

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE ANABİLİM DALI**

**LİSE VE DENGİ OKULLARDA ÖĞRENCİLERİN
FELSEFE DERSİNE KARŞI OLAN TUTUMLARI
VE BAŞARILARI ARASINDAKİ İLİŞKİ**

MASTER TEZİ

**Hazırlayan
V.Şaban KÜÇÜKKURT**

**Danışman
Prof. Dr. Kazım SARIKAVAK**

ANKARA 2006

ÖNSÖZ

İçinde bulunduğumuz teknoloji çağında, her alanda meydana gelen yeniliklere ve buluşlara ayak uydurup değişimi sağlamak ancak eğitim yoluyla olur. Bu da eğitimin her alanda gerekliliğini ortaya koymaktadır. Öğrencilerin okula, öğretmenine ve derslere karşı edinmiş olduğu olumlu ya da olumsuz tutumlar eğitim için gerekli olan ortamların hazırlanması ve yürütülmesinde yardımcı olabilir. Araştırmamızda lise ve dengi okullarda okuyan öğrencilerin felsefe dersine yönelik tutumları incelenmiştir.

Araştırma konusunda karar verilmesiyle başlayan bilimsel süreç içinde, araştırmacı gerek doğrudan araştırmanın konu alanı ile ilgili gerekse bu alanı destekleyecek diğer alanlarda ülkemizde yapılmış araştırmaların yetersizliğini de hissetmiş ve araştırma konusu daha bir önem kazanmıştır.

Araştırmacı, bu araştırmanın araştırma verilerine dayalı olarak elde edilen sonuçlara ve bunların ortaya koyduğu ihtiyaçlara bağlı olarak lise ve dengi okullardaki Felsefe dersi öğretimi programlarını geliştirilmesine yararlı olacağını düşünmektedir.

Araştırmam sırasında bana desteğini esirgemeyen danışmanım Sn. Prof Dr Kazım Sarıkavak'ın, çalışmam sırasında bilimsel destek sağlayan Sn. Yrd. Doç. Dr Ayşe Canatan ve okullarda anket uygulamam sırasında yardımcı olan öğretmen arkadaşım Ahmet Türkuzan'a ve maddi - manevi tüm çalışmalarımda her zaman desteğini fazlasıyla hissettiğim sevgili eşim Emine Küçükçükkurt'a teşekkürü bir borç bilirim.

V. Şaban Küçükçükkurt

Ankara, 2006

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
KISALTMALAR	v
TABLolar CETVELİ	vi
GİRİŞ	1
BÖLÜM I: Araştırmanın Alanı ve Kapsamı	3
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Amaç	6
1.3. Önem	7
1.4. Sayıtlılar	7
1.5. Sınırlılık	8
1.6. Tanımlar	8
BÖLÜM II: Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi.....	9
2.1. Tutum Nedir?	9
2.2. Tutum ve Öğeleri	10
2.3. Tutum ve Davranış	11
2.4. Tutum Ölçekleri	14
2.4.1. Thurstane Ölçekleri (Eşit Görünen Aralıklar Tekniği)	14
2.4.2. Guttman Tutum Ölçeği	15
2.4.3. Likert Tutum Ölçeği	16
2.5. Tutumun Değişimine Kuramsal Yaklaşımlar	17
2.5.1. Sosyal Yargı Kuramı	17

2.5.2. Tutarlılık Kavramları	18
2.6. Eğitim Ortamında Tutum-Davranış İlişkisi	21
2.7. Öğretmenin duyuşsal özelliklerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisi	21
2.7.1. Öğretmenlerin Kişisel Nitelikleri	21
2.7.2. Biçimsel Öğretmen	22
2.7.3. Dost Öğretmen	22
2.8. Öğrencinin Duyuşsal Özellikleri	23
2.8.1. Akademik Benlik Tasarımı	24
2.8.2. Okulla İlgili Duyuşsal Özellikler	24
2.8.3. Dersle İlgili Duyuşsal Özellikler	25
2.9. Duyuşsal Özellikler ve Öğretmen-Öğrenci Etkileşimi	27
2.10. Tutumların Özellikleri	29
2.10.1 Güç Derecesi	29
2.10.2. Karmaşıklık	29
2.10.3. Duygusal Öge	30
2.10.4. Davranışsal Öge	30
2.10.5. Diğer Tutumlarla İlişki ve Merkezilik	30
2.11. Tutumların Oluşmasında Etkisi Olan Faktörler	30
2.11.1. Ana-Baba Etkisi	30
2.11.2. Akranların Etkisi	32
2.11.3. Kitle İletişim Araçlarının Etkileri	32
2.11.4. Eğitimin Etkisi	32

BÖLÜM III: YÖNTEM	33
3.1. Araştırmanın Modeli	33
3.2. Evren ve Örneklem	33
3.3. Verilerin Toplanması	34
3.3.1. Veri Toplama Araçları	34
3.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	34
BÖLÜM IV: BULGULAR VE YORUM	36
4.1. Problem Bir İle İlgili Bulgular ve Yorum.....	36
4.2. Problem İki İle İlgili Bulgular ve Yorum	63
4.3. Problem Üç İle İlgili Bulgular ve Yorum	197
4.4. Sonuç ve Öneriler.....	206
KAYNAKLAR	209
EKLER	213
Ek 1: Anket Formu.....	213
Ek 2: Felsefeye İlişkin Tutum Ölçeği.....	216
Ek 3: Felsefe Başarı Testi.....	217
ÖZET	224
ABSTRACT	226

KISALTMALAR

- M.E.B.** : Milli Eğitim Bakanlığı
S.E.M.L : Sincan Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi
S.L : Sincan Lisesi
F.İ.T.Ö. : Felsefeye İlişkin Tutum Ölçeği
F.B.T : Felsefe Başarı Testi
ÖSS : Öğrenci Seçme Sınavı

TABLOLAR CETVELİ

Tablo 1: Cinsiyete ilişkin sıklık ve yüzdeler:	37
Tablo 2: Yaşa ilişkin sıklık ve yüzdeler:	38
Tablo 3: Okul türüne ilişkin sıklık ve yüzdeler:	39
Tablo 4: Kaçınıcı sınıfta olduğuna ilişkin sıklık ve yüzdeler:	40
Tablo 5: Doğduğu yere ilişkin sıklık ve yüzdeler:	41
Tablo 6: Yaşadığı yere ilişkin sıklık ve yüzdeler:.....	42
Tablo 7: Kendisi dahil kardeş sayısına ilişkin sıklık ve yüzdeler:	43
Tablo 8: Kendisine ait odası olup olmama durumuna ilişkin sıklık ve yüzdeler:	44
Tablo 9: Annenin eğitim durumuna ilişkin sıklık ve yüzdeler:.....	45
Tablo 10: Babanın eğitim durumuna ilişkin sıklık ve yüzdeler:.....	46
Tablo 11: Ailenin aylık gelir durumuna ilişkin sıklık ve yüzdeler:.....	47
Tablo 12: En sevilen derse ilişkin sıklık ve yüzdeler:	48
Tablo 13: En sevilen ikinci derse ilişkin sıklık ve yüzdeler:	48
Tablo 14: En sevilen üçüncü derse ilişkin sıklık ve yüzdeler:.....	50
Tablo 15: En sevilmeyen derse ilişkin sıklık ve yüzdeler:	51
Tablo 16: En sevilmeyen ikinci derse ilişkin sıklık ve yüzdeler:.....	52
Tablo 17: En sevilmeyen üçüncü derse ilişkin sıklık ve yüzdeler:	53
Tablo 18: Felsefeden dönem ödevi almak isteyip istememe durumuna ilişkin sıklık ve yüzdeler:	54
Tablo 19: Neden felsefeden dönem ödevi almak istediğine ilişkin sıklık ve yüzdeler:	55

Tablo 20: Felsefeye ilgi duyup duymama durumuna ilişkin sıklık ve yüzdeler.....	57
Tablo 21: Felsefeye duyulan ilginin aile tarafından desteklenip desteklenmediğine ilişkin sıklık ve yüzdeler:	58
Tablo 22: Felsefenin sevilmesi için yönlendirilme olup olmadığına ilişkin sıklık ve yüzdeler:.....	59
Tablo 23: Felsefenin sevilmesi için kimlerin yönlendirme yaptığına ilişkin sıklık ve yüzdeler:.....	60
Tablo 24: Felsefeye karşı olumsuz tavır alınması için yönlendirilme olup olmadığına ilişkin sıklık ve yüzdeler:.....	61
Tablo 25: Felsefeye karşı olumsuz tavır alınması için kimlerin yönlendirme yaptığına ilişkin sıklık ve yüzdeler:.....	62
Tablo 26: Felsefe Dersi İle İlgili Görüşlere İlişkin Sıklık Ve Yüzdeler:	63
Tablo 27: Çapraz Tablolar ve Ki-Kare Çözümlenmeleri:.....	78
Tablo 28: Geçerlilik ve Güvenirlik Analizi.....	116
Tablo 29: T-Testi ve Anova Çözümlenmeleri:.....	119
Tablo 30: Yaş gruplarına ilişkin ortalamalar ve Anova çözümlenmeleri:	126
Tablo 31: Okul türüne ilişkin ortalamalar ve t-testi çözümlenmeleri:	135
Tablo 32: Yaşadığı yere ilişkin ortalamalar ve t-testi çözümlenmeleri:.....	141
Tablo 33: Kardeş sayılarına ilişkin ortalamalar ve Anova çözümlenmeleri	147
Tablo 34: Kendisine ait odası olması durumuna ilişkin ortalamalar ve t-testi çözümlenmeleri:.....	157
Tablo 35: Annenin eğitim durumuna ilişkin ortalamalar ve t-testi çözümlenmeleri:	162

Tablo 36: Babanın eğitim durumuna ilişkin ortalamalar ve Anova çözümlenmeleri:	169
Tablo 37: Ailenin aylık gelir durumuna ilişkin ortalamalar ve Anova çözümlenmeleri:	177
Tablo 38: Felsefeden dönem ödevi alma isteğine ilişkin ortalamalar ve t-testi çözümlenmeleri:.....	185
Tablo 39: Felsefe ilgi duymasına ilişkin ortalamalar ve t-testi çözümlenmeleri	191
Tablo 40: Felsefe başarı testi puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılması:.....	197
Tablo 41: Felsefe başarı testi puanlarının okul türüne göre karşılaştırılması	198
Tablo 42: Felsefe başarı testi puanlarının yaşa göre karşılaştırılması:	199
Tablo 43: Felsefe başarı testi puanlarının doğulan yere göre karşılaştırılması:	199
Tablo 44: Felsefe başarı testi puanlarının yaşanılan yere göre karşılaştırılması:	200
Tablo 45: Felsefe başarı testi puanlarının kardeş sayısına göre karşılaştırılması:	201
Tablo 46: Felsefe başarı testi puanlarının kendisine ait odası olması durumuna göre karşılaştırılması:	201
Tablo 47: Felsefe başarı testi puanlarının annenin eğitim durumuna göre karşılaştırılması:	202
Tablo 48: Felsefe başarı testi puanlarının babanın eğitim durumuna göre karşılaştırılması:	203

Tablo 49: Felsefe başarı testi puanlarının aylık gelir durumuna göre karşılaştırılması:	204
Tablo 50: Felsefe başarı testi puanlarının felsefeden dönem ödevi almak isteme durumuna göre karşılaştırılması:	205
Tablo 51: Felsefe başarı testi puanlarının felsefeye ilgi duyma durumuna göre karşılaştırılması:	205

GİRİŞ

Araştırmanın amacı, lise ve dengi okullardaki öğrencilerin Felsefe dersine ilişkin tutumlarını belirlemek ve cinsiyet, yaş, okul türü, sınıf, doğduğu yer, yaşadığı yer, anne-babanın eğitim ve gelir durumu, kardeş sayısı, kendisine ait odasının olup olmadığı, Felsefe dersiyile ilgili görüşleri gibi değişkenlere göre farklılıklarını ortaya çıkarmaktır. Bu genel amacı gerçekleştirmek için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır. Bu problemler şunlardır:

1- Lise ve dengi okullardaki öğrencilerin Felsefe dersine ilişkin tutumları, yaşı, cinsiyeti, okul türüne, sınıfına, doğduğu yere, yaşadığı yere, anne-babanın gelir ve eğitim durumuna, kardeş sayısına, kendisine ait odasının olup olmamasına göre farklılık gösteriyor mu?

2- Lise ve dengi okullardaki öğrencilerin Felsefe dersine ilişkin tutumları ve Felsefe dersiyile ilgili görüşleri ve başarıları farklılık gösteriyor mu?

Araştırmanın evrenini Ankara ili Sincan ilçesindeki S.L., S.E.M.L., S.D.A.L.'de okumakta olan lise üç ve dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklem grubunu ise, bu evrenden lise üç ve dördüncü sınıflarda öğrenim gören kız ve erkek öğrenciler arasında tesadüfi örneklem yoluyla seçilmiş toplam 358 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmanın problemlerine cevap bulmak amacıyla veri toplama aracı olarak Felsefe dersine ilişkin tutum ölçeği ve Felsefe başarı testinden yararlanılmıştır. Lise ve dengi okullarda okuyan öğrencilerin Felsefe dersine ilişkin tutumlarını ölçmek için Gazi Üniversitesi Öğretim Üyeleri Sayın Prof. Dr. Kazım Sarıkavak ve Yard. Doç. Dr. Ayşe Canatan'la birlikte geliştirip geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını yaptığımız Felsefe dersine ilişkin tutum ölçeğinden yararlanılmıştır.

Ölçekten elde edilen veriler, problem başlıkları dikkate alınarak SPSS programı ile istatistiksel değerlendirmelere tabi tutulmuşlardır. Problemleri analiz etmek amacıyla, frekans ve yüzdeler hesaplamaları, ilişkisel çözümlenmelerde ise tek boyutlu varyans analizi, t-testi, anova ve ki-kare çözümlenmeleri kullanılmıştır.

Araştırmada lise ve dengi okullarda okuyan öğrencilerin Felsefe dersine ilişkin tutumları ile başarıları arasındaki ilişki cinsiyet, yaş, okul türü, doğduğu yer, yaşadığı yer, kardeş sayısı, anne-babanın gelir durumu, anne-babanın eğitim durumu gibi değişkenler açısından ele alınmış ve değerlendirilmiştir.

BÖLÜM I: ARAŞTIRMANIN ALANI VE KAPSAMI

1.1. Problem Durumu

Toplumlar kendilerine uygun insanı kendilerine özgü eğitim süreci içinde yetiştirirler. Bu nedenle öğrenmeyi tesadüflere ve kültürlenmenin gelişigüzel etkisine bırakmamışlardır. (Fidan,1996,s:7) Böylece planlı eğitimin önemi geçmişten günümüze artarak gelmiştir.

Eğitim, formel ve informal olmak üzere sınıflandırılmaktadır.

İnformel eğitim, yaşam içinde kendiliğinden oluşan bir süreçtir. Amaçlı ve planlı değildir. Yani gelişigüzel bir öğrenme süreci vardır.

Formel eğitim ise, amaçlıdır, önceden hazırlanmış bir program çerçevesinde planlı olarak gerçekleştirilir. Eğitim süreci öğretmen tarafından planlanır, uygulanır ve izlenir. Okullarda sürdürülen formel eğitimidir.(Fidan,1996,s:5)

Eğitimi genel bir ifade ile tanımlayacak olursak insanları belirli amaçlara göre yetiştirme sürecidir. Yani kişilerin davranışlarında istendik yönde davranış değişikliği gerçekleştirme sürecidir. Bu süreçten geçen insanın kişiliği farklılaşır. Bu farklılaşma eğitim sürecinde kazanılan bilgi, beceri, tutum ve değerler yoluyla gerçekleşir. (Fidan,1996,s:4)

Eğitimin davranış değiştirme süreci olarak tanımlanması, eğitim programının dinamik ve sürekli bir yaşantılar bütünü olarak görülmesini ve program geliştirme çalışmalarında ağırlığın öğretme-öğrenme süreçleri üzerinde yoğunlaşmasına yol açmıştır.(Fidan,1996,s:2)

Fakat ülkemizde eğitim sisteminde öğretmenin en önemli görevlerinden olan öğrenciyi öğrenmeye isteklendirme, anlayarak öğrenme arzusu verme, merak uyandırma, öğrencinin keşif yapmasına yardımcı olma ve öğrendiklerini uygulayabileceği durumlar yaratma görevleri ihmal edilmektedir.(Yeşilkayalı,1989,ss:47-49)

Öğrenme; bireyin çevresi ile etkileşimi sonucunda kalıcı davranış değiştirme sürecidir. Bu değişimin planlı ve düzenli etkinlikler sonucu olması, davranışın istenilen nitelikte olmasına olanak hazırlar.(Bilen,1999,s:77)

Bir programın etkili olup olmadığını belirlemek için yapılan program değerlendirme çalışmalarında duyuşsal, psikomotor ve bilişsel alanlarında ilgili amaçların gerçekleşip gerçekleşmediğinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Program değerlendirme çalışmalarında, ülkemiz genellikle bilişsel amaçların gerçekleştirilmesinin kriter alındığı duyuşsal ve psikomotor amaçların gerçekleşme durumunun çok az olduğu incelenmiş olduğu görülmektedir.(Selur,1996,s:39-40)

Bilişsel alan davranışları, bilgiler ve bilgilerden doğan zihinsel işlemlerle ilgilidir. Duyuşsal alan davranışları ise insanların geliştirmiş oldukları duygu ve değerler bütünüdür. Psikomotor alan davranışları ise kişilerin kas ve zihin koordinasyonu ile yaptığı beceriler ve onların temel öğeleri ile ilgilidir.(Turgut,1977,s:120)

Öğrencilere belli duygu ve değerlerin kazandırılması amacı ile,eğitim programlarında duyuşsal hedeflere yer verilmesi,öğrencilerin bilişsel hedeflerdeki başarısında duyuşsal özelliklerinin saptanmasıdır. Öğrencilerin duyuşsal özelliklerini(kendine güven, dersi ve öğretmeni sevme)bilişsel hedeflerde ulaştığı başarı düzeyini etkilediğini yapılan bazı araştırmalar kanıtlamıştır.(Bloom,1979,s:24-26)

Felsefe öğretiminde, öğrenme sürecine katılımın önemli olduğunu göz önünde bulundurduğumuz zaman öğrencinin derse katılımını, gerekli güvenin,sevginin ve derse yönelik olumlu duygularının kazandırılmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Öğrenmenin gerçekleşmesinde, öğretme etkinliklerinin payı büyüktür. Öğretme, öğrenmeyi sağlama faaliyetidir.(Bilen,1989,s:5)

Öğretme bireyin davranışında değişiklik meydana getirmek için yapılan faaliyetlerin bütünüdür. Yani okulda öğretmenler, ailede anne-babalar, işyerinde ustalar, akran gruplarında arkadaşlar, sokakta insanlar

ve kitle iletişim araçları tarafından sürekli gerçekleştirilmektedir. Öğretmen, öğretimi gerçekleştirmek için mevcut eşya ve durumlardan yararlanarak öğrenmeyi kolaylaştıracak nitelikte bir çevre yaratır. Öğrencilerde yaratılan bu çevrede öğretmen rehberliğinde denemelerde bulunan bilgi, beceri, tutum ve idealler kazanırlar. İşte öğretmenlerimize düşen görev, öğrencinin bilgi, beceri, tutumlarını ve ideallerini kazandırmada öğrenciye iyi bir rehberlik yapabilmektir. Bu rehberlik öğrencinin davranışlarında değişiklik meydana getiriyorsa eğitim gerçekleşmiş olmaktadır. Okullarımızdaki öğrenme ve öğretme sürecine bakıldığında öğretmen ve öğrencinin kaçınılmaz bir etkileşiminin olduğu göze çarpmaktadır. Öğretmenin sınıf içinde öğretimi başlatan ve yürüten kişi olduğu düşünüldüğünde, öğrencide öğrenmenin gerçekleşmesi açısından, öğretmenin kendisi ve tüm faaliyetleri önem kazanmaktadır. Öğrenci açısından öğretmene bakıldığında ise öğrenciler sevdikleri ve otorite olarak kabul ettikleri öğretmenleri model alma eğilimi gösterirler. Öğretmen giyimi, konuşma tarzı, düşünme ve yaşama biçimi ile öğrencilere model olur. Bu nedenlerden dolayı, öğretmenin sınıf içi ve dışında davranışlarına dikkat etmesi öğrencilere iyi model olmaya çalışması gerekmektedir.(Erdem,1997,s:16)

Kısacası eğitim sürecinden geçen insanların kişiliğinin farklılaştığının, bu farklılaşmanın kazanılan bilgi, beceri yanında tutum ve değerler yoluyla gerçekleştiğini ifade edebiliriz. Buna göre eğitim sürecinde öğrenci de sadece bilgi ve beceri yönünden değil aynı zamanda tutum ve değerler yönünden de bir farklılaşma meydana gelmektedir. Yani okuldaki eğitimi düşündüğümüzde öğretmenin teorik bilgi ve becerilerinin yanında tutumları ve değerlerinin de öğrenci eğitimi açısından öneminden bahsedebiliriz.

Bu yüzden ki öğretmenlerimiz ders esnasında sadece bilgi aktarmakla kalmamalıdır. Aktarılan bilgileri tutum ve davranışa dönüştürerek öğrencilere model teşkil etmelidirler. Özellikle Felsefe dersinde öğrencilerin düşünce dünyasının ve kelime dağarcığının genişlemesinin öğrencilerde olumlu etkisi olacaktır. Özellikle ders içindeki

tartışmalarda kavramlar üzerinde yapılan değerlendirmeler esnasında öğrencinin kendi düşüncelerini temellendirmesi ve demokratik bir ortamda sözlerini ifade edebilmesi gerekmektedir. Bu olumlu davranışları destekleyen modellerin bulunması öğrencilerdeki davranış değişikliğini hızlandıracaktır. Öğretmenler tutum ve davranışlarıyla öğrencilere model teşkil etmelidir.

Bu araştırmanın amacı lise ve dengi okullardaki öğrencilerin felsefe dersine yönelik tutumunun, öğrencinin felsefe dersindeki başarısı üzerindeki etkisini ortaya koymaktır. Bu amaçla tutum üzerinde durmak gereklidir.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın amacı, lise ve dengi okullardaki öğrencilerin Felsefe dersine yönelik tutumlarını belirlemek ve bunun SED değişkenleri ile (cinsiyet, yaş, okul türü, anne-baba eğitim durumu, anne-babanın gelir durumu, kardeş sayısı, kendisine ait odasının olup olmaması) olan farklılıklarını ortaya çıkarmaktır. Bu genel amacı gerçekleştirmek için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- 1- Lise ve dengi okullardaki öğrencilerin Felsefe dersine ilişkin tutumları öğrenim gördükleri okul türüne, cinsiyetine, yaşına, anne-babanın eğitim ve gelir durumuna, kendisine ait odası olup olmasına, kardeş sayısı göre farklılık gösteriyor mu?
- 2- Lise ve dengi okullardaki öğrencilerin Felsefe dersine ilişkin tutumları ve Felsefe dersi ile ilgili görüşleri arasında anlamsal bir farklılık var mıdır?
- 3- Lise ve dengi okullardaki öğrencilerin Felsefe dersine ilişkin tutumları ve Felsefe dersi başarıları arasında anlamsal bir farklılık var mıdır?

1.3. Önem

Lise ve dengi okullarda verilen Felsefe dersi eğitimi; düşünmeyi, yorumlamayı ve olaylara farklı açılardan bakmayı ne ölçüde ne gerçekleştirebiliyor? Araştırmada lise ve dengi okullardaki öğrencilerin tutumları ölçülerek, zorunlu ders olarak okutulan Felsefe dersine yönelik öğrencilerin tutumları gözlenmiş olacaktır.

Ülkemizde Felsefenin ulaştığı nokta olması gerekenin çok altındadır. Özellikle bilim ve teknolojinin hızla ilerlediği çağımızda, fikirleri tartışmanın, özgür düşünmenin, farklı bakış açılarının ufkumuzun genişlemesindeki etkisi o kadar büyüktür ki, maalesef her alanda olduğu gibi Felsefe eğitiminde de ülkemiz istenilen seviyeye ulaşamamıştır. Araştırmamızda özellikle ulaşılmak istenen nokta, ezberci eğitime karşı bireylerin kendini ifade edebilen ve fikirlerini belli bir alanda temellendirebilen öğrenci grubuna nasıl gidileceğidir.

Tutumlar konusunda yapılan araştırmalar tutumların erken yaşlarda edinildiğini göstermektedir. Erken yaşlarda edinilen tutumlar o konuda çok önemli deneyimler ya da yaşantılar olmadıkça kolay kolay değişmemektedir (Kağıtçıbaşı, 1988, s:101). İşte bu nedenle ergenlik döneminin bitimine gelen bir dönemde okullarda Felsefe eğitiminin verildiği düşünüldüğünde onlarda oluşan önyargıların değiştirilmesinin ne kadar zor olduğu ortadadır. Temennimiz ileriki dönemlerde Felsefe eğitiminin ilköğretim müfredatında yer almasıdır.

1.4. Sayıtlılar

1- Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan ölçme aracı geçerli ve güveniliridir.

2- Ölçme aracında bütün deneklerin samimi cevaplar verdikleri kabul edilmiştir.

1.5. Sınırlılık

Araştırma Ankara ili Sincan ilçesindeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı kamu okulları olan Sincan Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi, Sincan Lisesi, Süleyman Demirel Anadolu Lisesi'nin lise üç ve dördüncü sınıflarında öğrenim görmekte olan öğrencilerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Kamu Okulu: Tüm giderlerinin M.E.B.'nce karşılandığı öğretmenlerin atamaya memur olarak görevlendirildiği parasız devlet okullarıdır.

Tutum: Bir bireye atfedilen ve psikolojik bir obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilimdir.

Felsefi Tutum: Bireylerin felsefeye yönelik duygu, düşünce ve davranışlarını oluşturan eğilimlerdir.

Felsefeye İlişkin Tutum Ölçeği: Bireylerin felsefeye yönelik olumlu-olumsuz duygu, düşünce ve davranışlarını ölçmek amacıyla hazırlanmış sorulardan oluşan ölçektir.

Felsefe Başarı Testi: Bireylerin felsefe dersiyle ilgili bilgilerini ölçmek amacıyla hazırlanmış sorulardan oluşan testtir.

BÖLÜM II: ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1. Tutum Nedir?

Tutum, somut bir objeye ya da soyut bir kavrama ilişkin, ona karşı ya da ondan yana olma şeklinde beliren bireyin düşünce ve duygularına yön veren öğrenilmiş öz eğilimler olarak tanımlanmaktadır (Turgut,1977, s:1).

Bir başka ifadeyle tutum; bireylerin belirli bir kişiye grubu, kurumu veya bir düşünceyi kabul ve ya reddetme şeklinde gözlenen, duygusal bir hazır oluş hali veya eğilimidir (Özgünel,1994, s:336).

Smith'e göre ise tutum; bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarının düzenli biri biçimde oluşturan bir eğilimdir (Kağıtçıbaşı,1985, s:84).

Doob ise tutumu "bireyin içinde yaşadığı, toplumda, önemli olduğu düşünülen örtülü ve güdüleyici bir tepki", olarak tanımlamıştır. Doob sonuçlarından çok bir tutumun ne olduğu üzerinde durmuştur. Yaptığı tanım, bir tutumu bireyin nasıl davranacağı üzerinde etkili olacağına ilişkin bir varsayım ve açık davranışı içermektedir. Bir öğrenme ya da uyaran tepki geleneğinden çıkarılan bu tanım bir tutumu, örtülü olmakla birlikte bir davranış olarak tanımlanmaktadır (Freedman,1989, s:268).

Freedman ve arkadaşlarına göre tutum, "belirli herhangi bir nesne fikir ya da kişiye karşı bilişsel ve duygusal öğeleri bulunan ve davranışsal eğilim içeren oldukça kalıcı bir sistemdir. Bilişsel öge, tutum nesnesine ilişkin inançlardan oluşur; duygusal öge, inançlara bağlanmış heyecansal duygulardan oluşur ve davranışsal eğilim Allport'un da dediği gibi, belirli bir biçimde tepki göstermeye hazırlıktır (Freedman,1989, s:268).

2.2. Tutum ve Öğeleri

Tutum; bireyin düşünce, duygu ve davranışlarının birbiriyle uyumlu kılar. Yani tutumun duygusal, bilişsel ve davranışsal boyutları vardır. Tutumlar da genellikle birbirleriyle uyumu bulunan bu üç etmen tutumların öğeleridir. Bilişsel, duygusal ve davranışsal öğeler yerleşmiş güçlü tutumlardan tam olarak bulunur. Bazı daha zayıf tutumlarda ise özellikle davranışsal öğe zayıf olabilir. Tutumlar kendileri gözlenemeyen fakat gözlenebilen bazı davranışlara yol açtığı varsayılan bazı eğilimlerdir. Yani, olaylar incelemede ara değişken olarak kullanılabilir (Kağıtçıbaşı,1985, s:86).

Felsefe öğreniminde tutumun duygusal boyutu felsefeyi sevmesi ve ilgi duyması, bilişsel boyutu ise günlük yaşamda kullanabilmesidir.

Rosornbora ve Tbuland, tutumu dört aşamada incelemişlerdir:

- Bilişsel boyut; algılanan kavram ya da durumun algılanmasıdır.
- Duyuşsal boyut; algılanan kavram ya da durumun ile ilgili duyguların ortaya çıkması aşamasıdır.
- Değerlendirme boyutu; duyguların iyi ya da kötü değer biçilmesidir.
- Davranışsal boyut; yapılan değerlendirmenin davranışa dönüştürülmesidir, (Smith,1982,s:20)

Bloom'un sınıflandırması ise beş aşamadan oluşmaktadır:

- Alma, belli bir olgu ya da uyarıcının varlığının farkında oluş ve onu almaya istekli oluş olarak tanımlanır.
- Yanıtlama, olgunun sadece algılanmasını değil, onunla ilgili bir davranışta bulunmayı da içerir.
- Değer verme, olguyu "değerli" bulma ve onunla ilgili tutumları bir davranış gösterme aşamasıdır.

- Örgütlenme, belli değerlerin, kavramların oluşturulması ve bu kavramların olgular arasındaki ilişkileri ortaya koymada kullanılması davranışını içerir.
- Karakterize etme, belli değer, inanç, düşünce ve tutumların kendi içinde tutarlı bir sistemde organize edilmesi olarak tanımlanır. Artık belli bir felsefe ve dünya görüşünün oluşmasıdır (Bloom, Hastings and Madaus,1971, s:229).

Öğrenmenin nasıl gerçekleştiği ve en etkili öğrenmeyi gerçekleştirmek için neler yapılması gerektiği yıllarca psikologların dikkatini çekmiş ve çok çeşitli öğrenme ve öğretme kuramları gerçekleştirilmiştir. Kuramların hemen hepsi öğrenmede duyuşsal faktörlerin rolü üzerinde durmuşlardır. Uyarıcı ve davranış arasında bağ kurmayı temel alan öğrenmede güdüleyici koşulların önemli rol oynadığı vurgulanmaktadır. Biliş kavramlarında da öğrencinin öğrenmede bir amacının olmasının, onun güdülenmesi ve başarılı olması üzerinde etkili olduğu kuramcılar tarafından benimsenmiştir. Kısacası bireyin tutum ve davranışlarında güdü unsurunun göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

2.3. Tutum ve Davranış

Tutum tek başına davranışı meydana getirebilir mi? Ya da bir kimsenin bir konuda tutumu biliniyorsa, o konudaki davranışı önceden tahmin edilebilir mi? Bu soruların hem kuramsal hem de uygulamalı boyutta önemi büyüktür. Çünkü eğer cevabımız olumlu ise, o zaman tutum hakkında bilgi sahibi olmakla bireylerin davranışlarını önceden tahmin etme olasılığı ortaya çıkıyor demektir ki bu da, sosyal bilimlerdeki uygulamanın önemini çok artırır. Aynı zamanda tutumların ölçülmesinin değeri ortaya çıkmış olur (Kağıtçıbaşı, 1985, s: 95).

Tutum ile davranış arasındaki ilişkiler konusunda elde edilen çelişkili bulgular, bazı araştırmacıları tutumların davranışa dönüşüp dönüşmeyeceğini tayin eden faktörlerin neler olduğunu incelemeye itmiştir.

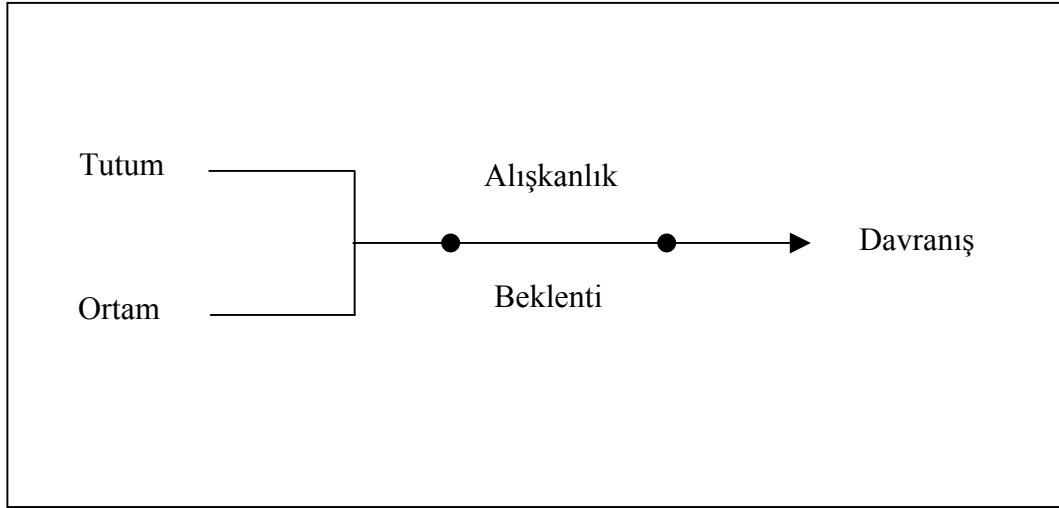
Bu araştırmalara göre, güçlü bir tutumun davranışa dönüşmesi olasılığı zayıf bir tutuma oranla daha yüksektir (Aydın, 1987-1988, s: 298).

Bir tutumun davranışa dönüşüp dönüşmeyeceğini belirleyen bir başka faktör ortamsal özelliklerdir. Bazı durumlarda bireyin içinde bulunduğu ortamın özel koşulları belirli bir tutumun davranışa dönüşmesini engelleyebilmektedir. Örneğin, seçimlerde bir sandıkta görevli olan birey kendi politik tutumlarına göre değil, görevinin gereklerine göre davranmak zorundadır. Yani, bu ortamın özel koşulları bu bireyin tutumları doğrultusunda davranmamasını gerektirmektedir. Bazı durumlarda ise, ortamın koşulları bireyin bir tutumunun davranışa dönüşmesini engelleyici nitelikte değildir. Kuşkusuz böyle ortamlarda tutumun davranışlara yansması olasılığı daha fazla olacaktır (Aydın,1987-1988, s:298).

Davranışın doğuracağı sonuca ilişkin beklentiler, bir tutumun davranışa yansıyor yansımayacağını belirleyen bir diğer faktördür. Bir tutumuna uygun davranmasının kendi açısından olumsuz sonuçlar doğurabileceği beklentisi olan bir bireyin, tutumunu davranışa dönüştürmesi olasılığı daha az olacaktır. Yalnız, burada dikkat edilmesi gereken bir nokta, gerek ortamsal engelleri, gerekse davranışın doğuracağı sonuçlara ilişkin beklentilerini etkisinin tutumun kuvvetinden bağımsız olmadığıdır. Bir tutumun kuvveti azaldıkça ortamsal engellerin ve davranışın doğurabileceği olumsuz sonuçlara ilişkin beklentilerin bu tutumun davranışa dönüşmesini engellemesi olasılığı da artacaktır. (Aydın,1987-1988, s:298).

Tutumun, ortamsal etkenler ve sonuç hakkında beklentilerden başka 'alışkanlıklar' da kuşkusuz davranışı etkileyen etkenlerdir.

Şekil: 1
Tutum ve Davranış İlişkisi

Şekilde de görüldüğü gibi, davranış bu dört etkenin karmaşık etkileşimi sonucu ortaya çıkmaktadır. Öyleyse, bu dört etkenin hepsi de aynı doğrultudaysa ya da birbirleriyle tutarlı bir haldeyse, davranış tahminimiz geçerli olacaktır. Buna karşılık, bu etkenler birbirleriyle tutarsızlık gösteriyorsa davranış tahminimiz daha az geçerli olacaktır. (Kağıtçıbaşı, 1985, 99).

Tutumlarla davranışlar arasında tutarlılık bulmadaki başarısızlığın nedeni bazen yöntemsel aksaklıklardır. Tutumlar doğru ya da güvenilir olarak ölçülememiş olabilir. Eğer denekler doğru yanıtlar vermiyorlarsa, soruyu bilinçli bir biçimde yanıtlamıyorlarsa, soruyu anlamıyorlarsa da ya da soru, yanıtlamayı güçleştirecek kadar bulanıksa tutum ölçeği ölçmek için geliştirildiği tutumu ölçmüyor demektir ve ilgili bir davranışla ilişki bulunmaması doğaldır (Freedman, 1989, s:288).

Sonuç olarak, çeşitli araştırmalar bize, tutumun davranışa tek başına ve doğrudan değil, ortamsal etkenlerle etkileşim halinde yol açtığını göstermektedir. Bu konuda ortam engeli kavramı, belirli bir tutumun ne zaman davranışa dönüşüp ne zaman dönüşmeyeceğini anlamamıza yardımcı olabilir. Belirli bir davranışın görülmesi, o davranışın altında yatan

tutumun güç derecesiyle ortam engelinin gücü arasındaki etkileşimin bir sonucu olup aynı zamanda alışkanlık ve beklenti gibi etkenlerin de etkisindedir (Kağıtçıbaşı, 1985 , s:123).

2.4. Tutum Ölçekleri

Tutum-davranış ilişkisinin anlaşılabilmesi ve tutumdan davranışın yordanabilmesi, her şeyden önce, tutumların güvenilir bir biçimde ölçülebilmeye bağlıdır. Bu amaçla sosyal psikologlar çeşitli tutum ölçme teknikleri geliştirmişlerdi. Bu tekniklerin belli başlısı tutum ölçekleridir. Bunlar Thurstone'un "eşit görünen aralıklar tekniği" Likert'in "toplamalı sıralama tekniği"dir. Bu tekniklerin temelinde yatan ölçme kavramları birbirinden oldukça farklıdır. Bu teknikler hakkında kısaca bilgi vermek faydalı olacaktır.

2.4.1. Thurstone Ölçekleri (Eşit görünen aralıklar tekniği):

Thurstone, sosyal tutumları ölçülebileceğini ilk defa öne süren kimsedir. Thurstone uyarıcılar arasındaki farklara göre bireysel algılama farkları arasındaki ilişkiye dayanana psikofizik ilkelerden yararlanarak iki ayrı tutum ölçeği geliştirmiştir. Bunlardan birincisi "eşit görünen aralıklar ölçeği" diğeri ise "eşleştirilmiş çiftler ölçeği"dir. Bu ölçekler tutum ölçeği geliştirmede Thurstone'un özlediği iki yaklaşımında birer modelidir (Özgüven, 1994, 342).

Thurstone ve arkadaşlarının uzun süreli araştırmalarının başlangıç noktası akademik psikolojideki psikofizik araştırmalarda çok kullanılan "ancak fark edilebilecek farklar" kavramıdır. Avrupa ve Amerika'da ilk psikolojik laboratuvar deneylerinde duyu organlarının ve duyarlılığın incelenmesinde kullanılan bu kavram, birbirine çok yakın ağırlık, ses tonu, renk gibi özellikleri olan fiziksel uyarıların, denekler tarafından birbirlerinden ayırt edilmesi demektir. Yani deneklerden beklenen, uyarıların birbirleriyle karşılaştırıp farklı olanları belirtmeleriydi (Kağıtçıbaşı, 1985 , 114).

Thurstone, fiziksel uyaranlar yerine belirli sosyal tutumları belirten tutum cümleleri (maddeleri) kullandı. İlk araştırmalarda deneklerden istenen, her bir cümleyi birbirleriyle karşılaştırarak, bu iki cümlenin hangisinin söz konusu tutum bakımından daha olumlu olduğuna karar vermektir. Bu tekniğe “çift karşılaştırma yöntemi” denir. Ancak çok sayıda tutum cümlesi kullanıldığı zaman, her bir cümlenin birbirleri ile karşılaştırılması çok fazla karşılaştırma işlemi gerektirmekteydi. Bundan dolayı, Thurstone “çift karşılaştırma tekniği” yerine kullanmak üzere “eşit görünen aralıklar tekniğini” gelişti (Kağıtçıbaşı, 1985 , s:114).

Thurstone tutum ölçeği, savaş, kilise, idam cezası, doğum kontrolü basında sansür, çeşitli etnik gruplar gibi konulardan yapılmış bir çok araştırmada kullanılmıştır (Özgüven, 1994, s:343).

2.4.2. Guttman Tutum Ölçeği

Guttman Tutum Ölçeği'nin geliştirilmesi, II. Dünya Savaşı yıllarında olmuştur. Daha önce geliştirilmiş olan Thurstone ve Likert tipi ölçeklerde ortak bir sorun olan, “tek boyutluluk” konusunu gerçekleştirme çabasından kaynaklanmıştır. Geliştirilen bir tutum ölçeğinin tek bir boyutu mu ya da çoklu boyutları mı ölçtüğü önemli bir konudur. Örneği; “siyasi partilere karşı tutum” ölçülmek istendiğinde, gerçekte mevcut siyasal iktidar seçilmiş veya atanmış kamu görevlileri vb. gibi bir ölçüde bağımsız tutumlar olması gereken farklı boyutlarda ölçülmüş olabilir.

Guttman'ın yaklaşımına göre, bir tutum ölçeği geliştirilirken, ölçülecek tutumun tek boyutlu olarak ölçülüp ölçülemeyeceğinin saptanması araştırılmalıdır. Bu yöntemde izlenen yaklaşıma göre, bir ölçeğin tek boyutlu ve tutarlı olabilmesi için “en üst düzeyde kabul” etmediğini gösteren bir maddeyi işaretlemiş olan bir kişinin, bunun altında kalan diğer kabul düzeylerini gösteren diğer maddeleri de işaretlemesi veya en alt düzeyde kabul ilişkin bir maddeyi işaretleyen bir kimsenin bu maddenin üzerindeki kabul dereceleri yüksek diğer maddeleri reddetmesi gerekmektedir. Bu nedenle Guttman'a göre bir tutum ölçeğini oluşturan maddeler arasında, bu tür yığmalı ilişkinin bulunması halinde, söz konusu

maddelerin tek boyutlu olduğu ve bir ölçek halinde düzenlenebileceği yargısına varılabilir (Özgüven, 1994, s:346-347).

2.4.3. Likert Tutum Ölçeği

Likert Tutum Ölçeği'nde, tutum ölçeğini alan kişi benimsediği maddeleri işaretlemek yerine verilen her maddeye ne ölçüde katılıp katılmadığını dereceler içinde belirlemesi gerekmektedir.

Likert ölçek kurmak için gereken dört işlemi şöyle sıralamıştır.

- 1- Belli bir tutumla ilişkili olduğu tahmin edilen çok sayıda tutum cümlesini bir araya toplanması.
- 2- Bu maddelerin bir denek grubuna verilmesi. Deneklerin bu cümlelere beş kategori üzerinden tepki göstermeleri istenir. "fikrime çok uygun", "fikrime uygun", "kararsızım", "fikrime aykırı", "fikrime çok aykırı".
- 3- Her denek için toplam puanın hesaplanması. Yukarıdaki beş kategori sırasıyla 5, 4 ,3, 2, 1 puan ağırlığı olmak üzere, her kişinin bütün ölçek maddelerine verdiği cevaplar toplanarak toplam bir puan elde edilir.
- 4- En ayırıcı maddeleri seçebilmek için "madde analizi" yapılması.

Madde analizi her madde için, o madde üzerinden grubun aldığı puanların, grubun bütün ölçek maddeleri üzerinden aldığı toplam puanlarla korelasyonudur. Madde analizinde, tüm ölçek puanları ile yüksek korelasyon gösteren maddeler muhafaza edilir; diğerleri atılır. Likert ölçekleme tekniğinde en önemli husus tek boyutluluktur, yani bütün maddelerin aynı tutumu ölçmeleri gerekir. Madde analizi de işte bunu sağlamak için gereklidir. Tüm ölçek puanları ile yüksek korelasyonlu maddeler, tüm ölçeğin ölçtüğü şeyi ölçüyor, yani ölçek boyutuna giriyor, demektir. Likert ölçeği ile Thurstone ölçeği arasındaki görüş birliği önemli unsurdur; madde analizi kullanılmaz. Bu şekilde, ölçek bazı maddelerden arandıktan sonra ölçtüğü düşünölen tutumu ölçüyor olarak kabul edilir ve

tutumlarını ölçmek istediğimiz esas denek grubuna uygulanabilir (Kağıtçıbaşı, 1988 , s:113-115).

Likert ölçeğinde, her cümle eşit ağırlıkta kabul edilir. Tutum, tek bir toplam puanla belirlenirken, kişinin ayrı sorularda ayrı değerde puanlar almış olması, farklı örüntülerde bulunmaları yorumu değiştirmez. (Karasar, 1991).

2.5. Tutumun Değişimine Kuramsal Yaklaşımlar

2.5.1. Sosyal Yargı Kuramı

Bir şeyi sevmek, sevmemek, ondan hoşlanmamak, o şey hakkında bir yargıya sahip olmayı gerektirir. Demek ki akademik psikolojinin ilk çalışmalarından olan psikofizik deneylerde de kullanılan yargı kavramı tutumlara da uygulanabilir.

Basit bir psikofizik deneyi örneği ile durumu açıklayalım. Bir kişi bir elini sıcak su dolu bir kap içinde, diğer elini soğuksu dolu bir kap içinde bir müddet tuttuktan sonra her iki elini de içinde ılık su olan bir kaba sokarsa, bu suyu aynı anda hem sıcak hem de soğuk olarak algılayacaktır. Bu psikofizik olaydan benzetme yoluyla sosyal olayların algısına geçebiliriz. Politik alandan bir örnek verecek olursak, sol fikirleri içeren bir iletişim, sağ politik görüşe sahip Mehmet'e ılımlı bir görüşe sahip olan Ahmet'e görüldüğünden daha aşırı sol olarak görünecektir. Burada bu yargının temelinde "kontrast" (zıtlştırma) mekanizması vardır. Bunun terside söz konusudur; şöyle ki, aynı iletişim, Ahmet tarafından kendi görüşüne daha benzer olarak görülecektir. Burada da benzetme mekanizması işlemektedir.

Sosyal yargı kuramını etkileyici iletişim çerçevesinde geliştiren Sheerif ve Hovland (1961) kişinin kendi görüşüne ne kadar kuvvetle bağlı olduğunu da önemli bir etken olarak belirlemişlerdir. Yargı kuramına göre, kuvvetle bağlanılan bir tutumun kendinden farklı görüşleri red olanı kabul alanından daha geniştir. Yani kontrast mekanizmasını kullanarak o

görüşleri kendi görüşlerinden daha da farklı görüp reddetme olasılığı daha fazladır. Buna karşılık fazla kuvvetle bağlanılmamış olan tutumların farklı görüşleri kabul alanı, red alanından daha geniştir; yani benzetme mekanizmasını kullanarak o görüşleri kendi görüşüne gerçekte olduklarından daha da benzer görüp kabul etme olasılığı daha fazladır (Kağıtçıbaşı, 1988, s:130-132).

2.5.2. Tutarlılık Kavramları

1960'lı yıllardan itibaren en çok araştırmaya yol açan tutum değişimi kuramsal çerçevesi tutarlılıktır. Tutarlılık kuramı olarak bilinen genel bir kuram oldukça yaygın bir şekilde benimsenmektedir. Bu kuramın temelinde yatan görüş, bir tutumun birbiriyle uyuşmayan veya tutarsız olan tepki eğilimlerine bir tutarlılık kazandırdığıdır. Bu bir örnekle açıklamaya çalışılmıştır.

Bay Smith'in bay Jones isimli yeni bir komşusu vardır. İlk karşılaşmalarından kısa bir süre sonra, Smith Jones'un başkan Johnson'ı övdüğünü işitir ve buna dayanarak onun Demokrat Partili olduğuna sonucuna varır. Smith'in Demokrat Parti hakkında bazı inançları vardır. Ona göre, demokratlar yüksek vergiden yanadır ve sosyalisttir. Kendisinin vergilerin yükseltilmesine ve Sosyalizm'e ilişkin tutumları ise olumsuzdur. Bu genellemeye dayanarak, Smith Jones'den hoşlanmaz. Ancak kısa bir süre sonra, onun iyi bir baba, yardımsever bir komşu ve düzenli bir şekilde kiliseye giden dindar bir insan olduğunu öğrenir. Bütün bunlar ise Smith'in olumlu bulduğu özelliklerdir. Bu durumda Smith'in Jones'e tutumu nasıl bir şekil alacaktır?

Ortalama tutum; bu örneğe ve benzer bir çok duruma uygulanabilecek bir model ortalama tutum modeli olarak adlandırılan modeldir. Bu modele göre, Smith'in Jones'a karşı tutumu bir demokrat olarak sınıflandırıldığı için geliştirdiği olumsuz tutumla, iyi baba, yardımsever bir komşu ve dindar bir insan olduğu için geliştirdiği olumlu bir tutumun bir ortalaması olacaktır.

Bilişsel çelişki, yapılan çok sayıda araştırma gerçekten insanların tutum oluştururken çelişen öğelerin ortalamasına yakın bir tutum oluşturduklarını, yani ortalama tutum modelinin geçerli olduğunu yani sonuçta ortaya çıkan tutumun modelin öngördüğü gibi çelişen öğelerin basit bir ortalaması şeklinde olmadığı iki durum vardı. Bunlardan birincisi olumlu ve olumsuz öğeler arasındaki çelişkinin çok büyük olduğu, ikincisi ise, bireyin hakkında karışık duygulara sahip olduğu iki nesneden birinin seçmeye zorlandığı durumlardır. Her iki durumda da bilişsel çelişki hali ortaya çıkmaktadır. Birey bir nesne hakkında bildiği iki veya daha fazla şeyin çeliştiğini fark eder. Bu çelişki kendisini rahatsız ettiği için, bilgileri çelişkiyi ortadan kaldıracak şekilde yeniden yorumlar. Bay Smith ve komşusu Bay Jones deneğine tekrar dönelim:

Zamanla Smith Jones'u daha iyi tanımaya ve iş hakkında pek dürüst bir insan olmadığını anlamaya başlar. Kendisinin dürüst bir iş yapmayan insanlara karşı tutumu da oldukça olumsuzdur. Bu durumda, Smith Jones'un iyi bir komşu ve dindar bir insan olma gibi olumlu özelliklerini, yeni öğrendiği bu olgu ile nasıl bağdaştıracaktır? "Dolandırıcının biri olması dışında iyi bir insandır" diyerek bu iki tür bilgiyi bağdaştırmak oldukça güçtür. Bu durumda Smith, büyük bir olasılıkla Jones'un dürüst bir insan izlenimini bırakmak için kiliseye gittiğini ve işini elinden almak için kendisine iyi davrandığını düşünerek çelişkiyi çözümlenecektir.

Çelişen tutumların ortalaması yönünde bir tutum oluşturmasından çok, bu tutumların bir kısmının diğerine uyacak şekilde değiştirildiği bir diğer tutum, bireyin hakkında karmaşık duygular beslediği iki nesneden birini seçmek zorunda kalmasıdır. Seçim yaptıktan sonra da tutum ve inançlarını yaptığı seçimle bağdaşacak bir yönde değiştirecektir (Margan, 1979, s:365-367).

Herder 1946 ve 1958'deki eserleriyle, tutarlılık kavramının ilki olan "denge" kuramını geliştirmiştir.

Denge kuramının diğer bazı tutarlılık kuramlarının gelişmesine temel teşkil ettiğini görüyoruz. Daha sonra çeşitli kuramsal yaklaşımlar içinde Rosenberg ve Abelson'un "bilişsel dengeleme" kuramı, Osgood ve Tannenbaum'un "uygunluk" kuramı, Newcomb'un "objektif denge" kuramı ve Festinger'in "bilişsel çelişki" kuramı yer almaktadır.

Tutarlılık kuramları içerisinde en fazla araştırmaya yol açan bilişsel çelişki kuramıdır. Bu kuram özellikle kişinin tutumuna ters düşen bir davranışı yapmış olduğu durumlardaki uyuşmazlığı ele almaktadır. Kurama göre böyle hallerde, eğer kişi yaptığı davranışı için geçerli bir neden bulamazsa bilişsel uyuşmazlık oluşur. Kişi bu uyuşmazlıktan kurtulmak için bir iç neden arayarak tutumunu davranışı doğrultusunda değiştirecektir. Bir dış neden bulursa tutum değişimi gerekmeyecektir. Böylece bu kuram tutumun davranışa değil, davranışın tutuma etkisi üzerinde durmaktadır.

"İtaat" ile uyma, davranışında, bu davranışı makul gösterecek zorlayıcı bir dış neden söz konusu olduğu için bilişsel uyuşmazlık oluşmaz ve kişinin gerçek tutumu davranışı doğrultusunda değişme göstermez. Buna karşılık "benimseme" ile uymada zorlayıcı bir neden yoktur, bundan ötürü davranış doğrultusunda gerçek tutum değişimi olur.

İşlevsel kuramlar, tutumların kişiye yarar sağladığını ve ancak bu yararın tükendiği durumlarda ya da daha çok yarar sağlayabilmek için tutum değişimi meydana geldiğini ileri sürmektedir. Tutumlar, tutum objesi ile ilgili bilgiler sağlayıcı; kişinin bakışlarıyla olan iyi ilişkilerini koruyucu ve dışa atıcı ya da ego savunucu işlevlere sahiptir (Kağıtçıbaşı, 1988, s:131-132).

2.6. Eğitim Ortamında Tutum-Davranış İlişkisi

Eğitim ortamında tutum ve davranış ilişkisine bakıldığında, yapılan bazı araştırmalar tutumların öğrenci ve öğretmen davranışlarını etkileme gücünde olduğunu ortaya koymaktadır. Öğrencinin dersi sevmesi, çalışma alışkanlığı kazanmasının yanı sıra, benimseyeceği değer yargıları, tutumları açısından da öğretmenin rolü büyüktür (Yavuzer, 1995, s:166).

Belli bir dersi öğretme durumunda olan bir öğretmen için öğrencilerin okula ya da kendilerine ilişkin görüşleri ve bunlara karşı tutumlarından çok, onların söz konusu derse ilgileri ve bu derse karşı geliştirmiş oldukları tutumları ilgi çekicidir. Öğretmenin okula karşı tutumu genellikle olumlu olduğu halde dersine karşı ilgi duymayan bir öğrenciye yaklaşımı onun her iki bakımdan da olumsuz olan bir öğrenciye yaklaşımından farklı olacaktır (Bloom, 1995, s:124).

2.7. Öğretmenin Duyuşsal Özelliklerinin Öğrenci Başarısı Üzerindeki Etkisi

Öğrenme-öğretme ortamının en önemli değişkenlerinden biri de öğretmendir. Onun mezun olduğu okul, mesleki kıdemi, bilişsel, duyuşsal, devinişsel ve sezgisel hazır bulunuşluk düzeyi gibi özellikleriyle öğrenci başarısı ve erişisi arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı pek çok araştırmanın konusu olmuştur (Sönmez, 1999,s:108).

Etkili öğretmen, özellikleriyle ve sahip olduğu kişisel nitelikleriyle incelendiğinde özelliklerinin sekiz aşamada toplandığı belirtilmiştir. Bunlar: Coşku, içtenlik, güvenilirlik, yüksek başarı beklentisi içinde olma, destekleme, işbilirlik, esneklik ve bilgililiktir (Demirel, 2000, s:205).

2.7.1. Öğretmenlerin Kişisel Nitelikleri

1-Güdüleyicilik

2-Başarıya odaklanmışlık

3-Profesyonellik

olmak üzere üç ana grupta toplanmıştır.

Tutumlarına göre öğretmenleri tanımlarsak biçimsel ve dost öğretmen olarak tanımlamak mümkündür.

2.7.2. Biçimsel Öğretmen: Öğrencilerin tümünü dersinde belli bir düzeye ulaştırmayı yegane misyonu olarak görür. O, dostça davranmanın tehlikeli olması ya da yakın olmaktan korktuğu için öğrencilerine uzak ve ilgisizdir. Sadece ders anlatır, ödev verir ve sınav yapar. Biçimsel öğretmen öğrencilerinin değil, dersinin öğretmeni olduğu kanısındadır (Yavuzer, 2000, s:123).

2.7.3. Dost Öğretmen: Öğrencileriyle olumlu duygusal ilişkiler kurar, kendi meslek coşkusunu göstererek ve öğrencilerini severek sınıfta sağlıklı bir iletişim ortamı yaratır. Dost öğretmen bu tutumuyla öğrenmeyi kolaylaştırıcı ve özendirici bir ortam yaratmış olur. Öğrencileriyle empati kurarak onların duygularını anlamaya çalışır (Yavuzer, 2000, s:124).

Öğretmenlerin öğrencilerin gelecekteki başarılarına ilişkin tahminlerine beklenti denmektedir. Beklentiler aslında yetenekli olan öğrenciyi fark etmeyip onun gelişmesini teşvik etmemek ya da düşük yetenekli öğrenciyle ilgili yüksek beklentiler geliştirmek ve onu teşvik etmek biçiminde olabilir (Açıkgöz, 1996, s:82).

Öğretmenin beklentilerinin öğretmen davranışlarını, öğretmen davranışlarının da öğrenci davranışlarını etkilediği söylenebilir. Brophyve Good (1970) öğretmen beklentilerinin öğrenciyi etkileme sürecinin akışını şöyle özetlemektedir.

1-Sene başında öğretmenlerin öğrenci edimiyle ilgili beklentiler oluşturmaları,

2-Bu farklı beklentilerle tutarlı olmak öğretmenlerin öğrencilere farklı biçimde davranmaları,

3-Öğretmen davranışlarındaki farklılığın her öğrenciyeye onun nasıl davranacağı ve ne derecede başarılı olacağına ilişkin mesajlar göndermesi,

4-Öğretmen davranışlarının tutarlı olması, öğrencilerin direnmesi ve değişmemesi durumunda öğretmen beklentileri öğrencinin benlik kavramını, başarı güdüsünü, davranışlarını ve öğretmen etkileşimini etkiler (Açıkgöz, 1996, s:84).

Öğrencilerin, öğretmenin kendileri hakkındaki beklentilerine ilişkin algıları, etkili öğrenme ortamının oluşturulmasında önemli bir faktördür. Bu nedenle öğretim becerilerinin temel ilkelerinden biri, öğrencinin öğretmen tarafından desteklenmesi ve onu öğrenmeyle heveslendirmek için öğretmenin olumlu beklentilerini ortaya koymasındır. Bu beklentiler gerçekçi, ama mücadeleye davet edici olmalıdır. Öğrenciye başarısının fark edildiği hissettirilmelidir (Yavuzer, 2000, s:117).

2.8. Öğrencinin Duyuşsal Özellikleri

Duyuşsal giriş özelliklerini öğrenme ünitesinin konusuna, okula ve okulda öğrenmeye karşı ilgilerle tutumların bir bileşkesi olarak algılıyoruz. Bu özelliklerden bazıları değişmeye açık olabileceği gibi bunlardan bazıları değişmeye dirençli olabilir. Öğrencilerin, olumsuz duyuşsal giriş özelliklerine sahip buldukları bir üniteyi yeterli bir düzeyde öğrenmeleri olanaksız değildir. Ancak böyle bir sonucun elde edilebilmesi çok güçtür. Öğrenme ünitesinin öğrencilere, onların bu üniteye öncekilerden bağımsız bir ünite kabul ederek bu üniteye olumlu yada en azından yansız (nötr) sayılabilecek duyuşsal giriş özellikleriyle girmelerini sağlayacak bir şekilde sunulması olanaklarının bulunabileceğine, inanılmaktadır. Duyuşsal giriş özellikleri okul sürecinin her evresinde öğretmenleri, dikkatlerinin büyük bir kısmını öğrencilerin okulda öğrenmeye ve kendi benliklerine karşı olumlu duyuşsal özellikler geliştirmelerini sağlama yolunda harcamalarının gerektirecek derecede önemlidir (Bloom, 1995, s:203-204).

Duyuşsal giriş özellikleri, öğrencilerin belli bir öğrenme sürecine girerken, onların bu süreç içinde gösterecekleri çabanın kaynağını oluşturduğu sanılır ilgileri, tutumları ve böyle bir süreçte başarılı

olacaklarına inanma ve güvenme derecesinden oluşan özellikler bütünüdür (Erdem, Akman, 1996, s:188).

Duyuşsal giriş özellikleri büyük çapta öğrencinin ne derecede iyi öğrenmekte olduğu konusundaki algılarıyla ilişkilidir. Bu algılar öğrencinin, öğretmenlerin, anne-babanın ve okul ya da sınıftaki arkadaşlarının kendisi ile ilgili yargılarına dayanmaktadır (Bloom, 1995, s: 204).

Bloom öğrencilerin duyuşsal özelliklerini, okulla ilgili, belli bir dersle ilgili ve akademik benlik tasarımı olmak üzere üç grupta ele almaktadır.

2.8.1. Akademik Benlik Tasarımı

Öğrencinin öğrenme özgeçmişine dayalı olarak hedeflere tutarlı öğrenme düzeyine ulaşip ulaşamayacağına ilişkin kendini algılayış tarzıdır (Büyükkaragöz, Çivi, 1999, s:74). Hem dersle hem de okulla ilgili olan duyuşsal özelliklerin hedefi olan şey (obje) kişinin dışındadır. Öğrenci bir derse olumlu ya da olumsuz duyuşsal özellikler geliştirir. Öğrenci okula ve okulda öğrenmeye karşı olumlu ya da olumsuz duyuşsal özellikler geliştirir. Bu iki tür duyuşsal özellik arasında bir fark olmakla birlikte her iki türde de duyusun hedefi böyle bir duyuya sahip olan kişinin dışındadır. Yeteri kadar başarılı öğrenme yaşantısı biriktirmiş olan bir kişi, bir öğrenci olarak kendisi ile ilgili olumlu bir görüşe sahip olmalıdır (Bloom, 1995, s:182).

En genel anlamı ile benlik tasarımı “bireyin kişiliğine ilişkin kanıları ve bireyin kendi kişiliği hakkında görüş tarzı” olarak tanımlanmaktadır.

2.8.2. Okulla İlgili Duyuşsal Özellikler

Okulla ilgili duyuşsal özellikler deyimiyile okulu ve okulda öğrenmeyi olumlu ya da olumsuz olarak görme yönelimi anlatılmak isteniyor. Okulla ilgili olan duyuşsal özellikleri dersle ilgili duyuşsal özelliklerden daha genel nitelikte özellikler olarak görülmektedir. Eğer öğrenci okula karşı olumlu (ya da olumsuz) duyuşsal özellikler geliştirirse bu özellikler okuldaki dersler, öğretmenler ve diğer kişiler ve hatta bir bütün olarak okul ya da öğrenme fikri ile ilgili olabilir. Belli bir derse ya da öğrenme üniteleri türüne karşı olumsuz tutum ve ilgilere kıyasla, tümüyle okula ya da okulda

öğrenmeye karşı olumsuz tutum ve görüşler daha genellenmiş olan niteliklerdir. Dersle ilgili duyuşsal özellikler özeldir. Okulla ilgili olan duyuşsal özellikler bir kurum olarak bütün okula, okuldaki derslerin çoğuna, okulun bütün öğretim kadrosuna ve hatta aynı okula devam eden öğrencilere genellenir (Bloom, 1995, s:180-181).

2.8.3. Dersle İlgili Duyuşsal Özellikler

Bir öğrencinin belli tür öğrenme ünitelerinden elde ettiği başarılarla onun bu başarılarla ilgili algıları birikerek kararlılık kazandıkça bu öğrencinin aynı dizinin daha sonraki öğrenme üniteleriyle ilgili öğrenme güdüsü de kararlılık göstermeye başlar. Eğer öğrencinin önceki üniteler üzerindeki başarısı hep yeterli olmuşsa bu öğrenci dizide daha sonra gelen bir üniteye onu başaracağından emin ve güvenli olarak girer. Eğer öğrencinin önceki üniteler üzerindeki başarısı hep yetersiz kalmışsa bu öğrenci kendisini bu tür ünitelerde yetersiz olduğuna inanmaya başlar. Bu öğrenci dizide daha sonra gelen bir öğrenme ünitesine açık bir isteksizlikle girer. O, bu üniteden kötü sonuçlar bekler ve bu sonuçlar için hazırlanmıştır. Kendisinin yetersiz olduğuna inanan bir öğrenci daha sonraki üniteye başarıya erişebilmek için kendisinde enerji bulamaz; güçlkle karşılaşması halinde sabır göstermez (Bloom, 1995, s:173).

Dersle ilgili duyuşsal özellikler bireyin sevdiği, istekleri, görüşleri, beğenileri ve özelemlerinden yararlanılarak daha öznel bir şekilde de tanımlanabilir. Öğrencinin kendi yeterliğine ilişkin görüşü de onun bu tür öğrenme üniteleriyle ilgili özgeçmişine ve özellikle daha önce bu tür öğrenme ünitelerindeki öğrenmeleri ile ilgili yargılara dayanmaktadır (Bloom, 1995, s:174).

Bloom ilgilere, tutumlara ve kendini görüş tarzlarına bakılarak insanların duyuşsal bakımdan neleri öğrenmeye hazırlıklı oldukları belirlenirse, bu bakımdan insanlar arasında farklar görüleceğini ileri sürüyor yani bir öğrencinin belli bir üniteyi iyi öğrenebilmesi için bu öğrencinin öğretilen olan yeni üniteye açık olması o üniteyi öğrenmeye ve iyice öğrenmeye karşı istek duyması ve güçlkle karşılaşması

halinde bu güçlükleri açmaya yetecek güç ve çabayı gösterebileceğine güvenmesi gerekir.

Öğrenmeye karşı istek olumlu tutum, öğrenci güdülenmesini etkileyen etkenlerin başında gelir. Araştırmalar, öğrencilerin öğrenmeye karşı olan tutumlarını üç grupta toplamaktadırlar. Bunlar başarıya odaklı, başarısızlıktan kaçınan ve başarısızlığı kabul eden tutumlar olarak adlandırılmaktadır (Yıldırım, Doğanay, Türkoğlu, 2000, s:209).

Bu üç grupta toplanan öğrencilerin sürekli olarak aynı grupta kalması söz konusu değildir. Öğrencilerin göstereceği çabaya bağlı olarak gruplar arası geçişler mümkündür. Örneği; başarısızlıktan kaçınan ve bu şekilde çalışmalarına yön veren bir öğrenci, biraz yardımla başarıya odaklanmış bir öğrenci olmaya teşvik edilebilir. Başarı, öğrencinin güdülenmesini arttıran bir etkidir. Öğrencinin derslerinde başarılı olduğu zaman ders çalışmaya ve okula dönük güdülenmesinde bir artış olabilir. Burada öğretmene düşen önemli görevlerden biri, her öğrencinin dersteki çabasını desteklemek ve ona başarılı olduğunu hissettirmektir. Öğrenmeye karşı tutum, okul güdülenmesini etkileyen etkenlerin başında gelir (Yıldırım, Doğanay, Türkoğlu, 2000, s:215).

Öğrenme güdülenmesini etkileyen içsel ve dışsal etkenler vardır. Dışsal etkenler çok çeşitlidir. Öğretmenin ders anlatma biçimi, dersin özelliği, ailenin öğrencinin derslerine karşı olan tutumu, okul ve sınıf ortamı gibi birçok dışsal etmen sıralamak mümkündür. İçsel etkenler ise daha çok bireyin öğrenmeye ve başarmaya karşı tutumu ile ilgilidir. İçsel etkenlerden en önemlisi öğrenmeye karşı olan tutumdur. Bu nedenle ilk olarak öğrenmeye karşı çeşitli türdeki tutumlar üzerinde durulacaktır. Öğretmene karşı olumsuz tutum, anlatılan konuya da yansiyabilir ve konuyu dinlememe, öğretmene gösterilen bir tepki haline dönüşebilir (Yıldırım, Doğanay, Türkoğlu, 2000, s:90).

Görülüyor ki öğrencilerin derslere karşı geliştirdikleri olumlu ya da olumsuz tutumlar onların derslere başarılarını da etkilenme gücündedir. Derslere karşı duydukları kaygılarında giderek olumsuz bir tutuma

dönüşmesi ve sonuçta da ders başarısını olumsuz yönde etkileyebilmekte ve belki de tümüyle okuldan soğutabilmektedir.

2.9. Duyuşsal Özellikler ve Öğretmen-Öğrenci Etkileşimi

Eğitim ortamında sınıf içinde etkili bir biçimde yapması için öncelikle kendisini ve öğrencilerin buldukları ortamın olumlu özelliklere sahip olması gerekir. Sınıf ortamının olumlu olması yalnız fiziksel ortamın nitelikli olmasına bağlı değildir. Önemli olan sınıftaki psikolojik ortamın uyumlu ve olumlu olmasıdır. Bu da sınıf olumlu öğretmen öğrenci etkileşimi ile öğrenciler arası olumlu ilişki ile mümkündür. Pek çok araştırma öğrencilerin davranışlarının ve akademik başarılarının öğretmen öğrenci ilişkisinden etkilendiğini göstermektedir (Erden, 2000, s:94). Bu açıdan bakıldığında öğretmen ve öğrenci sınıf ortamına gelirken beraberinde getirdikleri genel duyuşsal özelliklerinin etkileşiminin etkili bir öğrenme-öğretme süreci için önem kazandığı göze çarpmaktadır.

Öğretmenlerin okula, derslere ve öğrencilere karşı tutumları ile öğrencilerin okula, derslere ve öğretmenlerine karşı olumlu tutumları sınıftaki psikolojik ortamın uyumu açısından, buna bağlı olarak da eğitim öğretim kalitesi açısından önem taşımaktadır.

Öğretmen ve öğrenci sınıfa istekli ve sevecen gelmelidir. Böyle bir ortamın yaratılmasında öğretmenin sevecen, anlayışlı ve şakacı olması çok önemlidir. Sınıfta öğretmen tarafından yapılan küçük şaka ve espriler öğrencileri çok mutlu eder ve dersten daha fazla zevk almalarını sağlar. Sevecen öğretmen öğrencilerle olumlu ilişkiler kurar. Öğrencilere adlarıyla hitap eder, onların kişisel sorunlarıyla ilgilenir, her öğrencinin ayrı bir birey olduğunu farkındadır ve onlara bunu hissettirir. Bu yaklaşımlar sonucu öğrencilerin güvenini kazanır. Sevecen öğretmenler genellikle öğrencilerin olumsuz davranışlarından çok olumlu davranışları üzerinde durarak bol pekiştireç verirler. Böylece öğrencinin dersi sevmesi kolaylaşır (Erden, 2000, s:98).

Her öğretmen belli etmemeye çalışsa da bazı öğrencilere ayrıcalıklı bazı öğrencilere ise olumsuz davrandığı sıklıkla gözlenmektedir. Öğretmenin öğrenciler hakkındaki beklentileri davranışlarına yansır. Öğrencileri kendi algılarına göre başarılı, orta başarılı ya da başarısız gibi gruplara ayırır. Onlara beklentilerine göre uygun soru sorar, pekiştireç ve dönüt verir. Öğretimin niteliğini beklentilerine uygun olarak düzenler. Araştırmalar, öğretmenlerin başarılı buldukları öğrencilere başarısızlara göre daha güç sorular sordukları, yanıt vermeleri için daha uzun zaman tanıdıklarını, sözlerin daha az kestiklerini ve doğru yanıt verebilmeleri için daha çok ipucu verdiklerini, onlara daha fazla gülümseyip onayladıkları göstermektedir (Erden, 2000, s:99).

Sınıflarda gözlem yaparken aynı öğretmenin farklı sınıflarda farklı davrandığını görebiliriz. Öğretmen bir sınıfta dersi keyifli ve coşkulu bir biçimde işlerken başka bir sınıfta daha sert veya isteksiz işleyebilir. Sınıf öğretmenleri açısından düşünüldüğünde öğretmenler bir dersi daha şevkli işlerken başka bir dersi daha isteksiz ve sert işleyebilir. Bu durum o öğretmenin sözü edilen derslere karşı tutumlarındaki ya da geçmiş yaşantılarındaki farklılıklardan da kaynaklı olabilir. Bu açıdan bakıldığında özellikle ilköğretimdeki öğrencilerin derse olan tutumlarında ve ders başarılarında öğretmen tutum ve yaklaşımlarının önemli bir unsur olduğu söylenebilir.

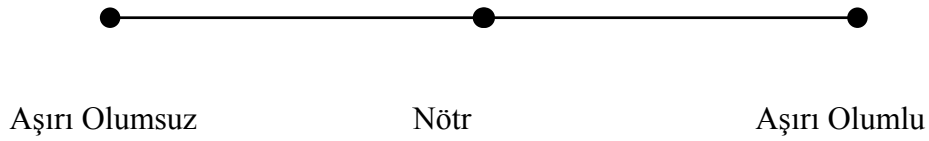
2.10. Tutumların Özellikleri

2.10.1 Güç Derecesi

Her tutumun bir gücü vardır. Bir tutumun gücü, her üç ögesinin gücünün toplamı olarak düşünülebilir. Örneğin, bir görüşü a kişi ve be kişi de benimsemiş olabilir. Ancak a kişinin olumlu tutumu b kişiden daha kuvvetli olabilir. Bunun sebebi a kişinin tutumunun öğelerinin b kişiden daha güçlü olmasıdır. Genellikle aşırı tutumlar daha güçlüdürler. Böyle tutumları değiştirmek zordur.

Şekil 2:

Tutum Boyutu

Yukarıdaki şekil, herhangi bir objeye karşı söz konusu olabilecek tutumları aşırı olumsuzdan, aşırı olumluya doğru gösteren bir tutum boyutudur.

Tutumların öğelerinden olan duygusal öge en çok üzerinde durulan öğedir. Neredeyse bütün tutum ölçekleri bu öge üzerinde çalışarak hazırlanır. Duygusal öge, sevmek ya da sevmemek tasvip etme veya etmeme gibi konuları araştırılır.

2.10.2. Karmaşıklık

Tutumlar öğelerinin karmaşıklığı bakımından da farklılık gösterir. Öğeler hem yalın hem de karmaşık olabilirler. Örneğin a kişi bir obje hakkında b kişiden daha geniş bilgiye sahip ise, a kişinin bilişsel ögesi karmaşıktır.

2.10.3. Duygusal Öge

Bu öge de karmaşıklık bakımından farklılıklar gösterir. Örneğin; a kişi birisini yalın bir şekilde seviyor, b kişi ise onu bazı özelliklerinden dolayı daha çok seviyor. Öyleyse b kişi karmaşık bir duygusal öge sergilemektedir.

2.10.4. Davranışsal Öge

a ve b kişi yanı partiye oy veren iki kişidir. Ancak a, b'den daha aktif olarak çalışıyor. Bu durumda a'nın davranışsal ögesi b'den daha karmaşıktır.

2.10.5. Diğer Tutumlarla İlişki ve Merkezilik

Tutumlar diğer tutumlarla ilişkileri bakımından da farklılık gösterirler. Bazı tutumlar diğerleriyle sıkı sıkıya bağlı oldukları halde, bazıları diğerlerinden kopuk, adeta tek başlarına bulunabilirler. Örneğin; a kişi de b kişi de dindardırlar. Ancak a'nın dinle ilgili olumlu tutumu diğer birçok tutumu ile yakından ilişkili olabilir. Söz gelimi, eğitime karşı tutumu da dinle ilgili tutumuyla etkilendiğinden, kızını okula değil kuran kursuna gönderecektir.

2.11. Tutumların Oluşmasında Etkisi Olan Faktörler

2.11.1. Ana-Baba Etkisi

Doğumdan buluş çağına kadar çocukların tutumları hemen hemen tatamen ana-babaları tarafından şekillendirilir. İlkokul çocukları çeşitli konulara ilişkin tutumlarını anlatırken sık sık anne veya babalarının söylediklerinden örnekler verirler; "Annem çingene çocuklarla oynama der.", "Babam çingenelerin tembel olduğunu söyler." gibi.

Ana-babalar ile çocuklarının tutumlarını karşılaştıran araştırmalar, özellikle politik ve dinsel tutumları arasında büyük benzerlikler olduğuna işaret etmektedir. Jennings ve Niemi (1968) tarafından yürütülen bir araştırmada dinsel ve politik eğilimler incelenmiştir.

“1699 lise son sınıf öğrencisi ile mülakat yapılmış, daha sonra da öğrencilerin verdiği bilgileri kontrol etmek amacıyla 1992 ana-babalara gerekse öğrencilere dinsel ve politik eğilimleri ile ilgili sorular da sorulmuştur. Elde edilen bilgilerin sonuçlarına göre, en yüksek benzerlik dinsel eğilimler arasındadır. Öğrencilerin %74’ü ana-babalarının bağlı olduğu din veya mezhebe (Katolik, Protestan, Yahudi) bağlıdır. Dikkate alınmayacak kadar küçük bir grup ise din değiştirmiştir. Aynı benzerlik, daha az olsa bile, politik eğilimler için de söz konusudur. Parti tercihini yapan öğrencilerin %60’ının tercihi ana-babalarının tercihi ile aynıdır. Ana-babalarının tercih ettiği partiyi tercih etmeyen öğrencilerin oranı %10’dur. Bazı öğrenciler ise, başlangıçta ana-babalarının tuttuğu partiyi tuttıklarını, ancak şimdi hiçbir partiyi tutmadıkları ifade etmişlerdir. Bir nesil geriye gidilerek ana-babalarla kendi ana-babalarının tutumları karşılaştırılmış ve benzer sonuçlar elde edilmiştir” (Morgan, 1995, s:375).

Yukarıda sözü edilen araştırma ve bu konuda yapılan diğer araştırmalar, ana-babalarla çocuklarının özel bir takım konulara ilişkin tutumları arasındaki benzerliğin, dinsel ve politik tutumlar arasındaki genel benzerlik kadar büyük olmadığını ortaya koymuştur. Bir Protestanın çocuğu Protestan olarak kalabilir, ancak büyük bir olasılıkla kendisinden daha az ateşli ve daha az tutucu olacaktır. Bu da ana-babaların çocuklarının tutumları üzerinde uzun süren bir etkisi olduğuna işaret etmektedir.

Çocuklar büyüdükçe ana-babaların tutumları üzerindeki etkisi azalır ve özellikle ergenlik döneminin başlamasıyla birlikte diğer sosyal etkenlerinin rolü giderek fazlalaşır. Bir bireyin tutumlarının büyük bir kısmı 12 ile 30 yaş arasındaki dönemde son şekillerini alır ve daha sonra çok az değişir. Tutumlarının kesinleştiği 12-30 yaşlar arasındaki bu süre “kritik dönem” olarak adlandırılır. Kritik dönem boyunca tutumlarının oluşmasında üç ana etken rol oynar. Akranların etkisi, kitle iletişim araçları ve diğer kaynaklardan edinilen bilgi ve eğitim.

2.11.2. Akranların Etkisi

Akranlar, ilişki içinde bulunulan aşağı-yukarı kendisiyle aynı yaş e eğitim düzeyinde olan kimselerdir. Akranların tutumlar üzerindeki etkileri, genellikle kendi yaş gruplarıyla birlikte olmaya başladıkları ergenlik döneminde kendini gösterir. Akranların birbirleri üzerinde olan etkilerinin nedeni, insanların sevdikleri ve kolay ilişki kurdukları kişileri “otorite” olarak görme eğiliminde olmalarıdır.

2.11.3. Kitle İletişim Araçlarının Etkileri

Tutumların oluşumunda ana-babaların etkisi eskiye göre daha azalmış görünmektedir. Bunun en önemli etkilerin biri kitle iletişiminin günümüzde eskiye oranla daha gelişmiş olmasıdır. Özellikle televizyon sayesinde gençler, sadece ana-babalarının konuşmaları ve gazete haberleriyle takip ettikleri olayları, televizyon sayesinde canlı olarak inceleyebilmektedirler.

Kitle iletişim araçları, günümüzde devrim yaratan teknolojik gelişmelerin ürünleridir. Kitle iletişim araçları (gazete, dergiler, radyo, televizyon, sinema filmleri) aynı anda ve kısa süre içinde milyonlarca kişiye ulaşabilmektedir. Böylece insanlar belli tutumları oluşturmaya ya da belli eylemleri yapmaya ikna edilmiş olurlar. Bunun en güzel örneklerinden biri günümüzde hızla gelişen reklam sektörüdür. İnsanlar reklamlar sayesinde bir çok ürünü tanırlar ve tüketime yönlendirilmiş olurlar.

2.11.4. Eğitimin Etkisi

Daha önce de belirtildiği gibi tutum öğrenme yoluyla edinilir. Öğrenme de eğitim ile sağlanır. Bu nedenle, tutumların şekillenmesinde eğitimin büyük önemi vardır. Okullarda verilen eğitim ile bireyler tutumlarını da şekillendirmiş olurlar. Örneğin bir sınıfta herkese aynı düzeyde verilen eğitim ile bireyler bazı konularda fikir sahibi olur. ancak kişisel özellikler ve ailenin etkisi ile bireylerin tutumlarında farklılıklar meydana gelir. Doğal olan da budur. Aksi takdirde herkes aynı konulara, aynı kavramlara karşı aynı tutumları benimserdi ki, zaten bu mümkün değildir.

BÖLÜM III: YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, kullanılan ölçme araçları, verilerin toplanması ve verilerin çözümü açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada, betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Belli bir zaman kesiti içinde çok sayıda denek veya objeden elde edilen verilerin analizi ile araştırma problemine cevap arandığında uygulanacak yöntem, betimsel (alan) araştırma yöntemleridir (Arseven, 1993, s:2).

Araştırma lise ve dengi okullardaki öğrencilerin Felsefe dersine yönelik tutumlarını cinsiyet, yaş, okul türü, doğulan yer, yaşanılan yer, kardeş sayısı, anne-babanın eğitim ve gelir durumu, kendisine ait odası olup olmaması gibi değişkenler açısından farklılıklarını ortaya koyarak açıklamaya çalışmıştır. Bu amaçla Felsefeye ilişkin tutum ölçeği anketi hazırlanarak örneklem grubu üzerinde uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Ankara ili Sincan ilçesindeki genel liseler, anadolu liseleri ve endüstri meslek ve teknik liseleri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklem grubunu ise, Ankara ili Sincan ilçesindeki Sincan Lisesi, Süleyman Demirel Anadolu Lisesi, Sincan Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi lise üç ve dördüncü sınıftaki öğrencilerden tesadüfi örneklem yoluyla seçilmiş toplam 358 öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin 98'i kız öğrenci, 259'u erkek öğrencidir. Erkek öğrenci sayısının fazla olmasındaki temel etken Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerinin erkek ağırlıklı olmasından kaynaklanmaktadır.

Örneklem grubu oluşturulurken öğrencilerin düzeylerinin alt grup, üst grup ve orta düzeyde öğrencilerden kura ile seçilmesine karar verilmiş olup amaca uygun olmasına dikkat edilmiştir. Örneklem grubundaki okullarımızın toplam öğrenci sayısının yüzde 35'i kura ile tesadüfi olarak seçilmiştir.

Öğrencilerin cinsiyet, yaş, okul türü, doğduğu yer, yaşadığı yer, kardeş sayısı, kendisine ait odası olup olmaması, anne-babanın eğitim ve gelir durumu, en sevilen ders, Felsefeye ilgi duyup duymama, Felsefeye yönlendirme olup olmaması durumu, Felsefeden dönem ödevi alıp olmama durumlarına göre dağılımı tablolar halinde Bölüm IV'de verilmiştir.

3.3. Verilerin Toplanması

3.3.1. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama amacıyla F.İ.T.Ö. (Ek-1, s:213) ve F.B.T. (Ek-2, s:216) kullanılmıştır. Felsefe dersine yönelik öğrencilerin tutumunu ölçmek amacıyla geliştirilen tutum ölçeği Likert tipi beş seçeneğin yer aldığı on üçü olumlu, on altısı olumsuz toplam yirmi dokuz maddeden oluşmaktadır. Başarı testinde de toplam ÖSS formatında on sorudan oluşmaktadır.

3.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırma için toplanan veriler, araştırmada ele alınan problemlere yorum getirecek şekilde düzenlenerek SPSS programı 9.0 versiyonu ile analiz edilmiştir. Verilerin toplanması için kullanılan ölçme aracı (Felsefe Dersine İlişkin Tutum Ölçeği ve Felsefe Başarı Testi) kendi değerlendirme yöntemine göre değerlendirildikten sonra; elde edilen sonuçlara bakarak çeşitli değişkenler (cinsiyet, yaş, okul türü, sınıfı, anne-baba eğitim ve gelir durumu...) açısından istatistik analizler yapılmıştır.

Araştırmada frekans ve yüzdelik hesaplamalar, ilişkisel zmlmelerde tek boyutlu varyans analizi ve t-testi teknikleri kullanılmıştır.

BÖLÜM IV: BULGULAR VE YORUM

4.1. Problem 1

Araştırmamızdaki amacımız lise ve dengi okullardaki öğrencilerin Felsefe dersine yönelik tutumlarını belirlemektir. Bu amaçla öğrencilerin cinsiyet, yaş, okul türü, anne-baba eğitim durumu, anne-babanın gelir durumu, kardeş sayısı, kendisine ait odasının olup olmaması gibi etkenler üzerinde durulmuştur.

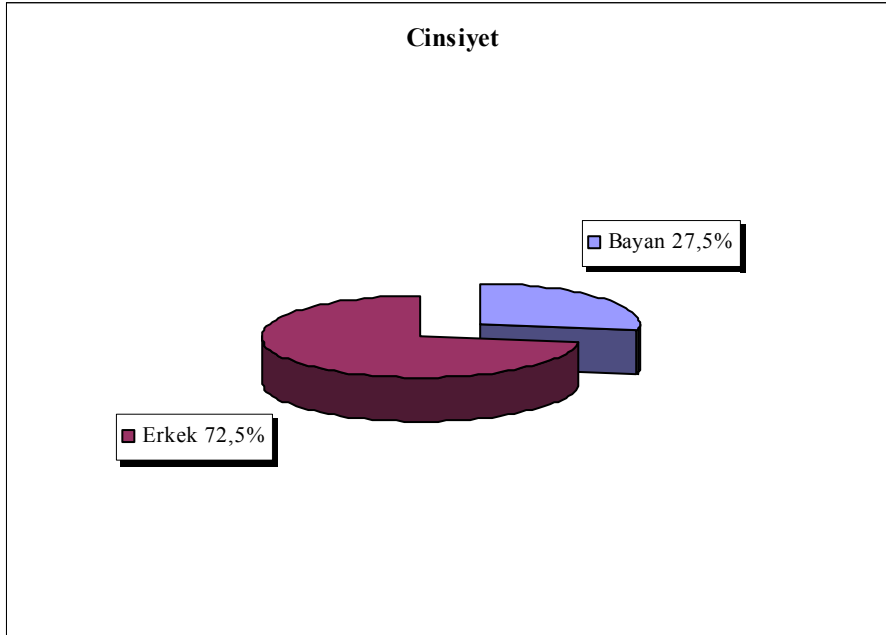
Araştırmanın birinci probleminde lise ve dengi okullardaki öğrencilerin Felsefe dersine ilişkin tutumları, öğrenim gördükleri okul türüne, cinsiyete, yaşa, anne-babanın eğitim ve gelir durumuna, doğduğu yere, yaşadığı yere, kardeş sayısına, kendisine ait odası olup olmamasına göre farklılık gösteriyor mu? sorusuna cevap aranmıştır. Özellikle araştırmamızda iki değişken arasında ortalama arandığı için, T testi kullanılmıştır. Çünkü ikili karşılaştırmalarda bağımsız iki grubun karşılaştırılması için T testi uygulanır. Örneğin; erkek ve kız öğrencilerin aldıkları puanları karşılaştırmak için kullanıldığı gibi.

Öğrencinin Felsefe dersine ilişkin tutum ölçeğinden aldıkları puanlar devam ettikleri okullara göre analiz edilerek, tablolar halinde aşağıda verilmiştir.

Kişisel Bilgilere İlişkin Sıklık Ve Yüzdeler:**Tablo 1: Cinsiyete ilişkin sıklık ve yüzdeler:**

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	
Cinsiyetiniz	Kız	98	27,4%	27,5%
	Erkek	259	72,3%	72,5%
	Toplam	357	99,7%	100,0%
Kayıp Gözlem	1	0,3%		
Toplam	358	100,0		

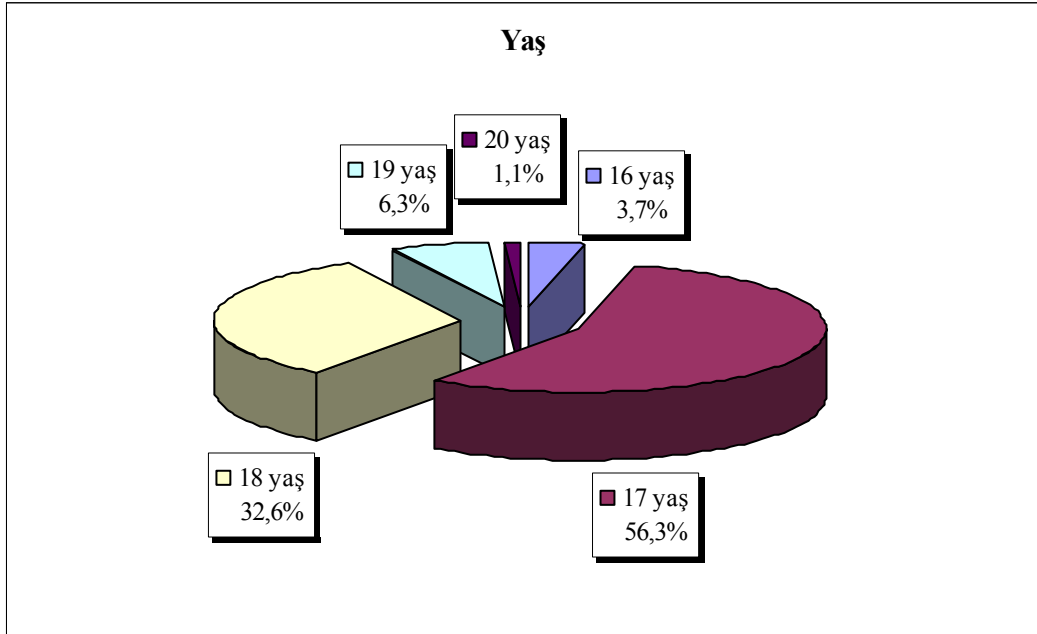
Araştırmaya katılan öğrencilerin %27,5'i kız, %72,5'i erkektir.

Tablo 2: Yaşa ilişkin sıklık ve yüzdeler:

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Yaşınız	16 yaş	13	3,6%	3,7%
	17 yaş	197	55,0%	56,3%
	18 yaş	114	31,8%	32,6%
	19 yaş	22	6,1%	6,3%
	20 yaş	4	1,1%	1,1%
	Toplam	350	97,8%	100,0%
Kayıp Gözlem		8	2,2%	
Toplam		358	100,0%	

Araştırmaya katılan öğrencilerin %56,3'ü "17 yaş"ında, %32,6'sı "18 yaş"ındadır.

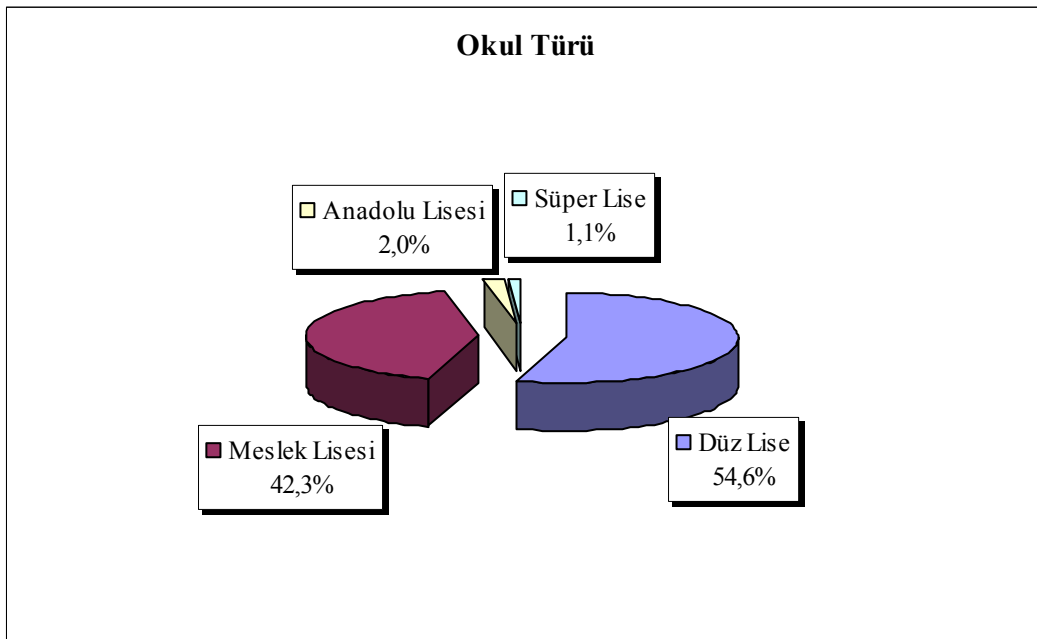

Tablo 3: Okul türüne ilişkin sıklık ve yüzdeler:

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Okulunuzun Türü	Genel Lise	195	54,5%	54,6%
	Meslek Lisesi	151	42,2%	42,3%
	Anadolu Lisesi	7	2,0%	2,0%
	Süper Lise	4	1,1%	1,1%
	Toplam	357	99,7%	100,0%
Kayıp Gözlem		1	0,3%	
Toplam		358	100,0	

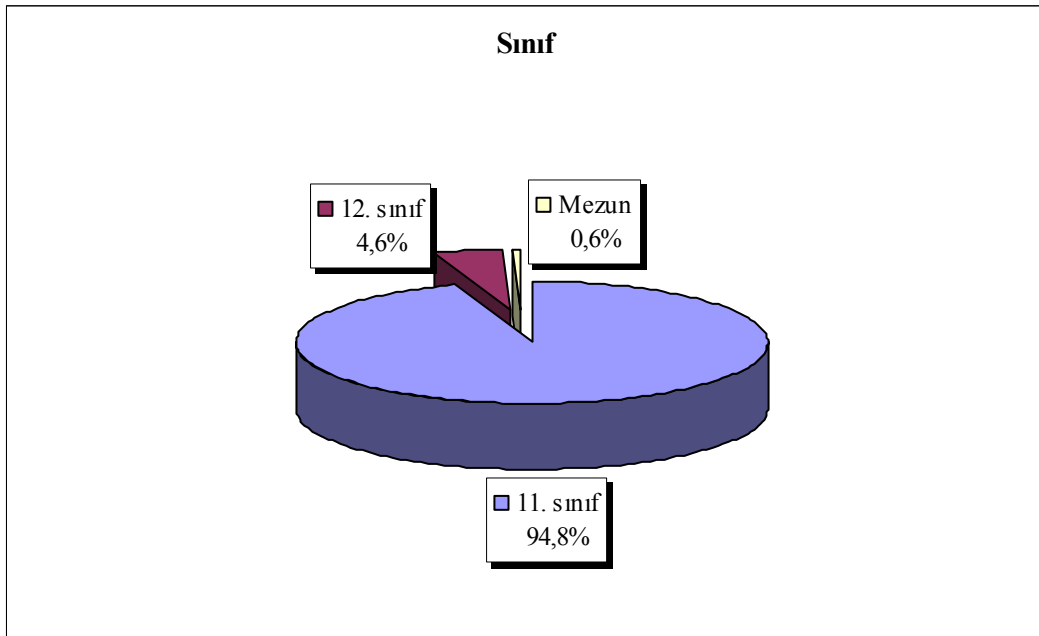
Araştırmaya katılan öğrencilerin %54,6'sı "Genel Lise"ye, %42,3'ü "Meslek Lisesi"ne devam etmektedir.

Tablo 4: Kaçınıcı sınıfta olduğuna ilişkin sıklık ve yüzdeler:

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Sınıfınız	11. sınıf	329	91,9%	94,8%
	12. sınıf	16	4,5%	4,6%
	Mezun	2	0,6%	0,6%
	Toplam	347	96,9%	100,0%
Kayıp Gözlem		11	3,1%	
Toplam		358	100,0%	

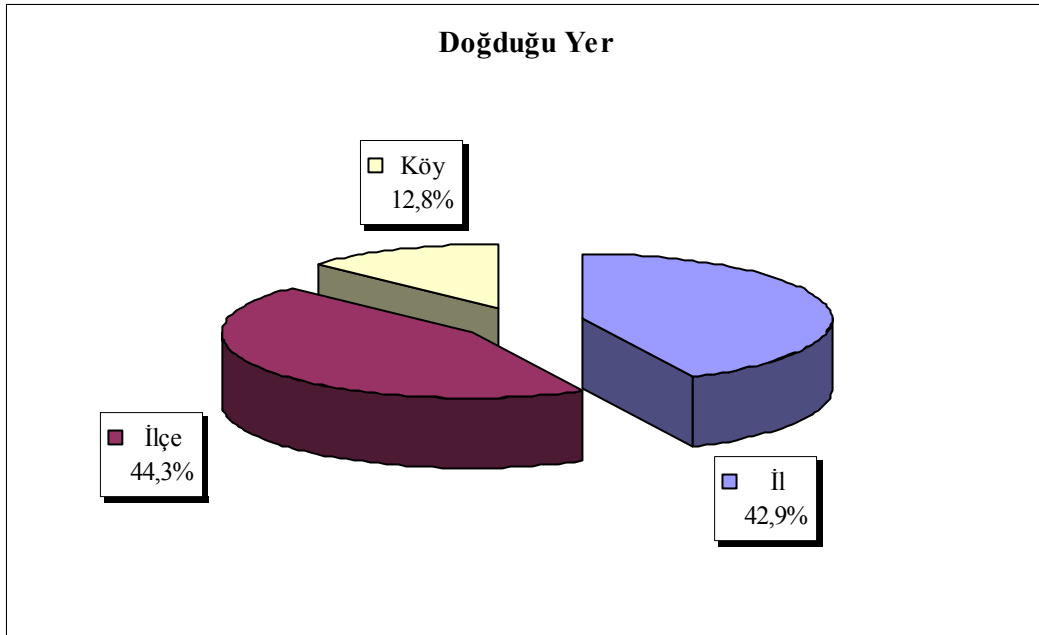
Araştırmaya katılan öğrencilerin %94,8'i "11. sınıf"a devam etmektedir.

Tablo 5: Doğduğı yere ilişkin sıklık ve yüzdeler:

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Doğduğunuz Yer	İl	148	41,3%	42,9%
	İlçe	153	42,7%	44,3%
	Köy	44	12,3%	12,8%
	Toplam	345	96,4%	100,0%
Kayıp Gözlem		13	3,6%	
Toplam		358	100,0%	

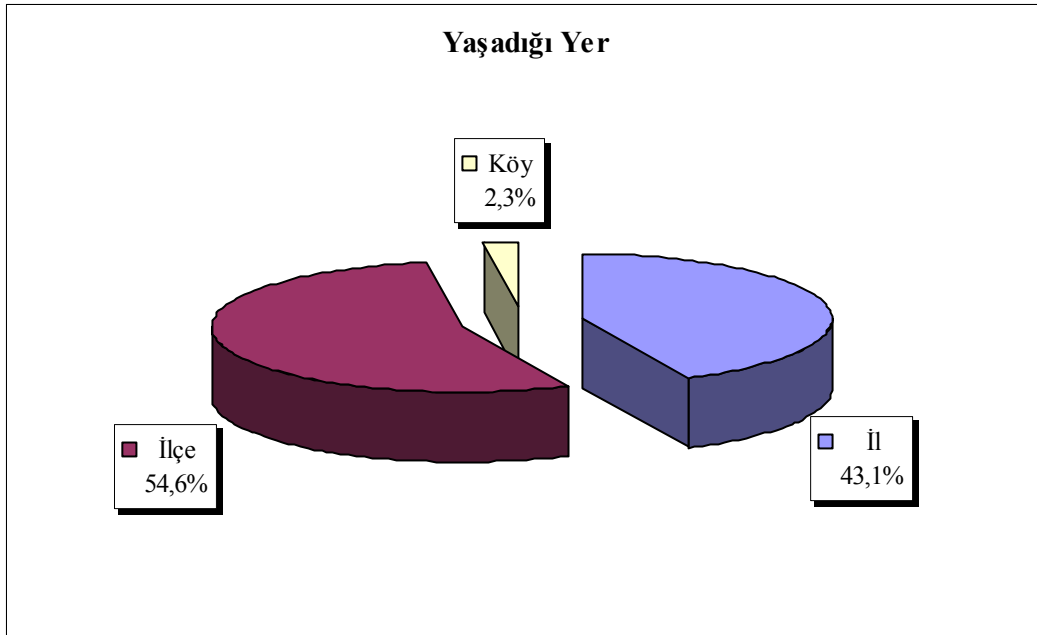
Araştırmaya katılan öğrencilerin %44,3'ünün doğduğı yer "ilçe", %42,9'unun doğduğı yer "il"dir.

Tablo 6: Yaşadığı yere ilişkin sıklık ve yüzdeler:

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Yaşadığınız Yer	İl	151	42,2%	43,1%
	İlçe	191	53,4%	54,6%
	Köy	8	2,2%	2,3%
	Toplam	350	97,8%	100,0%
Kayıp Gözlem		8	2,2%	
Toplam		358	100,0%	

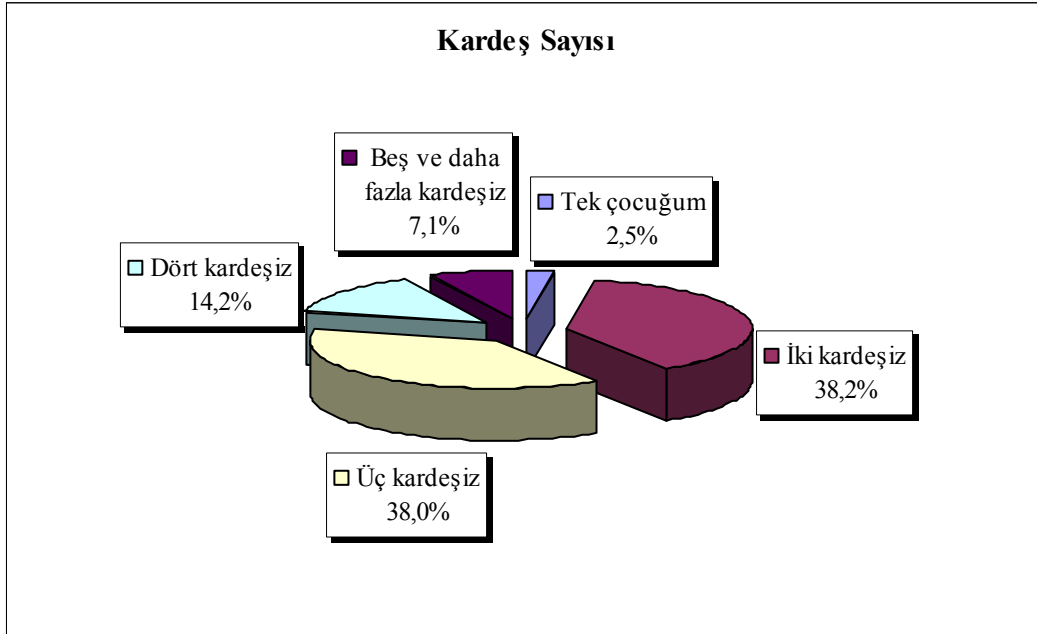
Araştırmaya katılan öğrencilerin %54,6'sının yaşadığı yer "İlçe", %43,1'inin yaşadığı yer "İl"dir.

Tablo 7: Kendisi dahil kardeş sayısına ilişkin sıklık ve yüzdeler:

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Siz dahil kaç kardeşiniz?	Tek çocuğum	9	2,5%	2,5%
	İki kardeşiz	135	37,7%	38,2%
	Üç kardeşiz	134	37,4%	38,0%
	Dört kardeşiz	50	14,0%	14,2%
	Beş ve daha fazla kardeşiz	25	7,0%	7,1%
	Toplam	353	98,6%	100,0%
Kayıp Gözlem		5	1,4%	
Toplam		358	100,0%	

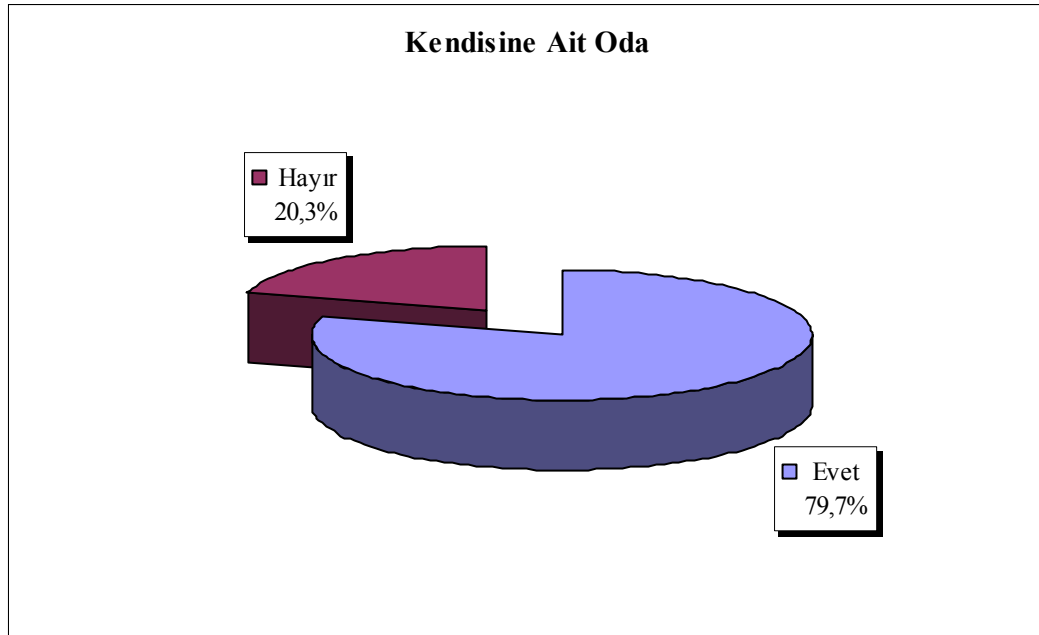
Araştırmaya katılan öğrencilerin %38,2'si kendisi dahil "İki kardeş", %38'i ise kendisi dahil "Üç kardeş"tir.

Tablo 8: Kendisine ait odası olup olmama durumuna ilişkin sıklık ve yüzdeler:

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Kendinize ait odanız var mı?	Evet	283	79,1%	79,7%
	Hayır	72	20,1%	20,3%
	Toplam	355	99,2%	100,0%
Kayıp Gözlem		3	0,8%	
Toplam		358	100,0%	

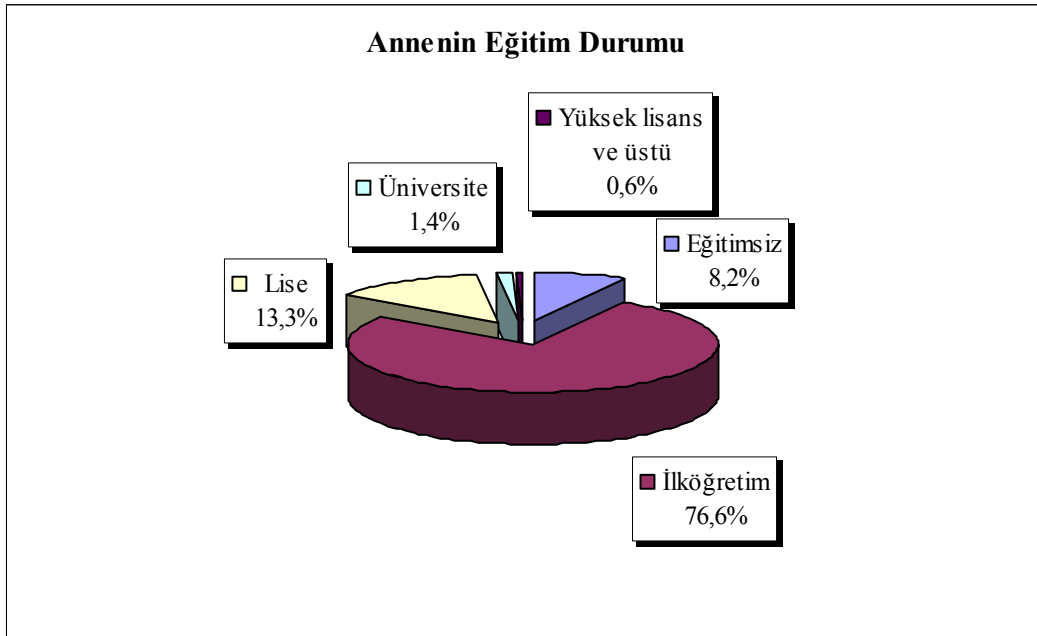
Araştırmaya katılan öğrencilerin %79,7'sinin kendisine ait odası varken, %20,3'ünün kendisine ait odası yoktur.

Tablo 9: Annenin eğitim durumuna ilişkin sıklık ve yüzdelere:

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Annenizin Eğitim Durumu	Eğitimsiz	29	8,1%	8,2%
	İlköğretim	271	75,7%	76,6%
	Lise	47	13,1%	13,3%
	Üniversite	5	1,4%	1,4%
	Yüksek lisans ve üstü	2	0,6%	0,6%
	Toplam	354	98,9%	100,0%
Kayıp Gözlem		4	1,1%	
Toplam		358	100,0%	

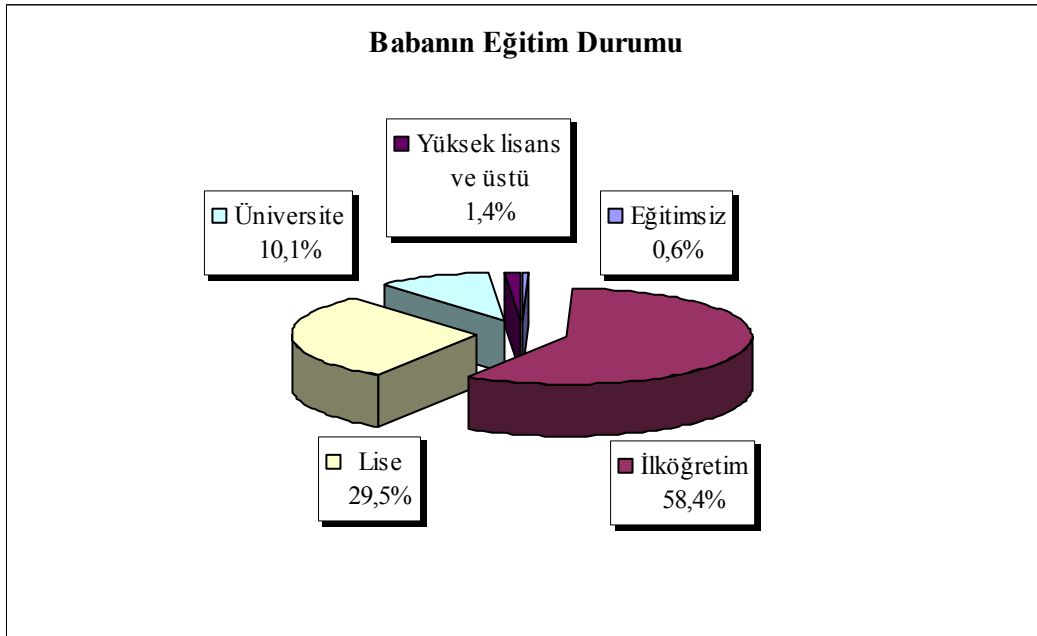
Araştırmaya katılan öğrencilerin %76,6'sının annesinin eğitim durumu "İlköğretim", %13,3'ünün annesinin eğitim durumu ise "Lise"dir.

Tablo 10: Babanın eğitim durumuna ilişkin sıklık ve yüzdeler:

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Babanızın Eğitim Durumu	Eğitimsiz	2	0,6%	0,6%
	İlköğretim	208	58,1%	58,4%
	Lise	105	29,3%	29,5%
	Üniversite	36	10,1%	10,1%
	Yüksek lisans ve üstü	5	1,4%	1,4%
	Toplam	356	99,4%	100,0%
Kayıp Gözlem		2	0,6%	
Toplam		358	100,0%	

Araştırmaya katılan öğrencilerin %58,4'ünün babasının eğitim durumu "İlköğretim" iken, %29,5'inin babasının eğitim durumu "Lise"dir.

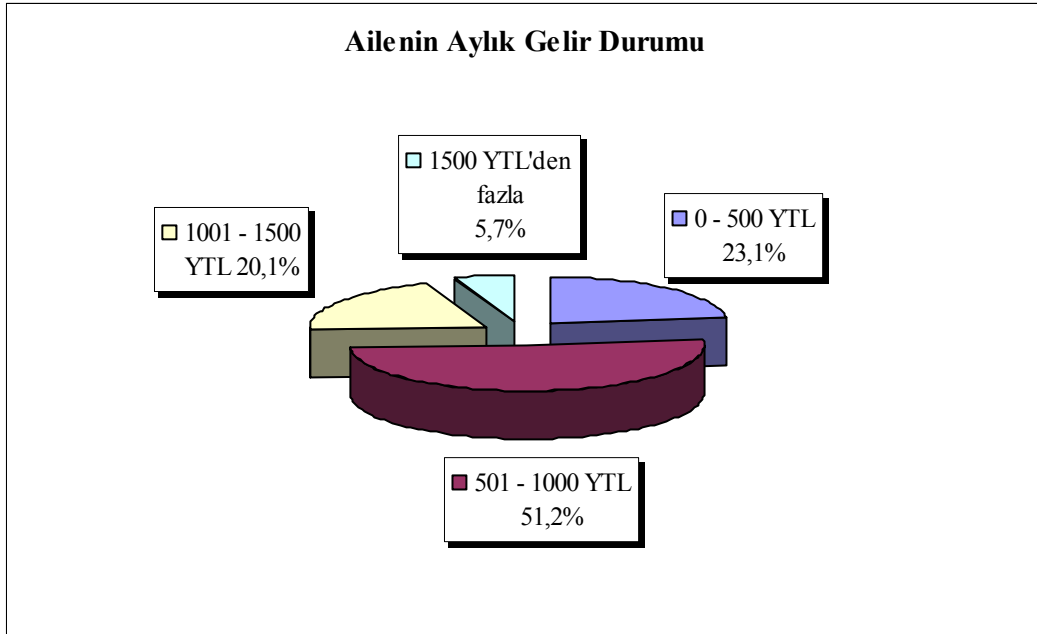

Tablo 11: Ailenin aylık gelir durumuna ilişkin sıklık ve yüzdeler:

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Ailenizin Aylık Geliri	0 - 500 YTL	77	21,5%	23,1%
	501 - 1000 YTL	171	47,8%	51,2%
	1001 - 1500 YTL	67	18,7%	20,1%
	1500 YTL'den fazla	19	5,3%	5,7%
	Toplam	334	93,3%	100,0%
Kayıp Gözlem		24	6,7%	
Toplam		358	100,0%	

Araştırmaya katılan öğrencilerin %51,2'sinin ailesinin aylık geliri "501-1000 YTL" arasında, %23,1'inin ailesinin aylık geliri ise "0 – 500 YTL" arasındadır.

Tablo 12: En sevilen derse ilişkin sıklık ve yüzdeler:

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Sevdiğiniz Birinci Ders	Matematik	118	33,0%	34,1%
	Geometri	13	3,6%	3,8%
	İnkılâp Tarihi	38	10,6%	11,0%
	Edebiyat	44	12,3%	12,7%
	Felsefe	12	3,4%	3,5%
	Türkçe	13	3,6%	3,8%
	Beden	9	2,5%	2,6%
	Biyoloji	9	2,5%	2,6%
	Meslek Resim	10	2,8%	2,9%
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	11	3,1%	3,2%
	Diğer	69	19,3%	19,9%
	Toplam	346	96,6%	100,0%
Kayıp Gözlem		12	3,4%	
Toplam		358	100,0%	

Araştırmaya katılan öğrencilerin %34,1'inin sevdiği birinci ders "Matematik", %12,7'sinin sevdiği birinci ders "Edebiyat", %11'inin sevdiği birinci ders ise "İnkılâp Tarihi" dersidir.

Tablo 13: En sevilen ikinci derse ilişkin sıklık ve yüzdeler:

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Sevdiğiniz İkinci Ders	Matematik	45	12,6%	13,1%
	Geometri	33	9,2%	9,6%
	Kimya	14	3,9%	4,1%
	İnkılâp Tarihi	34	9,5%	9,9%
	Edebiyat	46	12,8%	13,4%
	Fizik	18	5,0%	5,2%
	Felsefe	22	6,1%	6,4%
	Türkçe	15	4,2%	4,4%
	Coğrafya	17	4,7%	4,9%
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	17	4,7%	4,9%
	Diğer	83	23,2%	24,1%
Toplam	344	96,1%	100,0	
Kayıp Gözlem		14	3,9%	
Toplam		358	100,0%	

Araştırmaya katılan öğrencilerin %13,4'ünün sevdiği ikinci ders "Edebiyat", %13,1'inin sevdiği ikinci ders "Matematik", %9,9'unun sevdiği ikinci ders ise "İnkılâp Tarihi" dersidir.

Tablo 14: En sevilen üçüncü derse ilişkin sıklık ve yüzdeler:

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Sevdiğiniz Üçüncü Ders	Matematik	46	12,8%	14,1%
	Geometri	22	6,1%	6,7%
	Kimya	24	6,7%	7,4%
	İnkılâp Tarihi	28	7,8%	8,6%
	Edebiyat	27	7,5%	8,3%
	Fizik	13	3,6%	4,0%
	Felsefe	36	10,1%	11,0%
	Coğrafya	16	4,5%	4,9%
	Resim	11	3,1%	3,4%
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	18	5,0%	5,5%
	Diğer	85	23,7%	26,1%
	Toplam	326	91,1%	100,0%
Kayıp Gözlem		32	8,9%	
Toplam		358	100,0%	

Araştırmaya katılan öğrencilerin %14,1'inin sevdiği üçüncü ders "Matematik", %11'inin sevdiği üçüncü ders "Felsefe", %8,6'sının sevdiği üçüncü ders ise "İnkılâp Tarihi" dersidir.

Tablo 15: En sevilmeyen derse ilişkin sıklık ve yüzdeler:

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Sevmediğiniz Birinci Ders	Matematik	64	17,9%	20,1%
	Geometri	36	10,1%	11,3%
	İnkılâp Tarihi	27	7,5%	8,5%
	Edebiyat	18	5,0%	5,7%
	Fizik	10	2,8%	3,1%
	Felsefe	45	12,6%	14,2%
	Biyoloji	20	5,6%	6,3%
	Meslek Resim	11	3,1%	3,5%
	Diğer	87	24,3%	27,4%
	Toplam	318	88,8%	100,0%
Kayıp Gözlem		40	11,2%	
Toplam		358	100,0%	

Araştırmaya katılan öğrencilerin %20,1'inin sevmediği birinci ders "Matematik", %14,2'sinin sevmediği birinci ders "Felsefe", %11,3'ünün sevmediği birinci ders ise "Geometri" dersidir.

Tablo 16: En sevilmeyen ikinci derse ilişkin sıklık ve yüzdeler:

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Sevmediğiniz İkinci Ders	Matematik	26	7,3%	9,2%
	Geometri	27	7,5%	9,5%
	İnkılâp Tarihi	38	10,6%	13,4%
	Edebiyat	21	5,9%	7,4%
	Fizik	11	3,1%	3,9%
	Felsefe	27	7,5%	9,5%
	Coğrafya	13	3,6%	4,6%
	Meslek Resim	12	3,4%	4,2%
	Diğer	109	30,4%	38,4%
	Toplam	284	79,3%	100,0%
Kayıp Gözlem	74	20,7%		
Toplam	358	100,0%		

Araştırmaya katılan öğrencilerin %13,4'ünün sevmediği ikinci ders "İnkılâp Tarihi", %9,5'inin sevmediği ikinci ders "Felsefe", %9,5'inin sevmediği ikinci ders ise "Geometri" dersidir.

Tablo 17: En sevilmeyen üçüncü derse ilişkin sıklık ve yüzdeler:

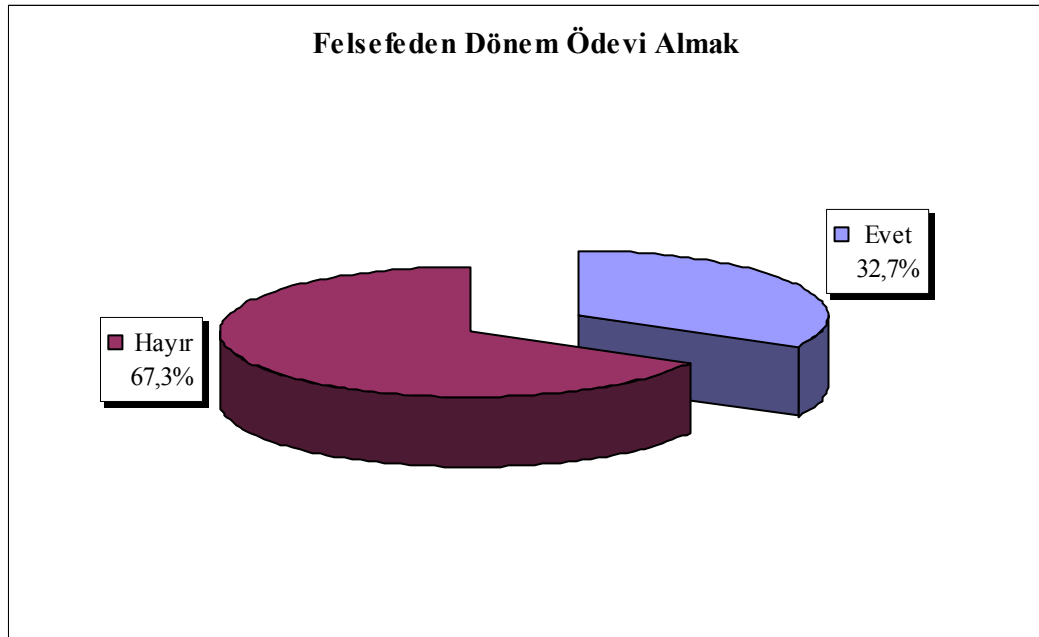
		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Sevmediğiniz Üçüncü Ders	Matematik	12	3,4%	5,0%
	Geometri	10	2,8%	4,1%
	Kimya	13	3,6%	5,4%
	İnkılâp Tarihi	28	7,8%	11,6%
	Edebiyat	22	6,1%	9,1%
	Fizik	10	2,8%	4,1%
	Felsefe	35	9,8%	14,5%
	Coğrafya	15	4,2%	6,2%
	Diğer	96	26,8%	39,8%
	Toplam	241	67,3%	100,0%
Kayıp Gözlem		117	32,7%	
Toplam		358	100,0%	

Araştırmaya katılan öğrencilerin %14,5'inin sevmediği üçüncü ders "Felsefe", %11,6'sının sevmediği üçüncü ders "İnkılâp Tarihi", %9,1'inin sevmediği üçüncü ders ise "Edebiyat" dersidir.

Tablo 18: Felsefeden dönem ödevi almak isteyip istememe durumuna ilişkin sıklık ve yüzdeler:

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Felsefeden dönem ödevi almak ister misiniz?	Evet	116	32,4%	32,7%
	Hayır	239	66,8%	67,3%
	Toplam	355	99,2%	100,0%
Kayıp Gözlem		3	0,8%	
Toplam		358	100,0%	

Araştırmaya katılan öğrencilerin %67,3'ü felsefeden dönem ödevi almak istememekte, %32,7'si ise istemektedir.

Tablo 19: Neden felsefeden dönem ödevi almak istediğine ilişkin sıklık ve yüzdeler:

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Neden felsefeden dönem ödevi almak istiyorsunuz?	Sevmiyorum ve ilginç gelmiyor	4	3,4%	3,8%
	Seviyorum ve ilginç geliyor	65	56,0%	61,3%
	Not kaygım var	16	13,8%	15,1%
	Kolay ve araştırmacı	11	9,5%	10,4%
	Öğretmenin olumlu tarzı ve konuları yüzünden	3	2,6%	2,8%
	Diğer	7	6,0%	6,6%
	Toplam	106	91,4%	100,0%
Kayıp Gözlem		10	8,6%	
Toplam		116	100,0%	

Araştırmaya katılan öğrencilerin %61,3'ü felsefe dersini sevdiğinden ve ona ilginç geldiğinden, %15,1'i ise not kaygısı yüzünden felsefeden dönem ödevi almak istemektedir.

Neden felsefeden dönem ödevi almak istemediğine ilişkin sıklık ve yüzdeler:

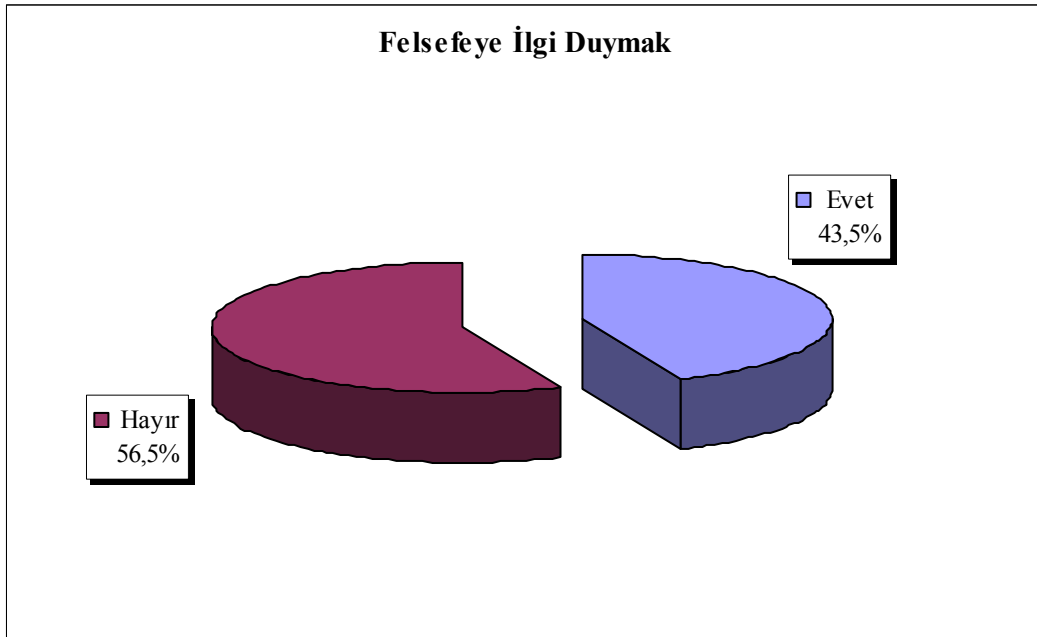
		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Neden felsefeden dönem ödevi almak istemiyorsunuz?	Sevmiyorum ve ilginç gelmiyor	107	44,8%	51,4%
	Not kaygım yok	24	10,0%	11,5%
	Sıkıcı ve zor	49	20,5%	23,6%
	Öğretmenin olumsuz tarzı ve konuları yüzünden	10	4,2%	4,8%
	Seviyorum ve ilginç geliyor	5	2,1%	2,4%
	Diğer	13	54,4%	62,5%
	Toplam	208	87,0%	100,0%
Kayıp Gözlem	31	13,0%		
Toplam	239	100,0%		

Araştırmaya katılan öğrencilerin %51,4'ü felsefe dersini sevmediğinden ve ona ilginç gelmediğinden, %22,3'ü ise sıkıcı ve zor olduğundan felsefeden dönem ödevi almak istememektedir.

Tablo 20: Felsefeye ilgi duyup duymama durumuna ilişkin sıklık ve yüzdeler:

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Felsefeye ilgi duyuyor musunuz?	Evet	154	43,0%	43,5%
	Hayır	200	55,9%	56,5%
	Toplam	354	98,9%	100,0%
Kayıp Gözlem		4	1,1%	
Toplam		358	100,0%	

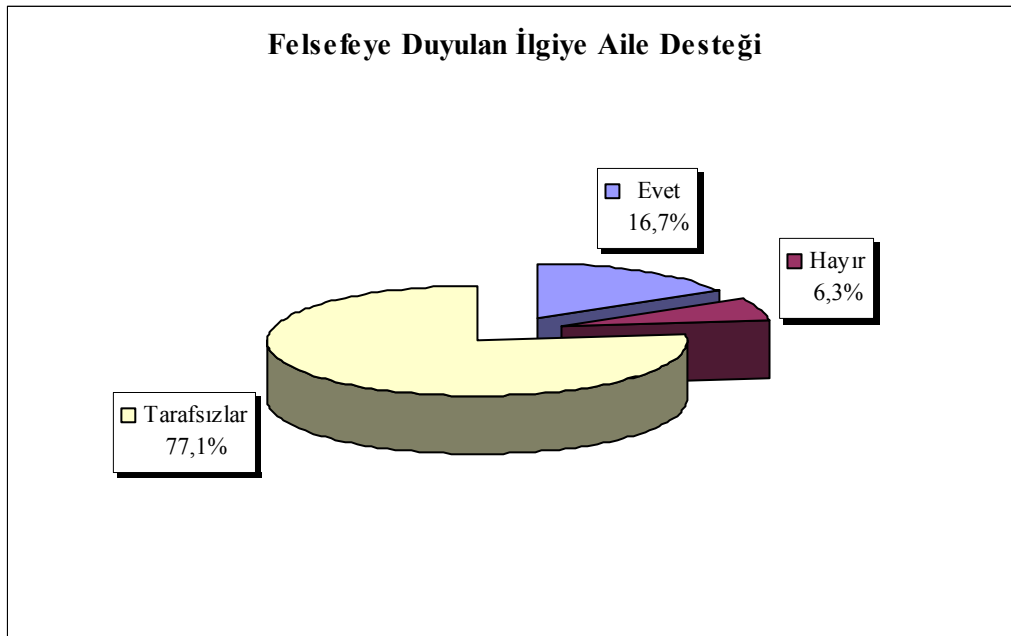
Araştırmaya katılan öğrencilerin %56,5'i felsefeye ilgi duymamakta, %43,5'i ise duymaktadır.

Tablo 21: Felsefeye duyulan ilginin aile tarafından desteklenip desteklenmediğine ilişkin sıklık ve yüzdeler:

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Aileniz felsefeye olan ilginizi destekliyor mu?	Evet	24	15,6%	16,7%
	Hayır	9	5,8%	6,3%
	Tarafsızlar	111	72,1%	77,1%
	Toplam	144	93,5%	100,0%
Kayıp Gözlem		10	6,5%	
Toplam		154	100,0%	

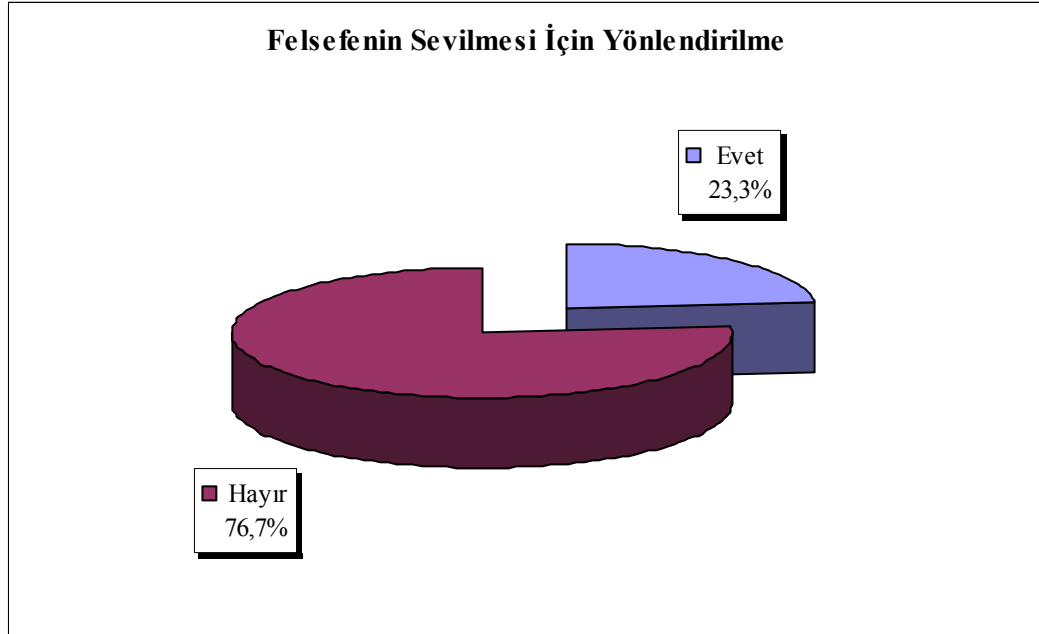
Araştırmaya katılan öğrencilerin %16,7'sinin ailesi öğrencinin felsefeye olan ilgisini desteklerken %6,3'ü ise desteklememektedir. %77,1'lik bir öğrenci kesiminin ailesi ise bu konuda tarafsızdır.

Tablo 22: Felsefenin sevilmesi için yönlendirilme olup olmadığına ilişkin sıklık ve yüzdeler:

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Sizi felsefeyi sevmeniz için yönlendirenler oldu mu?	Evet	79	22,1%	23,3%
	Hayır	260	72,6%	76,7%
	Toplam	339	94,7%	100,0%
Kayıp Gözlem		19	5,3%	
Toplam		358	100,0%	

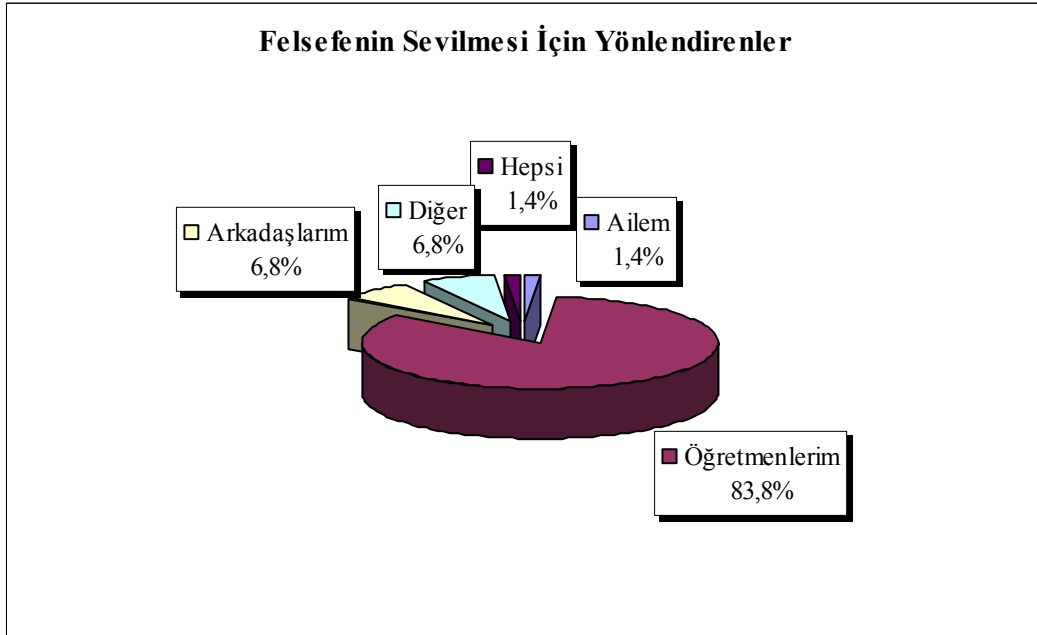
Araştırmaya katılan öğrencilerin %76,7'si felsefeyi sevmesi için yönlendirilmemişken, %23,3'ü yönlendirilmiştir.

Tablo 23: Felsefenin sevilmesi için kimlerin yönlendirme yaptığına ilişkin sıklık ve yüzdeler:

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Sizi felsefeyi sevmeniz için kimler yönlendirdi?	Ailem	1	1,3%	1,4%
	Öğretmenlerim	62	78,5%	83,8%
	Arkadaşlarım	5	6,3%	6,8%
	Diğer	5	6,3%	6,8%
	Hepsi	1	1,3%	1,4%
	Toplam	74	93,7%	100,0%
Kayıp Gözlem		5	6,3%	
Toplam		79	100,0%	

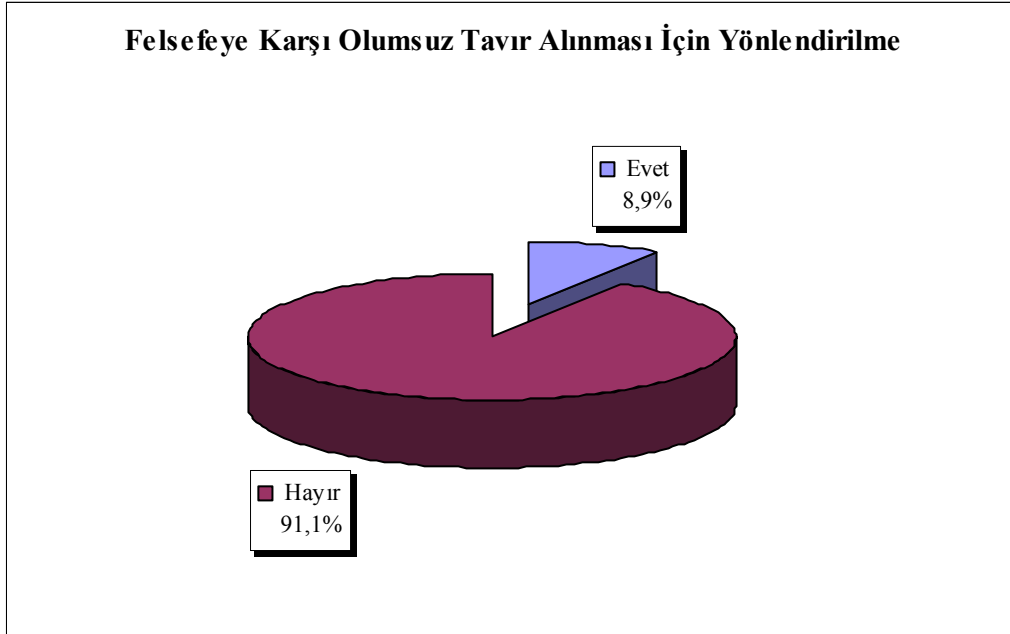
Araştırmaya katılan öğrencilerin %83,8'i felsefeyi sevmeleri için öğretmenleri tarafından yönlendirilmişlerdir.

Tablo 24: Felsefeye karşı olumsuz tavır alınması için yönlendirilme olup olmadığına ilişkin sıklık ve yüzdeler:

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Sizi felsefeye karşı olumsuz tavır almanız için yönlendirenler oldu mu?	Evet	30	8,4%	8,9%
	Hayır	306	85,5%	91,1%
	Toplam	336	93,9%	100,0%
Kayıp Gözlem		22	6,1%	
Toplam		358	100,0%	

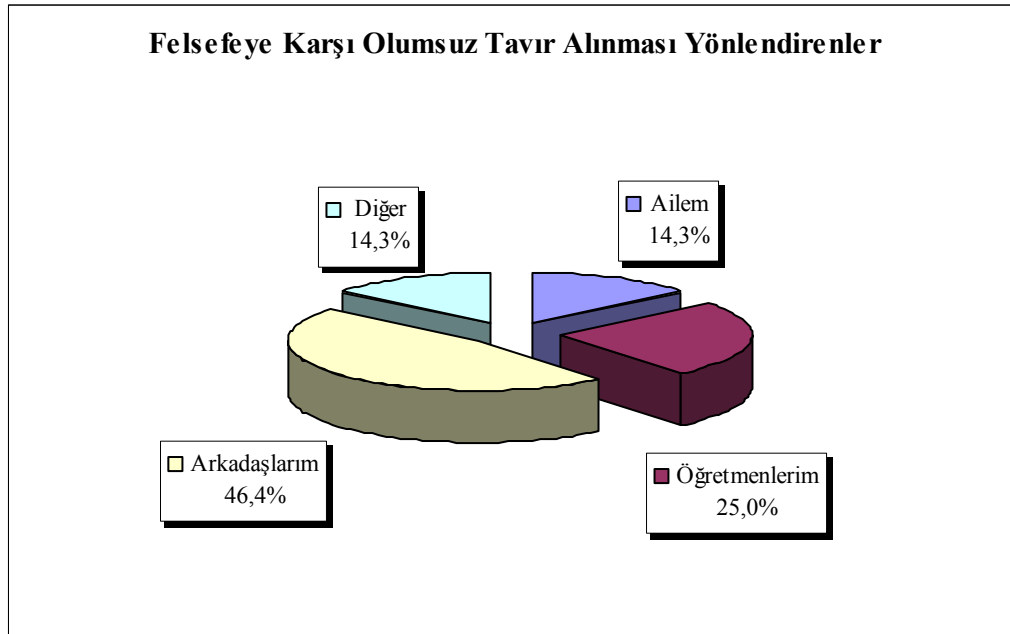
Araştırmaya katılan öğrencilerin %91,1'i felsefeye karşı olumsuz tavır almak için yönlendirilmemişken, %8,9'u yönlendirilmiştir.

Tablo 25: Felsefeye karşı olumsuz tavır alınması için kimlerin yönlendirme yaptığına ilişkin sıklık ve yüzdeler:

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Sizi felsefeye karşı olumsuz tavır almanız için kimler yönlendirdi?	Ailem	4	13,3%	14,3%
	Öğretmenlerim	7	23,3%	25,0%
	Arkadaşlarım	13	43,3%	46,4%
	Diğer	4	13,3%	14,3%
	Toplam	28	93,3%	100,0%
Kayıp Gözlem		2	6,7%	
Toplam		30	100,0%	

Araştırmaya katılan öğrencilerin %46,4'ü felsefeye karşı olumsuz tavır almak için arkadaşları tarafından, %25'i ise öğretmenleri tarafından yönlendirilmişlerdir.

4.2.Problem 2

Araştırmanın ikinci probleminde lise ve dengi okullardaki öğrencilerin Felsefe dersine ilişkin tutumları ve Felsefe dersiyile ilgili görüşleri farklılık gösteriyor mu? sorusuna cevap aranmıştır. Aşağıda Felsefe dersi ile ilgili görüşlere ilişkin sıklık ve yüzdeler tablolar halinde verilmiştir. Ayrıca çapraz tablolar, ki-kare çözümleri, anova çözümleneleri, geçerlilik ve güvenilirlik analizleri ve t-testi çözümleneleri de tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 26: Felsefe Dersi İle İlgili Görüşlere İlişkin Sıklık Ve Yüzdeler:

Aşağıda felsefe dersine ilişkin görüşlerin her birine, katılımcıların ne derece katıldıklarının dağılım ve yüzdeleri verilmiştir.

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Felsefe dersi benim için ilgi çekicidir.	Hiç Katılmıyorum	99	27,7%	28,1%
	Nadiren Katılıyorum	59	16,5%	16,8%
	Bazen Katılıyorum	78	21,8%	22,2%
	Çoğunlukla Katılıyorum	55	15,4%	15,6%
	Tamamen Katılıyorum	61	17,0%	17,3%
	Toplam	352	98,3%	100,0%
Kayıp Gözlem		6	1,7%	
Toplam		358	100,0%	

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Felsefe dersinde öğrendiklerimi çevremeye aktarmak hoşuma gider.	Hiç Katılmıyorum	104	29,1%	29,6%
	Nadiren Katılıyorum	74	20,7%	21,1%
	Bazen Katılıyorum	56	15,6%	16,0%
	Çoğunlukla Katılıyorum	48	13,4%	13,7%
	Tamamen Katılıyorum	69	19,3%	19,7%
	Toplam	351	98,0%	100,0%
Kayıp Gözlem		7	2,0%	
Toplam		358	100,0%	

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Felsefe insanların ruhsal dünyalarına zarar verir.	Hiç Katılmıyorum	183	51,1%	52,4%
	Nadiren Katılıyorum	54	15,1%	15,5%
	Bazen Katılıyorum	39	10,9%	11,2%
	Çoğunlukla Katılıyorum	21	5,9%	6,0%
	Tamamen Katılıyorum	52	14,5%	14,9%
	Toplam	349	97,5%	100,0%
Kayıp Gözlem		9	2,5%	
Toplam		358	100,0%	

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Felsefe derslerine zorunlu olduğu için giriyorum.	Hiç Katılmıyorum	154	43,0%	44,5%
	Nadiren Katılıyorum	36	10,1%	10,4%
	Bazen Katılıyorum	55	15,4%	15,9%
	Çoğunlukla Katılıyorum	19	5,3%	5,5%
	Tamamen Katılıyorum	82	22,9%	23,7%
	Toplam	346	96,6%	100,0%
Kayıp Gözlem		12	3,4%	
Toplam		358	100,0%	

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Arkadaşlarımla felsefe konularını tartışmaktan zevk alırım.	Hiç Katılmıyorum	141	39,4%	40,3%
	Nadiren Katılıyorum	48	13,4%	13,7%
	Bazen Katılıyorum	50	14,0%	14,3%
	Çoğunlukla Katılıyorum	44	12,3%	12,6%
	Tamamen Katılıyorum	67	18,7%	19,1%
	Toplam	350	97,8%	100,0%
Kayıp Gözlem		8	2,2%	
Toplam		358	100,0%	

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
İleride felsefe ile ilgili bir meslek seçmek isterim.	Hiç Katılmıyorum	210	58,7%	60,2%
	Nadiren Katılıyorum	41	11,5%	11,7%
	Bazen Katılıyorum	35	9,8%	10,0%
	Çoğunlukla Katılıyorum	19	5,3%	5,4%
	Tamamen Katılıyorum	44	12,3%	12,6%
	Toplam	349	97,5%	100,0%
Kayıp Gözlem		9	2,5%	
Toplam		358	100,0%	

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Felsefe dersinin düşünce dünyanın gelişmesine katkısı olmadığına inanıyorum.	Hiç Katılmıyorum	154	43,0	44,4
	Nadiren Katılıyorum	65	18,2	18,7
	Bazen Katılıyorum	50	14,0	14,4
	Çoğunlukla Katılıyorum	24	6,7	6,9
	Tamamen Katılıyorum	54	15,1	15,6
	Toplam	347	96,9	100,0
Kayıp Gözlem		11	3,1	
Toplam		358	100,0	

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Felsefe dersinin konuları azaltılsın isterim.	Hiç Katılmıyorum	124	34,6%	35,4%
	Nadiren Katılıyorum	52	14,5%	14,9%
	Bazen Katılıyorum	61	17,0%	17,4%
	Çoğunlukla Katılıyorum	25	7,0%	7,1%
	Tamamen Katılıyorum	88	24,6%	25,1%
	Toplam	350	97,8%	100,0%
Kayıp Gözlem		8	2,2%	
Toplam		358	100,0%	

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Boş zamanlarımda felsefe ile ilgili kitap okumaktan zevk alırım.	Hiç Katılmıyorum	193	53,9%	55,5%
	Nadiren Katılıyorum	51	14,2%	14,7%
	Bazen Katılıyorum	55	15,4%	15,8%
	Çoğunlukla Katılıyorum	22	6,1%	6,3%
	Tamamen Katılıyorum	27	7,5%	7,8%
	Toplam	348	97,2%	100,0%
Kayıp Gözlem		10	2,8%	
Toplam		358	100,0%	

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Felsefe dersindeki fikir tartışmalarının kişisel gelişimime katkısının olduğuna inanıyorum.	Hiç Katılmıyorum	79	22,1%	22,5%
	Nadiren Katılıyorum	52	14,5%	14,8%
	Bazen Katılıyorum	60	16,8%	17,1%
	Çoğunlukla Katılıyorum	48	13,4%	13,7%
	Tamamen Katılıyorum	112	31,3%	31,9%
	Toplam	351	98,0%	100,0%
Kayıp Gözlem		7	2,0%	
Toplam		358	100,0%	

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
TV, radyo, gazete ve dergilerdeki felsefe ile ilgili yayınlar ilgimi çekmez.	Hiç Katılmıyorum	115	32,1%	33,0%
	Nadiren Katılıyorum	56	15,6%	16,0%
	Bazen Katılıyorum	62	17,3%	17,8%
	Çoğunlukla Katılıyorum	37	10,3%	10,6%
	Tamamen Katılıyorum	79	22,1%	22,6%
	Toplam	349	97,5%	100,0%
Kayıp Gözlem		9	2,5%	
Toplam		358	100,0%	

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Felsefe dersi beni ürkütür.	Hiç Katılmıyorum	209	58,4%	59,9%
	Nadiren Katılıyorum	40	11,2%	11,5%
	Bazen Katılıyorum	53	14,8%	15,2%
	Çoğunlukla Katılıyorum	19	5,3%	5,4%
	Tamamen Katılıyorum	28	7,8%	8,0%
	Toplam	349	97,5%	100,0%
Kayıp Gözlem		9	2,5%	
Toplam		358	100,0%	

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Felsefe dersine ayrılan ders saatlerinin daha fazla olmasını isterim.	Hiç Katılmıyorum	174	48,6%	50,0%
	Nadiren Katılıyorum	58	16,2%	16,7%
	Bazen Katılıyorum	46	12,8%	13,2%
	Çoğunlukla Katılıyorum	30	8,4%	8,6%
	Tamamen Katılıyorum	40	11,2%	11,5%
	Toplam	348	97,2%	100,0%
Kayıp Gözlem		10	2,8%	
Toplam		358	100,0%	

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Felsefe bütün dersler içinde çok sevdiğim bir derstir.	Hiç Katılmıyorum	172	48,0%	50,1%
	Nadiren Katılıyorum	56	15,6%	16,3%
	Bazen Katılıyorum	43	12,0%	12,5%
	Çoğunlukla Katılıyorum	39	10,9%	11,4%
	Tamamen Katılıyorum	33	9,2%	9,6%
	Toplam	343	95,8%	100,0%
Kayıp Gözlem		15	4,2%	
Toplam		358	100,0%	

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Anlamını bilmediğim felsefi bir terim ile karşılaşırsam öğrenmek için çaba göstermem.	Hiç Katılmıyorum	134	37,4%	38,5%
	Nadiren Katılıyorum	66	18,4%	19,0%
	Bazen Katılıyorum	69	19,3%	19,8%
	Çoğunlukla Katılıyorum	33	9,2%	9,5%
	Tamamen Katılıyorum	46	12,8%	13,2%
	Toplam	348	97,2%	100,0%
Kayıp Gözlem		10	2,8%	
Toplam		358	100,0%	

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Felsefe dersleri kaldırılmalıdır.	Hiç Katılmıyorum	187	52,2%	54,4%
	Nadiren Katılıyorum	25	7,0%	7,3%
	Bazen Katılıyorum	41	11,5%	11,9%
	Çoğunlukla Katılıyorum	25	7,0%	7,3%
	Tamamen Katılıyorum	66	18,4%	19,2%
	Toplam	344	96,1%	100,0%
Kayıp Gözlem		14	3,9%	
Toplam		358	100,0%	

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Felsefe dersiyle bilgilerimin daha da arttığına inanıyorum.	Hiç Katılmıyorum	84	23,5%	24,3%
	Nadiren Katılıyorum	62	17,3%	17,9%
	Bazen Katılıyorum	69	19,3%	19,9%
	Çoğunlukla Katılıyorum	57	15,9%	16,5%
	Tamamen Katılıyorum	74	20,7%	21,4%
	Toplam	346	96,6%	100,0%
Kayıp Gözlem		12	3,4%	
Toplam		358	100,0%	

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Felsefe dersinde öğrendiklerimin diğer derslerde de faydası oluyor.	Hiç Katılmıyorum	115	32,1%	33,7%
	Nadiren Katılıyorum	72	20,1%	21,1%
	Bazen Katılıyorum	70	19,6%	20,5%
	Çoğunlukla Katılıyorum	36	10,1%	10,6%
	Tamamen Katılıyorum	48	13,4%	14,1%
	Toplam	341	95,3%	100,0%
Kayıp Gözlem		17	4,7%	
Toplam		358	100,0%	

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Felsefe bütün dersler içinde en korktuğum derstir.	Hiç Katılmıyorum	214	59,8%	61,7%
	Nadiren Katılıyorum	49	13,7%	14,1%
	Bazen Katılıyorum	30	8,4%	8,6%
	Çoğunlukla Katılıyorum	16	4,5%	4,6%
	Tamamen Katılıyorum	38	10,6%	11,0%
	Toplam	347	96,9%	100,0%
Kayıp Gözlem		11	3,1%	
Toplam		358	100,0%	

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Felsefenin günlük yaşamda önemi yoktur.	Hiç Katılmıyorum	142	39,7%	41,3%
	Nadiren Katılıyorum	57	15,9%	16,6%
	Bazen Katılıyorum	57	15,9%	16,6%
	Çoğunlukla Katılıyorum	27	7,5%	7,8%
	Tamamen Katılıyorum	61	17,0%	17,7%
	Toplam	344	96,1%	100,0%
Kayıp Gözlem		14	3,9%	
Toplam		358	100,0%	

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Felsefenin insan yaşamını kolaylaştırdığına inanıyorum.	Hiç Katılmıyorum	112	31,3%	32,6%
	Nadiren Katılıyorum	68	19,0%	19,8%
	Bazen Katılıyorum	69	19,3%	20,1%
	Çoğunlukla Katılıyorum	44	12,3%	12,8%
	Tamamen Katılıyorum	51	14,2%	14,8%
	Toplam	344	96,1%	100,0%
Kayıp Gözlem		14	3,9%	
Toplam		358	100,0%	

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Okulda gördüğüm felsefe dersinin ileriki yaşamımızda çok faydalı olacağı kanısındayım.	Hiç Katılmıyorum	129	36,0%	37,4%
	Nadiren Katılıyorum	48	13,4%	13,9%
	Bazen Katılıyorum	66	18,4%	19,1%
	Çoğunlukla Katılıyorum	47	13,1%	13,6%
	Tamamen Katılıyorum	55	15,4%	15,9%
	Toplam	345	96,4%	100,0%
Kayıp Gözlem		13	3,6%	
Toplam		358	100,0%	

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Felsefe dersi beni huzursuz eder.	Hiç Katılmıyorum	186	52,0%	53,8%
	Nadiren Katılıyorum	57	15,9%	16,5%
	Bazen Katılıyorum	48	13,4%	13,9%
	Çoğunlukla Katılıyorum	20	5,6%	5,8%
	Tamamen Katılıyorum	35	9,8%	10,1%
	Toplam	346	96,6%	100,0%
Kayıp Gözlem		12	3,4%	
Toplam		358	100,0%	

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Felsefe dersinin dışında felsefe ile ilgili olarak fazladan bir şey yapmak istemem.	Hiç Katılmıyorum	97	27,1%	28,2%
	Nadiren Katılıyorum	74	20,7%	21,5%
	Bazen Katılıyorum	61	17,0%	17,7%
	Çoğunlukla Katılıyorum	29	8,1%	8,4%
	Tamamen Katılıyorum	83	23,2%	24,1%
	Toplam	344	96,1%	100,0%
Kayıp Gözlem		14	3,9%	
Toplam		358	100,0%	

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
İnsan felsefe aracılığı ile çevresinde tanınan sevilen bir fert olabilir.	Hiç Katılmıyorum	113	31,6%	32,8%
	Nadiren Katılıyorum	73	20,4%	21,2%
	Bazen Katılıyorum	70	19,6%	20,3%
	Çoğunlukla Katılıyorum	51	14,2%	14,8%
	Tamamen Katılıyorum	37	10,3%	10,8%
	Toplam	344	96,1%	100,0%
Kayıp Gözlem		14	3,9%	
Toplam		358	100,0%	

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Düzeime uygun bulduğum her türlü felsefe kitabını okurum.	Hiç Katılmıyorum	153	42,7%	44,7%
	Nadiren Katılıyorum	59	16,5%	17,3%
	Bazen Katılıyorum	61	17,0%	17,8%
	Çoğunlukla Katılıyorum	31	8,7%	9,1%
	Tamamen Katılıyorum	38	10,6%	11,1%
	Toplam	342	95,5%	100,0%
Kayıp Gözlem		16	4,5%	
Toplam		358	100,0%	

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Felsefe bilmek bireye toplumda farklı bir statü sağlamaz.	Hiç Katılmıyorum	142	39,7%	41,0%
	Nadiren Katılıyorum	64	17,9%	18,5%
	Bazen Katılıyorum	54	15,1%	15,6%
	Çoğunlukla Katılıyorum	23	6,4%	6,6%
	Tamamen Katılıyorum	63	17,6%	18,2%
	Toplam	346	96,6%	100,0%
Kayıp Gözlem		12	3,4%	
Toplam		358	100,0%	

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Felsefe dersine girerken büyük bir sıkıntı duyarım.	Hiç Katılmıyorum	174	48,6%	50,3%
	Nadiren Katılıyorum	51	14,2%	14,7%
	Bazen Katılıyorum	60	16,8%	17,3%
	Çoğunlukla Katılıyorum	26	7,3%	7,5%
	Tamamen Katılıyorum	35	9,8%	10,1%
	Toplam	346	96,6%	100,0%
Kayıp Gözlem		12	3,4%	
Toplam		358	100,0%	

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Okul dışında, arkadaşlarımla felsefe ile ilgili konuları konuşmaya düşkünüm.	Hiç Katılmıyorum	172	48,0%	49,1%
	Nadiren Katılıyorum	72	20,1%	20,6%
	Bazen Katılıyorum	47	13,1%	13,4%
	Çoğunlukla Katılıyorum	32	8,9%	9,1%
	Tamamen Katılıyorum	27	7,5%	7,7%
	Toplam	350	97,8%	100,0%
Kayıp Gözlem		8	2,2%	
Toplam		358	100,0%	

Tablo 27: Çapraz Tablolar ve Ki-Kare Çözümlenmeleri:**Cinsiyet * Felsefeden Dönem Ödevi Almak İsteme Çapraz Tablosu:**

			Felsefeden dönem ödevi almak ister misiniz?		Toplam
			Evet	Hayır	
Cinsiyetiniz	Kız	Sayı	40	58	98
		Satır %	40,8%	59,2%	100,0%
		Kolon %	34,8%	24,3%	27,7%
		Toplam	11,3%	16,4%	27,7%
	Erkek	Sayı	75	181	256
		Satır %	29,3%	70,7%	100,0%
		Kolon %	65,2%	75,7%	72,3%
		Toplam	21,2%	51,1%	72,3%
Toplam		Sayı	115	239	354
		Satır %	32,5%	67,5%	100,0%
		Kolon %	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam	32,5%	67,5%	100,0%

Araştırmaya katılan erkek öğrencilerin %70,7'si felsefeden dönem ödevi almak istememektedir. Felsefeden dönem ödevi almak istemeyen öğrencilerin %75,7'si erkektir.

	Değer	sd	p
Pearson Ki-Kare	4,288	1	0,038
Cinsiyet (Kız / Erkek) için Odds Oranı	1,664		
N	354		

Yukarıdaki Pearson Ki-Kare değerine göre, cinsiyet ile felsefeden dönem ödevi almak isteme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu %5 yanılma ile söylenebilir. ($p=0,038<0,05$)

Yukarıdaki Odds Oranına göre kızların felsefeden dönem ödevi almak istemesi olasılığı, erkeklerin felsefeden dönem ödevi almak istemesi olasılığından 1,66 kat daha fazladır.

Cinsiyet * Felsefeye İlgili Duyma Durumu Çapraz Tablosu:

			Felsefeye ilgi duyuyor musunuz?		Toplam
			Evet	Hayır	
Cinsiyetiniz	Kız	Sayı	52	45	97
		Satır %	53,6%	46,4%	100,0%
		Kolon %	34,0%	22,5%	27,5%
		Toplam	14,7%	12,7%	27,5%
	Erkek	Sayı	101	155	256
		Satır %	39,5%	60,5%	100,0%
		Kolon %	66,0%	77,5%	72,5%
		Toplam	28,6%	43,9%	72,5%
Toplam		Sayı	153	200	353
		Satır %	43,3%	56,7%	100,0%
		Kolon %	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam	43,3%	56,7%	100,0%

Araştırmaya katılan erkek öğrencilerin %60,5'i felsefeye ilgi duymamaktadır. Felsefeye ilgi duyamayan öğrencilerin %77,5'i erkektir.

	Değer	sd	p
Pearson Ki-Kare	5,740	1	0,017
Cinsiyet (Kız / Erkek) için Odds Oranı	1,773		
N	353		

Yukarıdaki Pearson Ki-Kare değerine göre, cinsiyet ile felsefeye ilgi duyma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu %5 yanılma ile söylenebilir. ($p=0,017<0,05$)

Yukarıdaki Odds Oranına göre kızların felsefeye ilgi duyması olasılığı, erkeklerin felsefeye ilgi duyması olasılığından 1,77 kat daha fazladır.

Cinsiyet * Ailenin Felsefeye Olan İlgiyi Destekleme Durumu Çapraz Tablosu:

		Aileniz felsefeye olan ilginizi destekliyor mu?			Toplam	
		Evet	Hayır	Tarafsızlar		
Cinsiyetiniz	Kız	Sayı	7	2	39	48
		Satır %	14,6%	4,2%	81,3%	100,0%
		Kolon %	29,2%	22,2%	35,1%	33,3%
		Toplam	4,9%	1,4%	27,1%	33,3%
	Erkek	Sayı	17	7	72	96
		Satır %	17,7%	7,3%	75,0%	100,0%
		Kolon %	70,8%	77,8%	64,9%	66,7%
		Toplam	11,8%	4,9%	50,0%	66,7%
Toplam		Sayı	24	9	111	144
		Satır %	16,7%	6,3%	77,1%	100,0%
		Kolon %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam	16,7%	6,3%	77,1%	100,0%

Araştırmaya katılan kız öğrencilerin %81,3'ünün ailesi çocuğunun felsefeye olan ilgisini destekleme konusunda tarafsızdırlar. Felsefeye olan ilgisi ailesi tarafından desteklemeyen öğrencilerin %77,8'i erkektir.

	Değer	sd	p
Pearson Ki-Kare	0,850	2	0,654
N	144		

Yukarıdaki Pearson Ki-Kare değerine göre, cinsiyet ile ailenin felsefeye olan ilgiyi destekleme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı %5 yanılma ile söylenebilir. ($p=0,850>0,05$)

Cinsiyet * Felsefenin Sevilmesi İçin Yönlendirilme Durumu Çapraz Tablosu:

		Sizi felsefeyi sevmeniz için yönlendirenler oldu mu?		Toplam	
		Evet	Hayır		
Cinsiyetiniz	Kız	Sayı	30	63	93
		Satır %	32,3%	67,7%	100,0%
		Kolon %	38,0%	24,2%	27,4%
		Toplam	8,8%	18,6%	27,4%
	Erkek	Sayı	49	197	246
		Satır %	19,9%	80,1%	100,0%
		Kolon %	62,0%	75,8%	72,6%
		Toplam	14,5%	58,1%	72,6%
Toplam		Sayı	79	260	339
		Satır %	23,3%	76,7%	100,0%
		Kolon %	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam	23,3%	76,7%	100,0%

Araştırmaya katılan erkek öğrencilerin %80,1'i felsefeyi sevmeleri için yönlendirilmemişlerdir. Felsefeyi sevmeleri için yönlendirilmeyenlerin %75,8'i erkektir.

	Değer	sd	p
Pearson Ki-Kare	5,749	1	0,016
Cinsiyet (Kız / Erkek) için Odds Oranı	1,914		
N	339		

Yukarıdaki Pearson Ki-Kare değerine göre, cinsiyet ile felsefenin sevilmesi için yönlendirilme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu %5 yanılma ile söylenebilir. ($p=0,016<0,05$)

Yukarıdaki Odds Oranına göre kızların felsefeyi sevmeleri için yönlendirilmeleri olasılığı, erkeklerin felsefeyi sevmeleri için yönlendirilmeleri olasılığından 1,91 kat daha fazladır.

Cinsiyet * Felsefeye Karşı Olumsuz Tavır Alınması İçin Yönlendirilme Durumu Çapraz Tablosu:

			Sizi felsefeye karşı olumsuz tavır almanız için yönlendirenler oldu mu?		Toplam
			Evet	Hayır	
Cinsiyetiniz	Kız	Sayı	15	76	91
		Satır %	16,5%	83,5%	100,0%
		Kolon %	50,0%	24,8%	27,1%
		Toplam	4,5%	22,6%	27,1%
	Erkek	Sayı	15	230	245
		Satır %	6,1%	93,9%	100,0%
		Kolon %	50,0%	75,2%	72,9%
		Toplam	4,5%	68,5%	72,9%
Toplam	Sayı	30	306	336	
	Satır %	8,9%	91,1%	100,0%	
	Kolon %	100,0%	100,0%	100,0%	
	Toplam	8,9%	91,1%	100,0%	

Araştırmaya katılan erkek öğrencilerin %91,1'i felsefeye karşı olumsuz tavır almaları için yönlendirilmemişlerdir. Felsefeye karşı olumsuz tavır almaları için yönlendirilmeyenlerin %75,2'si erkektir.

	Değer	sd	p
Pearson Ki-Kare	8,760	1	0,003
Cinsiyet (Kız / Erkek) için Odds Oranı	3,026		
N	336		

Yukarıdaki Pearson Ki-Kare değerine göre, cinsiyet ile felsefeye karşı olumsuz tavır alınması için yönlendirilme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu %5 yanılma ile söylenebilir. ($p=0,003<0,05$)

Yukarıdaki Odds Oranına göre kızların felsefeye karşı olumsuz tavır almaları için yönlendirilmeleri olasılığı, erkeklerin felsefeye karşı olumsuz tavır almaları için yönlendirilmeleri olasılığından 3,026 kat daha fazladır.

Okul Türü * Felsefeden Dönem Ödevi Almak İsteme Çapraz Tablosu:

			Felsefeden dönem ödevi almak ister misiniz?		Toplam
			Evet	Hayır	
Okulunuzun Türü	Genel Lise	Sayı	61	133	194
		Satır %	31,4%	68,6%	100,0%
		Kolon %	53,0%	55,6%	54,8%
		Toplam	17,2%	37,6%	54,8%
	Meslek Lisesi	Sayı	52	97	149
		Satır %	34,9%	65,1%	100,0%
		Kolon %	45,2%	40,6%	42,1%
		Toplam	14,7%	27,4%	42,1%
	Anadolu Lisesi ve Süper Lise	Sayı	2	9	11
		Satır %	18,2%	81,8%	100,0%
		Kolon %	1,7%	3,8%	3,1%
		Toplam	,6%	2,5%	3,1%
Toplam		Sayı	115	239	354
		Satır %	32,5%	67,5%	100,0%
		Kolon %	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam	32,5%	67,5%	100,0%

Araştırmaya katılan Anadolu Lisesi ve Süper Lise öğrencilerinin %81,8'i felsefeden dönem ödevi almak istememektedirler. Felsefeden dönem ödevi almak istemeyen öğrencilerin %55,6'sı Genel Lise'ye devam etmektedirler.

	Değer	sd	p
Pearson Ki-Kare	1,518	2	0,468
N	354		

Yukarıdaki Pearson Ki-Kare değerine göre, okul türü ile felsefeden dönem ödevi almak isteme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı %5 yanılma ile söylenebilir. ($p=0,468>0,05$)

Okul Türü * Felsefeye İlgili Duyuma Durumu Çapraz Tablosu:

		Felsefeye ilgi duyuyor musunuz?		Toplam	
		Evet	Hayır		
Okulunuzun Türü	Genel Lise	Sayı	89	104	193
		Satır %	46,1%	53,9%	100,0%
		Kolon %	58,2%	52,0%	54,7%
		Toplam	25,2%	29,5%	54,7%
	Meslek Lisesi	Sayı	61	89	150
		Satır %	40,7%	59,3%	100,0%
		Kolon %	39,9%	44,5%	42,5%
		Toplam	17,3%	25,2%	42,5%
	Anadolu Lisesi ve Süper Lise	Sayı	3	7	10
		Satır %	30,0%	70,0%	100,0%
		Kolon %	2,0%	3,5%	2,8%
		Toplam	,8%	2,0%	2,8%
Toplam		Sayı	153	200	353
		Satır %	43,3%	56,7%	100,0%
		Kolon %	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam	43,3%	56,7%	100,0%

Araştırmaya katılan Anadolu Lisesi ve Süper Lise öğrencilerinin %70'i felsefeye ilgi duymamaktadır. Felsefeye ilgi duyan öğrencilerin %58,2'si Genel Lise'ye devam etmektedirler.

	Değer	sd	p
Pearson Ki-Kare	1,766	2	0,414
N	353		

Yukarıdaki Pearson Ki-Kare değerine göre, okul türü ile felsefeye ilgi duyma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı %5 yanılma ile söylenebilir. ($p=0,414>0,05$)

Okul Türü * Felsefenin Sevilmesi İçin Yönlendirilme Durumu Çapraz Tablosu:

			Sizi felsefeyi sevmeyeniz için yönlendirenler oldu mu?		Toplam
			Evet	Hayır	
Okulunuzun Türü	Genel Lise	Sayı	56	130	186
		Satır %	30,1%	69,9%	100,0%
		Kolon %	70,9%	50,0%	54,9%
		Toplam	16,5%	38,3%	54,9%
	Meslek Lisesi	Sayı	21	122	143
		Satır %	14,7%	85,3%	100,0%
		Kolon %	26,6%	46,9%	42,2%
		Toplam	6,2%	36,0%	42,2%
	Anadolu Lisesi ve Süper Lise	Sayı	2	8	10
		Satır %	20,0%	80,0%	100,0%
		Kolon %	2,5%	3,1%	2,9%
		Toplam	0,6%	2,4%	2,9%
Toplam		Sayı	79	260	339
		Satır %	23,3%	76,7%	100,0%
		Kolon %	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam	23,3%	76,7%	100,0%

Araştırmaya katılan Meslek Lisesi öğrencilerinin %85,3'ü felsefeyi sevmeleri için yönlendirilmemişlerdir. Felsefeyi sevmeleri için yönlendirilenlerin %70,9'u Genel Lise'ye devam etmektedirler.

	Değer	sd	p
Pearson Ki-Kare	10,821	2	0,004
N	339		

Yukarıdaki Pearson Ki-Kare değerine göre, okul türü ile felsefenin sevilmesi için yönlendirilme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu %5 yanılma ile söylenebilir. ($p=0,004<0,05$)

Farklılığın hangi okul türleri arasında olduğunu saptamak amacıyla yapılan ikili karşılaştırma sonuçları aşağıdadır:

Genel Lise – Meslek Lisesi	Değer	sd	p
Pearson Ki-Kare	10,726	1	0,001
Okul Türü (Genel Lise / Meslek Lisesi) için Odds Oranı	2,503		
N	329		

Yukarıdaki Pearson Ki-Kare değerine göre, belirtilen iki okul türü ile felsefenin sevilmesi için yönlendirilme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu %5 yanılma ile söylenebilir. ($p=0,001<0,05$)

Yukarıdaki Odds Oranına göre Genel Liseye devam eden öğrencilerin felsefeyi sevmeleri için yönlendirilmeleri olasılığı, meslek lisesine devam eden öğrencilerin felsefeyi sevmeleri için yönlendirilmeleri olasılığından 2,50 kat daha fazladır.

Diğer ikili okul türlerini içeren karşılaştırmalarda (Genel Lise – Anadolu Lisesi ve Süper Lise, Meslek Lisesi – Anadolu Lisesi ve Süper Lise) istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Okul Türü * Felsefeye Karşı Olumsuz Tavır Alınması İçin Yönlendirilme Durumu Çapraz Tablosu:

		Sizi felsefeye karşı olumsuz tavır almanız için yönlendirenler oldu mu?		Toplam	
		Evet	Hayır		
Okulunuzun Türü	Genel Lise	Sayı	22	164	186
		Satır %	11,8%	88,2%	100,0%
		Kolon %	73,3%	53,6%	55,4%
		Toplam	6,5%	48,8%	55,4%
	Meslek Lisesi	Sayı	6	135	141
		Satır %	4,3%	95,7%	100,0%
		Kolon %	20,0%	44,1%	42,0%
		Toplam	1,8%	40,2%	42,0%
	Anadolu Lisesi ve Süper Lise	Sayı	2	7	9
		Satır %	22,2%	77,8%	100,0%
		Kolon %	6,7%	2,3%	2,7%
		Toplam	0,6%	2,1%	2,7%
Toplam	Sayı	30	306	336	
	Satır %	8,9%	91,1%	100,0%	
	Kolon %	100,0%	100,0%	100,0%	
	Toplam	8,9%	91,1%	100,0%	

Araştırmaya katılan Meslek Lisesi öğrencilerinin %95,7'si felsefeye karşı olumsuz tavır almaları için yönlendirilmemişlerdir. Felsefeye karşı olumsuz tavır almaları için yönlendirilenlerin %73,3'ü Genel Lise'ye devam etmektedir.

	Değer	sd	p
Pearson Ki-Kare	7,666	2	0,022
N	336		

Yukarıdaki Pearson Ki-Kare değerine göre, okul türü ile felsefeye karşı olumsuz tavır alınması için yönlendirilme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu %5 yanılma ile söylenebilir. ($p=0,022<0,05$)

Farklılığın hangi okul türleri arasında olduğunu saptamak amacıyla yapılan ikili karşılaştırma sonuçları aşağıdadır:

Genel Lise – Meslek Lisesi	Değer	sd	p
Pearson Ki-Kare	5,874	1	0,015
Okul Türü (Genel Lise / Meslek Lisesi) için Odds Oranı	3,018		
N	327		

Yukarıdaki Pearson Ki-Kare değerine göre, belirtilen iki okul türü ile felsefeye karşı olumsuz tavır alınması için yönlendirilme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu %5 yanılma ile söylenebilir. ($p=0,015<0,05$)

Yukarıdaki Odds Oranına göre genel liseye devam eden öğrencilerin felsefeye karşı olumsuz tavır almaları için yönlendirilmeleri olasılığı, meslek lisesine devam eden öğrencilerin felsefeye karşı olumsuz tavır almaları için yönlendirilmeleri olasılığından 3,018 kat daha fazladır.

Diğer ikili okul türlerini içeren karşılaştırmalarda (Genel Lise – Anadolu Lisesi ve Süper Lise, Meslek Lisesi – Anadolu Lisesi ve Süper Lise) istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Doğduğu Yer * Felsefeden Dönem Ödevi Almak İsteme Çapraz Tablosu:

		Felsefeden dönem ödevi almak ister misiniz?		Toplam	
		Evet	Hayır		
Doğduğunuz yer	İl	Sayı	43	104	147
		Satır %	29,3%	70,7%	100,0%
		Kolon %	39,1%	44,8%	43,0%
		Toplam	12,6%	30,4%	43,0%
	İlçe	Sayı	49	104	153
		Satır %	32,0%	68,0%	100,0%
		Kolon %	44,5%	44,8%	44,7%
		Toplam	14,3%	30,4%	44,7%
	Köy	Sayı	18	24	42
		Satır %	42,9%	57,1%	100,0%
		Kolon %	16,4%	10,3%	12,3%
		Toplam	5,3%	7,0%	12,3%
Toplam		Sayı	110	232	342
		Satır %	32,2%	67,8%	100,0%
		Kolon %	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam	32,2%	67,8%	100,0%

Araştırmaya katılanlardan ilde doğan öğrencilerin %70,7'si felsefeden dönem ödevi almak istememektedir. Felsefeden dönem ödevi almak istemeyen öğrencilerin %44,8'i ilde, %44,8'i ilçede doğmuştur.

	Değer	sd	p
Pearson Ki-Kare	2,774	2	0,250
N	342		

Yukarıdaki Pearson Ki-Kare değerine göre, doğduğu yer ile felsefeden dönem ödevi almak isteme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı %5 yanılma ile söylenebilir. ($p=0,250>0,05$)

Doğduğu Yer * Felsefeye İlgili Duyma Durumu Çapraz Tablosu:

		Felsefeye ilgi duyuyor musunuz?		Toplam	
		Evet	Hayır		
Doğduğunuz yer	İl	Sayı	63	84	147
		Satır %	42,9%	57,1%	100,0%
		Kolon %	42,3%	43,5%	43,0%
		Toplam	18,4%	24,6%	43,0%
	İlçe	Sayı	63	89	152
		Satır %	41,4%	58,6%	100,0%
		Kolon %	42,3%	46,1%	44,4%
		Toplam	18,4%	26,0%	44,4%
	Köy	Sayı	23	20	43
		Satır %	53,5%	46,5%	100,0%
		Kolon %	15,4%	10,4%	12,6%
		Toplam	6,7%	5,8%	12,6%
Toplam		Sayı	149	193	342
		Satır %	43,6%	56,4%	100,0%
		Kolon %	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam	43,6%	56,4%	100,0%

Araştırmaya katılanlardan ilçede doğan öğrencilerin %58,6'sı felsefeye ilgi duymamaktadır. Felsefeye ilgi duyamayan öğrencilerin %46,1'i ilçede doğmuştur.

	Değer	sd	p
Pearson Ki-Kare	2,029	2	0,363
N	342		

Yukarıdaki Pearson Ki-Kare değerine göre, doğduğu yer ile felsefeye ilgi duyma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı %5 yanılma ile söylenebilir. ($p=0,363>0,05$)

Doğduğu Yer * Felsefenin Sevilmesi İçin Yönlendirilme Durumu Çapraz Tablosu:

			Sizi felsefeyi sevmeyiz için yönlendirenler oldu mu?		Toplam
			Evet	Hayır	
Doğduğunuz yer	İl	Sayı	24	112	136
		Satır %	17,6%	82,4%	100,0%
		Kolon %	31,2%	44,8%	41,6%
		Toplam	7,3%	34,3%	41,6%
	İlçe	Sayı	34	116	150
		Satır %	22,7%	77,3%	100,0%
		Kolon %	44,2%	46,4%	45,9%
		Toplam	10,4%	35,5%	45,9%
	Köy	Sayı	19	22	41
		Satır %	46,3%	53,7%	100,0%
		Kolon %	24,7%	8,8%	12,5%
		Toplam	5,8%	6,7%	12,5%
Toplam	Sayı	77	250	327	
	Satır %	23,5%	76,5%	100,0%	
	Kolon %	100,0%	100,0%	100,0%	
	Toplam	23,5%	76,5%	100,0%	

Araştırmaya katılanlardan ilde doğan öğrencilerin %82,4'ü felsefeyi sevmeleri için yönlendirilmemişlerdir. Felsefeyi sevmeleri için yönlendirilmeyen öğrencilerin %44,8'i ilde doğmuştur.

	Değer	sd	p
Pearson Ki-Kare	14,528	2	0,001
N	327		

Yukarıdaki Pearson Ki-Kare değerine göre, doğduğu yer ile felsefenin sevilmesi için yönlendirilme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu %5 yanılma ile söylenebilir. ($p=0,001<0,05$)

Farklılığın hangi okul türleri arasında olduğunu saptamak amacıyla yapılan ikili karşılaştırma sonuçları aşağıdadır:

İl – Köy	Değer	sd	p
Pearson Ki-Kare	14,103	1	0,000
Doğduğu Yer (Köy / İl) için Odds Oranı	4,032		
N	177		

Yukarıdaki Pearson Ki-Kare değerine göre, belirtilen iki doğum yeri ile felsefenin sevilmesi için yönlendirilme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu %5 yanılma ile söylenebilir. ($p=0,000<0,05$)

Yukarıdaki Odds Oranına göre köyde doğan öğrencilerin felsefeyi sevmeleri için yönlendirilmeleri olasılığı, ilde doğan öğrencilerin felsefeyi sevmeleri için yönlendirilmeleri olasılığından 4,03 kat daha fazladır.

İlçe – Köy	Değer	sd	p
Pearson Ki-Kare	9,002	1	0,003
Doğduğu Yer (Köy / İlçe) için Odds Oranı	2,949		
N	191		

Yukarıdaki Pearson Ki-Kare değerine göre, belirtilen iki doğum yeri ile felsefenin sevilmesi için yönlendirilme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu %5 yanılma ile söylenebilir. ($p=0,003<0,05$)

Yukarıdaki Odds Oranına göre köyde doğan öğrencilerin felsefeyi sevmeleri için yönlendirilmeleri olasılığı, ilçede doğan öğrencilerin felsefeyi sevmeleri için yönlendirilmeleri olasılığından 2,95 kat daha fazladır.

Diğer ikili doğum yerini içeren karşılaştırmada (İl – İlçe) istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Doğduğu Yer * Felsefeye Karşı Olumsuz Tavır Alınması İçin Yönlendirilme Durumu Çapraz Tablosu:

		Sizi felsefeye karşı olumsuz tavır almanız için yönlendirenler oldu mu?		Toplam	
		Evet	Hayır		
Doğduğunuz yer	İl	Sayı	14	125	139
		Satır %	10,1%	89,9%	100,0%
		Kolon %	53,8%	41,9%	42,9%
		Toplam	4,3%	38,6%	42,9%
	İlçe	Sayı	8	136	144
		Satır %	5,6%	94,4%	100,0%
		Kolon %	30,8%	45,6%	44,4%
		Toplam	2,5%	42,0%	44,4%
	Köy	Sayı	4	37	41
		Satır %	9,8%	90,2%	100,0%
		Kolon %	15,4%	12,4%	12,7%
		Toplam	1,2%	11,4%	12,7%
Toplam		Sayı	26	298	324
		Satır %	8,0%	92,0%	100,0%
		Kolon %	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam	8,0%	92,0%	100,0%

Araştırmaya katılanlardan ilçede doğan öğrencilerinin %94,4'ü felsefeye karşı olumsuz tavır almaları için yönlendirilmemişlerdir. Felsefeye karşı olumsuz tavır almaları için yönlendirilenlerin %53,8'i ilde doğmuştur.

	Değer	sd	p
Pearson Ki-Kare	2,145	2	0,342
N	324		

Yukarıdaki Pearson Ki-Kare değerine göre, doğduğu yer ile felsefeye karşı olumsuz tavır alınması için yönlendirilme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı %5 yanılma ile söylenebilir. ($p=0,342>0,05$)

Yaşadığı Yer * Felsefeden Dönem Ödevi Almak İsteme Çapraz Tablosu:

			Felsefeden dönem ödevi almak ister misiniz?		Toplam
			Evet	Hayır	
Yaşadığınız yer	İl	Sayı	43	106	149
		Satır %	28,9%	71,1%	100,0%
		Kolon %	38,4%	45,1%	42,9%
		Toplam	12,4%	30,5%	42,9%
	İlçe	Sayı	68	122	190
		Satır %	35,8%	64,2%	100,0%
		Kolon %	60,7%	51,9%	54,8%
		Toplam	19,6%	35,2%	54,8%
	Köy	Sayı	1	7	8
		Satır %	12,5%	87,5%	100,0%
		Kolon %	0,9%	3,0%	2,3%
		Toplam	0,3%	2,0%	2,3%
Toplam	Sayı	112	235	347	
	Satır %	32,3%	67,7%	100,0%	
	Kolon %	100,0%	100,0%	100,0%	
	Toplam	32,3%	67,7%	100,0%	

Araştırmaya katılanlardan köyde yaşayan öğrencilerin %87,5'i felsefeden dönem ödevi almak istememektedir. Felsefeden dönem ödevi almak isteyen öğrencilerin %60,7'si ilçede doğmuştur.

	Değer	sd	p
Pearson Ki-Kare	3,300	2	0,192
N	347		

Yukarıdaki Pearson Ki-Kare değerine göre, yaşadığı yer ile felsefeden dönem ödevi almak isteme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı %5 yanılma ile söylenebilir. ($p=0,192>0,05$)

Yaşadığı Yer * Felsefeye İlgili Duyma Durumu Çapraz Tablosu:

			Felsefeye ilgi duyuyor musunuz?		Toplam
			Evet	Hayır	
Yaşadığınız yer	İl	Sayı	57	93	150
		Satır %	38,0%	62,0%	100,0%
		Kolon %	38,3%	47,2%	43,4%
		Toplam	16,5%	26,9%	43,4%
	İlçe	Sayı	89	99	188
		Satır %	47,3%	52,7%	100,0%
		Kolon %	59,7%	50,3%	54,3%
		Toplam	25,7%	28,6%	54,3%
	Köy	Sayı	3	5	8
		Satır %	37,5%	62,5%	100,0%
		Kolon %	2,0%	2,5%	2,3%
		Toplam	0,9%	1,4%	2,3%
Toplam		Sayı	149	197	346
		Satır %	43,1%	56,9%	100,0%
		Kolon %	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam	43,1%	56,9%	100,0%

Araştırmaya katılanlardan köyde yaşayan öğrencilerin %62,5'i felsefeye ilgi duymamaktadır. Felsefeye ilgi duyamayan öğrencilerin %50,3'ü ilçede yaşamaktadır.

	Değer	sd	p
Pearson Ki-Kare	3,072	2	0,215
N	346		

Yukarıdaki Pearson Ki-Kare değerine göre, yaşadığı yer ile felsefeye ilgi duyma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı %5 yanılma ile söylenebilir. ($p=0,215>0,05$)

Yaşadığı Yer * Felsefenin Sevilmesi İçin Yönlendirilme Durumu Çapraz Tablosu:

			Sizi felsefeyi sevmeniz için yönlendirenler oldu mu?		Toplam
			Evet	Hayır	
Yaşadığınız yer	İl	Sayı	28	112	140
		Satır %	20,0%	80,0%	100,0%
		Kolon %	36,4%	43,9%	42,2%
		Toplam	8,4%	33,7%	42,2%
	İlçe	Sayı	48	136	184
		Satır %	26,1%	73,9%	100,0%
		Kolon %	62,3%	53,3%	55,4%
		Toplam	14,5%	41,0%	55,4%
	Köy	Sayı	1	7	8
		Satır %	12,5%	87,5%	100,0%
		Kolon %	1,3%	2,7%	2,4%
		Toplam	0,3%	2,1%	2,4%
Toplam		Sayı	77	255	332
		Satır %	23,2%	76,8%	100,0%
		Kolon %	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam	23,2%	76,8%	100,0%

Araştırmaya katılanlardan köyde yaşayan öğrencilerin %87,5'i felsefeyi sevmeleri için yönlendirilmemişlerdir. Felsefeyi sevmeleri için yönlendirilen öğrencilerin %62,3'ü ilçede yaşamaktadır.

	Değer	sd	p
Pearson Ki-Kare	2,180	2	0,336
N	332		

Yukarıdaki Pearson Ki-Kare değerine göre, yaşadığı yer ile felsefenin sevilmesi için yönlendirilme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı %5 yanılma ile söylenebilir. ($p=0,336>0,05$)

Yaşadığı Yer * Felsefeye Karşı Olumsuz Tavır Alınması İçin Yönlendirilme Durumu Çapraz Tablosu:

		Sizi felsefeye karşı olumsuz tavır almanız için yönlendirenler oldu mu?		Toplam	
		Evet	Hayır		
Yaşadığınız yer	İl	Sayı	12	128	140
		Satır %	8,6%	91,4%	100,0%
		Kolon %	44,4%	42,4%	42,6%
		Toplam	3,6%	38,9%	42,6%
	İlçe	Sayı	15	167	182
		Satır %	8,2%	91,8%	100,0%
		Kolon %	55,6%	55,3%	55,3%
		Toplam	4,6%	50,8%	55,3%
	Köy	Sayı	-	7	7
		Satır %	-	100,0%	100,0%
		Kolon %	-	2,3%	2,1%
		Toplam	-	2,1%	2,1%
Toplam		Sayı	27	302	329
		Satır %	8,2%	91,8%	100,0%
		Kolon %	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam	8,2%	91,8%	100,0%

Araştırmaya katılanlardan köyde yaşayan öğrencilerin tümü felsefeye karşı olumsuz tavır almaları için yönlendirilmemişlerdir. Felsefeye karşı olumsuz tavır almaları için yönlendirilenlerin %55,6'sı ilçede yaşamaktadır.

	Değer	sd	p
Pearson Ki-Kare	0,651	2	0,722
N	329		

Yukarıdaki Pearson Ki-Kare değerine göre, yaşadığı yer ile felsefeye karşı olumsuz tavır alınması için yönlendirilme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı %5 yanılma ile söylenebilir. ($p=0,722>0,05$)

Annenin Eğitim Durumu * Felsefeden Dönem Ödevi Almak İsteme Çapraz Tablosu:

			Felsefeden dönem ödevi almak ister misiniz?		Toplam
			Evet	Hayır	
Annenizin Eğitim Durumu	İlköğretim ve Eğitimsiz	Sayı	98	199	297
		Satır %	33,0%	67,0%	100,0%
		Kolon %	85,2%	84,3%	84,6%
		Toplam	27,9%	56,7%	84,6%
	Lise	Sayı	15	32	47
		Satır %	31,9%	68,1%	100,0%
		Kolon %	13,0%	13,6%	13,4%
		Toplam	4,3%	9,1%	13,4%
	Üniversite ve Yüksek Lisans	Sayı	2	5	7
		Satır %	28,6%	71,4%	100,0%
		Kolon %	1,7%	2,1%	2,0%
		Toplam	0,6%	1,4%	2,0%
Toplam	Sayı	115	236	351	
	Satır %	32,8%	67,2%	100,0%	
	Kolon %	100,0%	100,0%	100,0%	
	Toplam	32,8%	67,2%	100,0%	

Araştırmaya katılanlardan annesinin eğitim durumu “Üniversite ve Yüksek Lisans” olan öğrencilerin %71,4’ü felsefeden dönem ödevi almak istememektedirler. Felsefeden dönem ödevi almak isteyen öğrencilerin %85,2’sinin annesinin eğitim durumu “İlköğretim ve Eğitimsiz”dir.

	Değer	sd	p
Pearson Ki-Kare	0,079	2	0,961
N	351		

Yukarıdaki Pearson Ki-Kare değerine göre, annenin eğitim durumu ile felsefeden dönem ödevi almak isteme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı %5 yanılma ile söylenebilir. ($p=0,961>0,05$)

Annenin Eğitim Durumu * Felsefeye İlgili Duyma Durumu Çapraz Tablosu:

			Felsefeye ilgi duyuyor musunuz?		Toplam
			Evet	Hayır	
Annelerin Eğitim Durumu	İlköğretim ve Eğitimsiz	Sayı	127	170	297
		Satır %	42,8%	57,2%	100,0%
		Kolon %	83,0%	86,3%	84,9%
		Toplam	36,3%	48,6%	84,9%
	Lise	Sayı	23	23	46
		Satır %	50,0%	50,0%	100,0%
		Kolon %	15,0%	11,7%	13,1%
		Toplam	6,6%	6,6%	13,1%
	Üniversite ve Yüksek Lisans	Sayı	3	4	7
		Satır %	42,9%	57,1%	100,0%
		Kolon %	2,0%	2,0%	2,0%
		Toplam	0,9%	1,1%	2,0%
Toplam		Sayı	153	197	350
		Satır %	43,7%	56,3%	100,0%
		Kolon %	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam	43,7%	56,3%	100,0%

Araştırmaya katılanlardan annesinin eğitim durumu “Üniversite ve Yüksek Lisans” olan öğrencilerin %57,1’i felsefeye ilgi duymamaktadır. Felsefeye ilgi duymayan öğrencilerin %86,3’ünün annesinin eğitim durumu “İlköğretim ve Eğitimsiz”dir.

	Değer	sd	p
Pearson Ki-Kare	0,850	2	0,654
N	350		

Yukarıdaki Pearson Ki-Kare değerine göre, annenin eğitim durumu ile felsefeye ilgi duyma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı %5 yanılma ile söylenebilir. ($p=0,850>0,05$)

Annelerin Eğitim Durumu * Felsefenin Sevilmesi İçin Yönlendirilme Durumu Çapraz Tablosu:

			Sizi felsefeyi sevmeniz için yönlendirenler oldu mu?		Toplam
			Evet	Hayır	
Annelerin Eğitim Durumu	İlköğretim ve Eğitimsiz	Sayı	64	220	284
		Satır %	22,5%	77,5%	100,0%
		Kolon %	81,0%	85,6%	84,5%
		Toplam	19,0%	65,5%	84,5%
	Lise	Sayı	12	33	45
		Satır %	26,7%	73,3%	100,0%
		Kolon %	15,2%	12,8%	13,4%
		Toplam	3,6%	9,8%	13,4%
	Üniversite ve Yüksek Lisans	Sayı	3	4	7
		Satır %	42,9%	57,1%	100,0%
		Kolon %	3,8%	1,6%	2,1%
		Toplam	0,9%	1,2%	2,1%
Toplam		Sayı	79	257	336
		Satır %	23,5%	76,5%	100,0%
		Kolon %	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam	23,5%	76,5%	100,0%

Araştırmaya katılanlardan annesinin eğitim durumu “İlköğretim ve Eğitimsiz” olan öğrencilerin %77,5’i felsefeyi sevmeleri için

yönlendirilmemişlerdir. Felsefeyi sevmeleri için yönlendirilmeyenlerin %85,6'sının annesinin eğitim durumu "İlköğretim ve Eğitimsiz"dir.

	Değer	sd	p
Pearson Ki-Kare	1,856	2	0,395
N	336		

Yukarıdaki Pearson Ki-Kare değerine göre, annenin eğitim durumu ile felsefenin sevilmesi için yönlendirilme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı %5 yanılma ile söylenebilir. ($p=0,395>0,05$)

Annenin Eğitim Durumu * Felsefeye Karşı Olumsuz Tavır Alınması İçin Yönlendirilme Durumu Çapraz Tablosu:

			Sizi felsefeye karşı olumsuz tavır almanız için yönlendirenler oldu mu?		Toplam
			Evet	Hayır	
Annenizin Eğitim Durumu	İlköğretim ve Eğitimsiz	Sayı	29	252	281
		Satır %	10,3%	89,7%	100,0%
		Kolon %	96,7%	83,2%	84,4%
		Toplam	8,7%	75,7%	84,4%
	Lise	Sayı	1	44	45
		Satır %	2,2%	97,8%	100,0%
		Kolon %	3,3%	14,5%	13,5%
		Toplam	0,3%	13,2%	13,5%
	Üniversite ve Yüksek Lisans	Sayı	-	7	7
		Satır %	-	100,0%	100,0%
		Kolon %	-	2,3%	2,1%
		Toplam	-	2,1%	2,1%
Toplam		Sayı	30	303	333
		Satır %	9,0%	91,0%	100,0%
		Kolon %	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam	9,0%	91,0%	100,0%

Araştırmaya katılanlardan annesinin eğitim durumu “Üniversite ve Yüksek Lisans” olan öğrencilerin tümü felsefeye karşı olumsuz tavır almaları için yönlendirilmemişlerdir. Felsefeye karşı olumsuz tavır almaları için yönlendirilenlerin %96,7’sinin annesinin eğitim durumu “İlköğretim ve Eğitimsiz”dir.

Babanın Eğitim Durumu * Felsefeden Dönem Ödevi Almak İsteme Çapraz Tablosu:

			Felsefeden dönem ödevi almak ister misiniz?		Toplam
			Evet	Hayır	
Babanızın Eğitim Durumu	İlköğretim ve Eğitimsiz	Sayı	66	142	208
		Satır %	31,7%	68,3%	100,0%
		Kolon %	57,9%	59,4%	58,9%
		Toplam	18,7%	40,2%	58,9%
	Lise	Sayı	31	74	105
		Satır %	29,5%	70,5%	100,0%
		Kolon %	27,2%	31,0%	29,7%
		Toplam	8,8%	21,0%	29,7%
	Üniversite ve Yüksek Lisans	Sayı	17	23	40
		Satır %	42,5%	57,5%	100,0%
		Kolon %	14,9%	9,6%	11,3%
		Toplam	4,8%	6,5%	11,3%
Toplam		Sayı	114	239	353
		Satır %	32,3%	67,7%	100,0%
		Kolon %	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam	32,3%	67,7%	100,0%

Araştırmaya katılanlardan babasının eğitim durumu “Lise” olan öğrencilerin %70,5’i felsefeden dönem ödevi almak istememektedirler. Felsefeden dönem ödevi almak istemeyen öğrencilerin %59,4’ünün babasının eğitim durumu “İlköğretim ve Eğitimsiz”dir.

	Değer	sd	p
Pearson Ki-Kare	2,304	2	0,316
N	353		

Yukarıdaki Pearson Ki-Kare değerine göre, babanın eğitim durumu ile felsefeden dönem ödevi almak isteme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı %5 yanılma ile söylenebilir. ($p=0,316>0,05$)

Babanın Eğitim Durumu * Felsefeye İlgili Duyma Durumu Çapraz Tablosu:

			Felsefeye ilgi duyuyor musunuz?		Toplam
			Evet	Hayır	
Babanızın Eğitim Durumu	İlköğretim ve Eğitimsiz	Sayı	88	120	208
		Satır %	42,3%	57,7%	100,0%
		Kolon %	57,9%	60,0%	59,1%
		Toplam	25,0%	34,1%	59,1%
	Lise	Sayı	42	61	103
		Satır %	40,8%	59,2%	100,0%
		Kolon %	27,6%	30,5%	29,3%
		Toplam	11,9%	17,3%	29,3%
	Üniversite ve Yüksek Lisans	Sayı	22	19	41
		Satır %	53,7%	46,3%	100,0%
		Kolon %	14,5%	9,5%	11,6%
		Toplam	6,3%	5,4%	11,6%
Toplam	Sayı	152	200	352	
	Satır %	43,2%	56,8%	100,0%	
	Kolon %	100,0%	100,0%	100,0%	
	Toplam	43,2%	56,8%	100,0%	

Araştırmaya katılanlardan babasının eğitim durumu “Lise” olan öğrencilerin %59,2’si felsefeye ilgi duymamaktadır. Felsefeye ilgi duymayan öğrencilerin %60’ının babasının eğitim durumu “İlköğretim ve Eğitimsiz”dir.

	Değer	sd	p
Pearson Ki-Kare	2,142	2	0,343
N	352		

Yukarıdaki Pearson Ki-Kare değerine göre, babanın eğitim durumu ile felsefeye ilgi duyma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı %5 yanılma ile söylenebilir. ($p=0,343>0,05$)

Babanın Eğitim Durumu * Felsefenin Sevilmesi İçin Yönlendirilme Durumu Çapraz Tablosu:

		Sizi felsefeyi sevmeniz için yönlendirenler oldu mu?		Toplam	
		Evet	Hayır		
Babanızın Eğitim Durumu	İlköğretim ve Eğitimsiz	Sayı	42	155	197
		Satır %	21,3%	78,7%	100,0%
		Kolon %	53,2%	59,8%	58,3%
		Toplam	12,4%	45,9%	58,3%
	Lise	Sayı	21	81	102
		Satır %	20,6%	79,4%	100,0%
		Kolon %	26,6%	31,3%	30,2%
		Toplam	6,2%	24,0%	30,2%
	Üniversite ve Yüksek Lisans	Sayı	16	23	39
		Satır %	41,0%	59,0%	100,0%
		Kolon %	20,3%	8,9%	11,5%
		Toplam	4,7%	6,8%	11,5%
Toplam		Sayı	79	259	338
		Satır %	23,4%	76,6%	100,0%
		Kolon %	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam	23,4%	76,6%	100,0%

Araştırmaya katılanlardan babasının eğitim durumu “Lise” olan öğrencilerin %79,4’ü felsefeyi sevmeleri için yönlendirilmemişlerdir. Felsefeyi sevmeleri için yönlendirilmeyenlerin %59,8’inin babasının eğitim durumu “İlköğretim ve Eğitimsiz”dir.

	Değer	sd	p
Pearson Ki-Kare	7,691	2	0,021
N	338		

Yukarıdaki Pearson Ki-Kare değerine göre, annenin eğitim durumu ile felsefenin sevilmesi için yönlendirilme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu %5 yanılma ile söylenebilir. ($p=0,021<0,05$)

Farklılığın hangi eğitim durumları arasında olduğunu saptamak amacıyla yapılan ikili karşılaştırma sonuçları aşağıdadır:

İlköğretim ve Eğitimsiz – Üniversite ve Yüksek Lisans	Değer	sd	p
Pearson Ki-Kare	6,820	1	0,009
Babanın eğitim durumu (Üniversite ve Yüksek Lisans / İlköğretim ve Eğitimsiz) için Odds Oranı	2,564		
N	236		

Yukarıdaki Pearson Ki-Kare değerine göre, belirtilen iki eğitim durumu ile felsefenin sevilmesi için yönlendirilme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu %5 yanılma ile söylenebilir. ($p=0,009<0,05$)

Yukarıdaki Odds Oranına göre babasının eğitim durumu “Üniversite ve Yüksek Lisans” olan öğrencilerin felsefeyi sevmeleri için yönlendirilmeleri olasılığı, babasının eğitim durumu “İlköğretim ve Eğitimsiz” olan öğrencilerin felsefeyi sevmeleri için yönlendirilmeleri olasılığından 2,564 kat daha fazladır.

Lise – Üniversite ve Yüksek Lisans	Değer	sd	p
Pearson Ki-Kare	6,088	1	0,014
Babanın eğitim durumu (Üniversite ve Yüksek Lisans / Lise) için Odds Oranı	2,681		
N	141		

Yukarıdaki Pearson Ki-Kare değerine göre, belirtilen iki eğitim durumu ile felsefenin sevilmesi için yönlendirilme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu %5 yanılma ile söylenebilir. ($p=0,014<0,05$)

Yukarıdaki Odds Oranına göre babasının eğitim durumu “Üniversite ve Yüksek Lisans” olan öğrencilerin felsefeyi sevmeleri için yönlendirilmeleri olasılığı, babasının eğitim durumu “Lise” olan öğrencilerin felsefeyi sevmeleri için yönlendirilmeleri olasılığından 2,681 kat daha fazladır.

Diğer ikili eğitim durumunu içeren karşılaştırmada (İlköğretim ve Eğitimlessiz – Lise) istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Babanın Eğitim Durumu * Felsefeye Karşı Olumsuz Tavır Alınması İçin Yönlendirilme Durumu Çapraz Tablosu:

			Sizi felsefeye karşı olumsuz tavır almanız için yönlendirenler oldu mu?		Toplam
			Evet	Hayır	
Babanızın Eğitim Durumu	İlköğretim ve Eğitimsiz	Sayı	18	177	195
		Satır %	9,2%	90,8%	100,0%
		Kolon %	60,0%	58,0%	58,2%
		Toplam	5,4%	52,8%	58,2%
	Lise	Sayı	6	94	100
		Satır %	6,0%	94,0%	100,0%
		Kolon %	20,0%	30,8%	29,9%
		Toplam	1,8%	28,1%	29,9%
	Üniversite ve Yüksek Lisans	Sayı	6	34	40
		Satır %	15,0%	85,0%	100,0%
		Kolon %	20,0%	11,1%	11,9%
		Toplam	1,8%	10,1%	11,9%
Toplam		Sayı	30	305	335
		Satır %	9,0%	91,0%	100,0%
		Kolon %	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam	9,0%	91,0%	100,0%

Araştırmaya katılanlardan babasının eğitim durumu “Lise” olan öğrencilerin %94’ü felsefeye karşı olumsuz tavır almaları için yönlendirilmemişlerdir. Felsefeye karşı olumsuz tavır almaları için yönlendirilenlerin %60’ının babasının eğitim durumu “İlköğretim ve Eğitimsiz”dir.

	Değer	sd	p
Pearson Ki-Kare	2,882	2	0,237
N	335		

Yukarıdaki Pearson Ki-Kare değerine göre, babanın eğitim durumu ile felsefeye karşı olumsuz tavır alınması için yönlendirilme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı %5 yanılma ile söylenebilir. ($p=0,237>0,05$)

Tablo 28: Geçerlilik ve Güvenirlik Analizi

Felsefe Dersi' ne İlişkin İfadelerden, Olumlu Görüşleri Belirten Düşüncelerin Geçerlilik ve Güvenirlik Analizi:

	Soru Silinirse Ortalama	Soru Silinirse Varyans	Düzeltilmiş Soru İlişkisi	Soru Silinirse Alfa
Soru 1	33,7401	219,3811	0,7735	0,9371
Soru 2	33,7336	220,0971	0,7160	0,9385
Soru 5	33,8586	219,4354	0,6929	0,9392
Soru 6	34,4638	226,9690	0,5930	0,9415
Soru 9	34,4737	228,4217	0,6382	0,9404
Soru 10	33,2303	221,1415	0,6666	0,9399
Soru 13	34,2796	221,5618	0,7316	0,9381
Soru 14	34,3026	221,4923	0,7544	0,9376
Soru 17	33,5197	218,8313	0,7597	0,9374
Soru 18	33,8882	222,5749	0,7019	0,9388
Soru 21	33,8322	223,4866	0,6662	0,9397
Soru 22	33,8421	217,1961	0,7931	0,9365
Soru 25	33,9408	226,1021	0,6330	0,9405
Soru 26	34,1974	223,5187	0,6961	0,9390
Soru 29	34,4079	224,7902	0,7109	0,9387

Alfa = 0,9427

Yapılan güvenirlik analizi sonucunda, oluşturulan ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğu söylenebilir. Güvenirlik katsayısı olan $\alpha = 0,9427$ olarak bulunmuştur. Araştırmanın güvenirlik ve tutarlılığı bozan bir soruya rastlanmamıştır. Bu analiz, uygulamış olduğunuz ankette bütün

soruların birbirleriyle tutarlılığını, ele alınan konuyu ölçmede türdeşliğini ortaya koymak için yapılmıştır.

α için kriterler:

$0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir.

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir.

$0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilirdir.

Felsefe Dersi' ne İlişkin İfadelerden, Olumsuz Görüşleri Belirten Düşüncelerin Geçerlilik ve Güvenirlik Analizi:

	Soru Silinirse Ortalama	Soru Silinirse Varyans	Düzeltilmiş Soru İlişkisi	Soru Silinirse Alfa
Soru 3	30,6788	145,0294	0,4702	0,8666
Soru 4	30,2914	137,5693	0,6223	0,8584
Soru 7	30,5066	149,2807	0,3536	0,8723
Soru 8	30,0397	142,2110	0,5023	0,8652
Soru 11	30,0762	140,4826	0,5738	0,8612
Soru 12	30,9205	146,8575	0,4913	0,8655
Soru 15	30,4106	149,6315	0,3500	0,8723
Soru 16	30,5166	135,5263	0,6888	0,8546
Soru 19	30,9404	146,0097	0,4885	0,8656
Soru 20	30,3874	139,6069	0,6157	0,8590
Soru 23	30,8079	143,0195	0,5905	0,8608
Soru 24	29,9967	143,9369	0,4793	0,8662
Soru 27	30,3709	140,2075	0,5913	0,8603
Soru 28	30,6887	141,3447	0,6370	0,8585

Alfa = 0,8719

Yapılan güvenirlik analizi sonucunda, oluşturulan ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğu söylenebilir. Güvenirlik katsayısı olan $\alpha = 0,8719$ olarak bulunmuştur. Araştırmanın güvenirlik ve tutarlılığı bozan bir soruya rastlanmamıştır. Bu analiz, uygulamış olduğunuz ankette bütün soruların birbirleriyle tutarlılığını, ele alınan konuyu ölçmede türdeşliğini ortaya koymak için yapılmıştır.

α için kriterler:

$0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir.

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güveniliridir.

$0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güveniliridir.

Yukarıda incelenen iki alt ölçeğin istatistiksel olarak yüksek düzeyde güvenilir olduğu görülmüştür. Soruların analizi aşamasına geçilebilir.

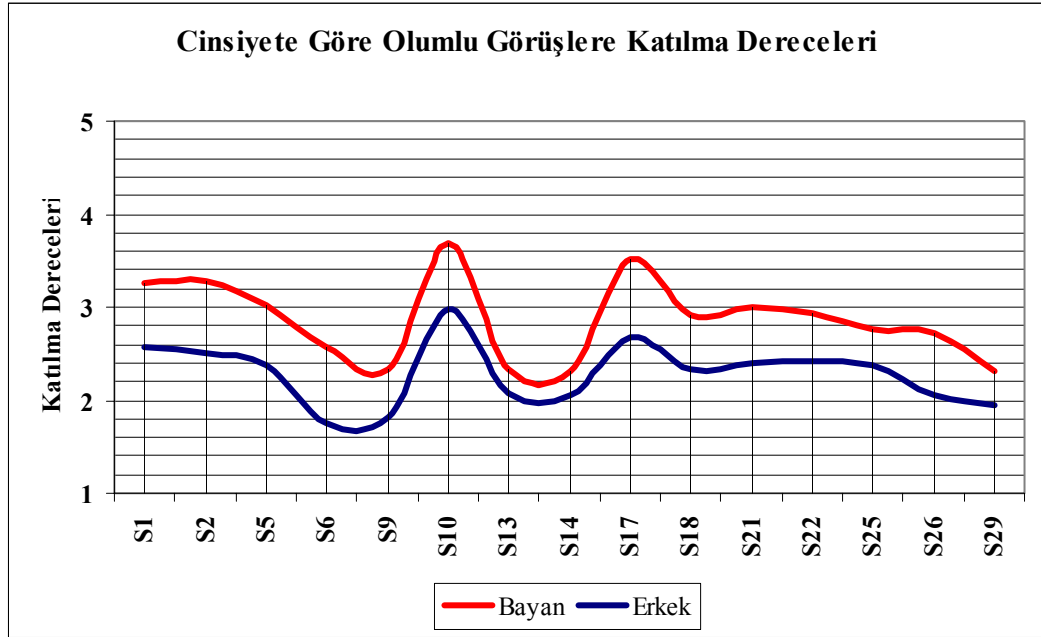

**Tablo 29: T-Testi ve Anova Çözümlenmeleri:
Cinsiyete ilişkin ortalamalar ve t-testi çözümlenmeleri:**

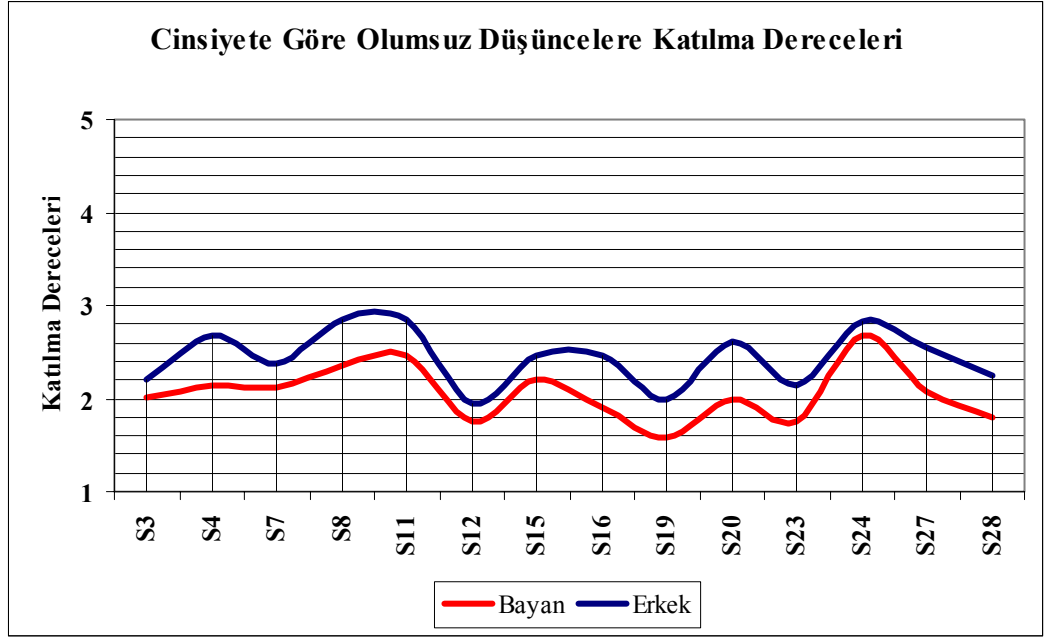
		Cinsiyet	N	Ort.	Std. Sp.
S1	Felsefe dersi benim için ilgi çekicidir.	Kız	98	3,26	1,33
		Erkek	253	2,58	1,44
S2	Felsefe dersinde öğrendiklerimi çevreme aktarmak hoşuma gider.	Kız	98	3,28	1,46
		Erkek	252	2,50	1,46
S3	Felsefe insanların ruhsal dünyalarına zarar verir.	Kız	98	2,02	1,43
		Erkek	250	2,21	1,50
S4	Felsefe derslerine zorunlu olduğu için giriyorum.	Kız	97	2,13	1,45
		Erkek	248	2,68	1,68
S5	Arkadaşlarımla felsefe konularını tartışmaktan zevk alırım.	Kız	97	3,02	1,51
		Erkek	252	2,38	1,55
S6	İleride felsefe ile ilgili bir meslek seçmek isterim.	Kız	97	2,57	1,54
		Erkek	251	1,75	1,32
S7	Felsefe dersinin düşünce dünyamın gelişmesine katkısı olmadığına inanıyorum.	Kız	98	2,12	1,47
		Erkek	248	2,37	1,47
S8	Felsefe dersinin konuları azaltılsın isterim.	Kız	98	2,36	1,51
		Erkek	251	2,85	1,62
S9	Boş zamanlarımda felsefe ile ilgili kitap okumaktan zevk alırım.	Kız	98	2,34	1,42
		Erkek	249	1,81	1,20
S10	Felsefe dersindeki fikir tartışmalarının kişisel gelişimime katkısının olduğuna inanıyorum.	Kız	97	3,69	1,46
		Erkek	253	2,97	1,55
S11	TV, radyo, gazete ve dergilerdeki felsefe ile ilgili yayınlar ilgimi çekmez.	Kız	97	2,45	1,41
		Erkek	251	2,85	1,60
S12	Felsefe dersi beni ürkütür.	Kız	98	1,74	1,13
		Erkek	250	1,96	1,35
S13	Felsefe dersine ayrılan ders saatlerinin daha fazla olmasını isterim.	Kız	98	2,33	1,46
		Erkek	249	2,08	1,39
S14	Felsefe bütün dersler içinde çok sevdiğim bir derstir.	Kız	93	2,32	1,37
		Erkek	249	2,06	1,39
		Cinsiyet	N	Ort.	Std

					Sp.
S15	Anlamını bilmediğim felsefi bir terim ile karşılaşırsam öğrenmek için çaba göstermem.	Kız	98	2,21	1,29
		Erkek	249	2,46	1,45
S16	Felsefe dersleri kaldırılmalıdır.	Kız	97	1,90	1,39
		Erkek	246	2,46	1,67
S17	Felsefe dersiyle bilgilerimin daha da arttığına inanıyorum.	Kız	97	3,53	1,37
		Erkek	248	2,69	1,44
S18	Felsefe dersinde öğrendiklerimin diğer derslerde de faydası oluyor.	Kız	96	2,92	1,39
		Erkek	244	2,33	1,38
S19	Felsefe bütün dersler içinde en korktuğum derstir.	Kız	97	1,59	1,06
		Erkek	249	2,00	1,44
S20	Felsefenin günlük yaşamda önemi yoktur.	Kız	96	1,98	1,38
		Erkek	247	2,61	1,53
S21	Felsefenin insan yaşamını kolaylaştırdığına inanıyorum.	Kız	97	3,01	1,37
		Erkek	246	2,39	1,41
S22	Okulda gördüğüm felsefe dersinin ileriki yaşamımızda çok faydalı olacağı kanısındayım.	Kız	97	2,93	1,47
		Erkek	248	2,43	1,48
S23	Felsefe dersi beni huzursuz eder.	Kız	97	1,74	1,17
		Erkek	248	2,13	1,40
S24	Felsefe dersinin dışında felsefe ile ilgili olarak fazladan bir şey yapmak istemem.	Kız	97	2,68	1,48
		Erkek	246	2,83	1,56
S25	İnsan felsefe aracılığı ile çevresinde tanınan sevilen bir fert olabilir.	Kız	97	2,77	1,43
		Erkek	246	2,38	1,32
S26	Düzeyime uygun bulduğum her türlü felsefe kitabını okurum.	Kız	96	2,72	1,43
		Erkek	246	2,06	1,33
S27	Felsefe bilmek bireye toplumda farklı bir statü sağlamaz.	Kız	98	2,08	1,43
		Erkek	247	2,55	1,53
S28	Felsefe dersine girerken büyük bir sıkıntı duyarım.	Kız	97	1,80	1,11
		Erkek	248	2,25	1,44
S29	Okul dışında, arkadaşlarımla felsefe ile ilgili konuları konuşmaya düşünürüm.	Kız	98	2,32	1,36
		Erkek	251	1,96	1,27

Yukarıdaki tablo araştırmaya katılan öğrencilerin, felsefe dersi ile ilgili görüşlerine ilişkin ifadelerin cinsiyete göre ortalama ve standart sapmalarını göstermektedir.

Yukarıdaki grafik araştırmaya katılan öğrencilerin, cinsiyetlerine göre felsefe dersi ile ilgili olumlu görüşlere katılma derecelerinin görsel bir ifadesidir. Buna göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre felsefe dersi ile ilgili olumlu görüşlere katılım derecelerinin görsel olarak daha fazla olduğu söylenebilir.

Yukarıdaki grafik araştırmaya katılan öğrencilerin, cinsiyetlerine göre felsefe dersi ile ilgili olumsuz görüşlere katılma derecelerinin görsel bir ifadesidir. Buna göre erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre felsefe dersi ile ilgili olumsuz görüşlere katılım derecelerinin görsel olarak daha fazla olduğu söylenebilir.

		Ortalamaların Eşitliği Hipotezi İçin T-Testi			
		t	sd	p	Ort. Farkları
S1	Felsefe dersi benim için ilgi çekicidir.	4,028	349	0,000	0,68
S2	Felsefe dersinde öğrendiklerimi çevreme aktarmak hoşuma gider.	4,443	348	0,000	0,77
S3	Felsefe insanların ruhsal dünyalarına zarar verir.	- 1,083	346	0,279	-0,19
S4	Felsefe derslerine zorunlu olduğu için giriyorum.	- 3,015	201,77	0,003	-0,55
S5	Arkadaşlarımla felsefe konularını tartışmaktan zevk alırım.	3,475	347	0,001	0,64
S6	İleride felsefe ile ilgili bir meslek seçmek isterim.	4,619	153,14	0,000	0,82
S7	Felsefe dersinin düşünce dünyamın gelişmesine katkısı olmadığına inanıyorum.	- 1,395	344	0,164	-0,24
S8	Felsefe dersinin konuları azaltılsın isterim.	- 2,599	347	0,010	-0,49
S9	Boş zamanlarımda felsefe ile ilgili kitap okumaktan zevk alırım.	3,258	154,596	0,001	0,53
S10	Felsefe dersindeki fikir tartışmalarının kişisel gelişimime katkısının olduğuna inanıyorum.	3,934	348	0,000	0,72
S11	TV, radyo, gazete ve dergilerdeki felsefe ile ilgili yayınlar ilgimi çekmez.	- 2,278	197,57	0,024	-0,40
S12	Felsefe dersi beni ürkütür.	- 1,478	209,786	0,141	-0,21
S13	Felsefe dersine ayrılan ders saatlerinin daha fazla olmasını isterim.	1,487	345	0,138	0,25
S14	Felsefe bütün dersler içinde çok sevdiğim bir derstir.	1,533	340	0,126	0,26
S15	Anlamını bilmediğim felsefi bir terim ile karşılaşsam öğrenmek için çaba göstermem.	- 1,555	198,917	0,121	-0,25
S16	Felsefe dersleri kaldırılmalıdır.	- 3,184	210,016	0,002	-0,56

S17	Felsefe dersiyle bilgilerimin daha da arttığına inanıyorum.	4,927	343	0,000	0,84
-----	---	-------	-----	-------	------

		Ortalamaların Eşitliği Hipotezi İçin T-Testi			
		t	sd	p	Ort. Farkları
S18	Felsefe dersinde öğrendiklerimin diğer derslerde de faydası oluyor.	3,538	338	0,000	0,59
S19	Felsefe bütün dersler içinde en korktuğum derstir.	- 2,894	237,395	0,004	-0,41
S20	Felsefenin günlük yaşamda önemi yoktur.	- 3,700	190,954	0,000	-0,63
S21	Felsefenin insan yaşamını kolaylaştırdığına inanıyorum.	3,666	341	0,000	0,62
S22	Okulda gördüğüm felsefe dersinin ileriki yaşamımızda çok faydalı olacağı kanısındayım.	2,827	343	0,005	0,50
S23	Felsefe dersi beni huzursuz eder.	- 2,637	209,47	0,009	-0,39
S24	Felsefe dersinin dışında felsefe ile ilgili olarak fazladan bir şey yapmak istemem.	- 0,808	341	0,420	-0,15
S25	İnsan felsefe aracılığı ile çevresinde tanınan sevilen bir fert olabilir.	2,409	341	0,017	0,39
S26	Düzyeyime uygun bulduğum her türlü felsefe kitabını okurum.	4,017	340	0,000	0,66
S27	Felsefe bilmek bireye toplumda farklı bir statü sağlamaz.	- 2,719	190,333	0,007	-0,47
S28	Felsefe dersine girerken büyük bir sıkıntı duyarım.	- 3,035	225,381	0,003	-0,44
S29	Okul dışında, arkadaşlarımla felsefe ile ilgili konuları konuşmaya düşkünümdür.	2,339	347	0,020	0,36

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri arasında; 1., 2., 4., 5., 6., 8., 9., 10., 11., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 25., 26., 27., 28., 29. maddeler bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu %5

yanılma ile ($p < 0,05$) söylenebilir. Felsefe dersine ilişkin istatistiksel farklılık taşıyan olumlu ifadeler kız öğrencilerin, olumsuz ifadeler ise erkek öğrencilerin katılım derecesi daha yüksektir.

Tablo 30: Yaş gruplarına ilişkin ortalamalar ve ANOVA çözümlenmeleri:

		N	Ort.	Std. Sapma	
S1	Felsefe dersi benim için ilgi çekicidir.	17 yaş ve altı	207	2,86	1,45
		18 yaş	112	2,66	1,40
		19 yaş ve üzeri	25	2,68	1,60
		Toplam	344	2,78	1,44
S2	Felsefe dersinde öğrendiklerimi çevreme aktarmak hoşuma gider.	17 yaş ve altı	206	2,72	1,49
		18 yaş	112	2,72	1,53
		19 yaş ve üzeri	25	2,92	1,38
		Toplam	343	2,73	1,50
S3	Felsefe insanların ruhsal dünyalarına zarar verir.	17 yaş ve altı	207	2,26	1,55
		18 yaş	108	2,00	1,39
		19 yaş ve üzeri	26	1,92	1,26
		Toplam	341	2,15	1,48
S4	Felsefe derslerine zorunlu olduğu için giriyorum.	17 yaş ve altı	205	2,54	1,65
		18 yaş	108	2,48	1,64
		19 yaş ve üzeri	25	2,28	1,34
		Toplam	338	2,50	1,63
S5	Arkadaşlarımla felsefe konularını tartışmaktan zevk alırım.	17 yaş ve altı	207	2,60	1,60
		18 yaş	110	2,45	1,51
		19 yaş ve üzeri	25	2,80	1,41
		Toplam	342	2,57	1,56
S6	İleride felsefe ile ilgili bir meslek seçmek isterim.	17 yaş ve altı	206	2,00	1,44
		18 yaş	109	1,91	1,37
		19 yaş ve üzeri	26	2,23	1,68
		Toplam	341	1,99	1,44
S7	Felsefe dersinin düşünce dünyamın	17 yaş ve altı	206	2,29	1,48

	gelişmesine katkısı olmadığına inanıyorum.	18 yaş	107	2,23	1,46
		19 yaş ve üzeri	26	2,35	1,32
		Toplam	339	2,27	1,46

			N	Ort.	Std. Sapma
S8	Felsefe dersinin konuları azaltılsın isterim.	17 yaş ve altı	206	2,77	1,63
		18 yaş	110	2,57	1,58
		19 yaş ve üzeri	26	2,42	1,33
		Toplam	342	2,68	1,60
S9	Boş zamanlarımda felsefe ile ilgili kitap okumaktan zevk alırım.	17 yaş ve altı	206	1,94	1,28
		18 yaş	109	1,91	1,25
		19 yaş ve üzeri	25	2,20	1,47
		Toplam	340	1,95	1,29
S10	Felsefe dersindeki fikir tartışmalarının kişisel gelişimime katkısının olduğuna inanıyorum.	17 yaş ve altı	207	3,13	1,60
		18 yaş	110	3,32	1,49
		19 yaş ve üzeri	26	2,96	1,54
		Toplam	343	3,18	1,56
S11	TV, radyo, gazete ve dergilerdeki felsefe ile ilgili yayınlar ilgimi çekmez.	17 yaş ve altı	207	2,66	1,56
		18 yaş	109	2,81	1,56
		19 yaş ve üzeri	25	2,76	1,54
		Toplam	341	2,72	1,55
S12	Felsefe dersi beni ürkütür.	17 yaş ve altı	205	1,77	1,23
		18 yaş	110	2,05	1,38
		19 yaş ve üzeri	26	2,15	1,32

		Toplam	341	1,89	1,29
S13	Felsefe dersine ayrılan ders saatlerinin daha fazla olmasını isterim.	17 yaş ve altı	206	2,11	1,39
		18 yaş	109	2,18	1,46
		19 yaş ve üzeri	25	2,28	1,43
		Toplam	340	2,15	1,41
S14	Felsefe bütün dersler içinde çok sevdiğim bir derstir.	17 yaş ve altı	203	2,08	1,33
		18 yaş	107	2,15	1,47
		19 yaş ve üzeri	25	2,36	1,44
		Toplam	335	2,12	1,38

			N	Ort.	Std. Sapma
S15	Anlamını bilmediğim felsefi bir terim ile karşılaşırsam öğrenmek için çaba göstermem.	17 yaş ve altı	205	2,46	1,45
		18 yaş	110	2,34	1,37
		19 yaş ve üzeri	25	2,28	1,31
		Toplam	340	2,41	1,41
S16	Felsefe dersleri kaldırılmalıdır.	17 yaş ve altı	202	2,38	1,63
		18 yaş	109	2,19	1,61
		19 yaş ve üzeri	26	2,08	1,41
		Toplam	337	2,29	1,61
S17	Felsefe dersiyse bilgilerimin daha da arttığına inanıyorum.	17 yaş ve altı	203	2,95	1,49
		18 yaş	110	2,86	1,50
		19 yaş ve üzeri	26	3,00	1,26
		Toplam	339	2,92	1,47
S18	Felsefe dersinde öğrendiklerimin diğer derslerde de faydası oluyor.	17 yaş ve altı	201	2,44	1,38

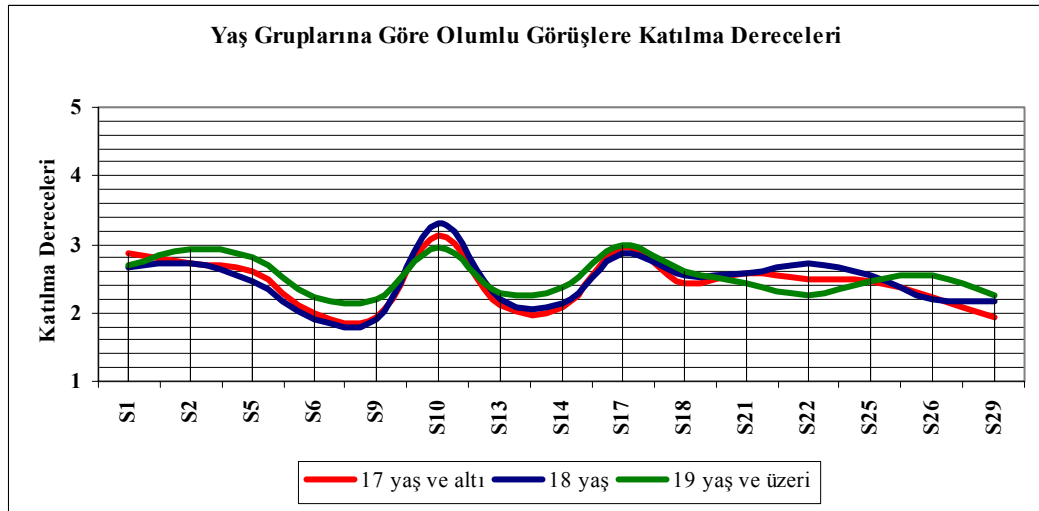
		18 yaş	109	2,54	1,42
		19 yaş ve üzeri	23	2,61	1,44
		Toplam	333	2,49	1,40
S19	Felsefe bütün dersler içinde en korktuğum derstir.	17 yaş ve altı	203	1,81	1,28
		18 yaş	110	2,01	1,51
		19 yaş ve üzeri	26	2,08	1,44
		Toplam	339	1,90	1,37
S20	Felsefenin günlük yaşamda önemi yoktur.	17 yaş ve altı	203	2,45	1,58
		18 yaş	109	2,43	1,46
		19 yaş ve üzeri	24	2,42	1,28
		Toplam	336	2,44	1,52
S21	Felsefenin insan yaşamını kolaylaştırdığına inanıyorum.	17 yaş ve altı	202	2,58	1,42
		18 yaş	108	2,56	1,44
		19 yaş ve üzeri	26	2,42	1,33
		Toplam	336	2,56	1,41

			N	Ort.	Std. Sapma
S22	Okulda gördüğüm felsefe dersinin ileriki yaşamımızda çok faydalı olacağı kanısındayım.	17 yaş ve altı	204	2,49	1,45
		18 yaş	110	2,71	1,53
		19 yaş ve üzeri	24	2,25	1,33
		Toplam	338	2,54	1,47
S23	Felsefe dersi beni huzursuz eder.	17 yaş ve altı	203	1,94	1,29
		18 yaş	109	2,10	1,45
		19 yaş ve üzeri	26	2,46	1,36

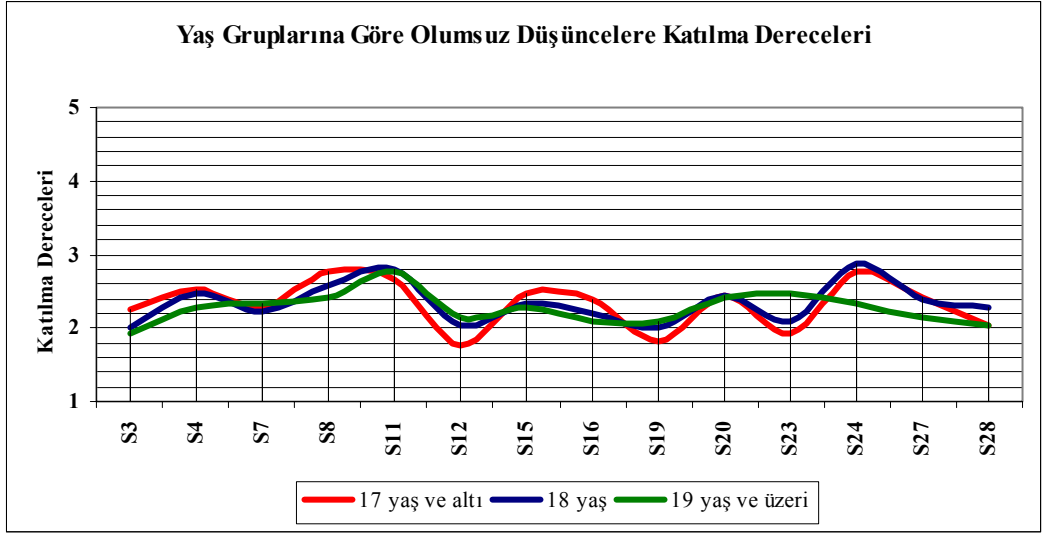
		Toplam	338	2,03	1,35
S24	Felsefe dersinin dışında felsefe ile ilgili olarak fazladan bir şey yapmak istemem.	17 yaş ve altı	204	2,77	1,51
		18 yaş	108	2,89	1,60
		19 yaş ve üzeri	25	2,32	1,44
		Toplam	337	2,77	1,53
S25	İnsan felsefe aracılığı ile çevresinde tanınan sevilen bir fert olabilir.	17 yaş ve altı	204	2,46	1,37
		18 yaş	106	2,55	1,39
		19 yaş ve üzeri	26	2,46	1,24
		Toplam	336	2,49	1,36
S26	Düzyeyime uygun bulduğum her türlü felsefe kitabını okurum.	17 yaş ve altı	202	2,22	1,34
		18 yaş	110	2,20	1,43
		19 yaş ve üzeri	24	2,54	1,67
		Toplam	336	2,24	1,39
S27	Felsefe bilmek bireye toplumda farklı bir statü sağlamaz.	17 yaş ve altı	204	2,43	1,50
		18 yaş	108	2,39	1,53
		19 yaş ve üzeri	26	2,15	1,46
		Toplam	338	2,39	1,50
S28	Felsefe dersine girerken büyük bir sıkıntı duyarım.	17 yaş ve altı	203	2,02	1,33
		18 yaş	110	2,27	1,43
		19 yaş ve üzeri	25	2,04	1,27
		Toplam	338	2,11	1,36

		N	Ort.	Std. Sapma	
S29	Okul dışında, arkadaşlarımla felsefe ile ilgili konuları konuşmaya düşünüyümdür.	17 yaş ve altı	206	1,94	1,19
		18 yaş	110	2,18	1,43
		19 yaş ve üzeri	26	2,27	1,22
		Toplam	342	2,04	1,28

Yukarıdaki tablo araştırmaya katılan öğrencilerin, felsefe dersi ile ilgili görüşlerine ilişkin ifadelerin yaş gruplarına göre ortalama ve standart sapmalarını göstermektedir.

Yukarıdaki grafik araştırmaya katılan öğrencilerin, yaş gruplarına göre felsefe dersi ile ilgili olumlu görüşlere katılma derecelerinin görsel bir ifadesidir.

Yukarıdaki grafik araştırmaya katılan öğrencilerin, yaş gruplarına göre felsefe dersi ile ilgili olumsuz görüşlere katılma derecelerinin görsel bir ifadesidir.

		sd	F	p
S1	Felsefe dersi benim için ilgi çekicidir.	2	0,795	0,453
S2	Felsefe dersinde öğrendiklerimi çevreme aktarmak hoşuma gider.	2	0,206	0,814
S3	Felsefe insanların ruhsal dünyalarına zarar verir.	2	1,446	0,237
S4	Felsefe derslerine zorunlu olduğu için giriyorum.	2	0,287	0,751
S5	Arkadaşlarımla felsefe konularını tartışmaktan zevk alırım.	2	0,608	0,545
S6	İleride felsefe ile ilgili bir meslek seçmek isterim.	2	0,552	0,577
S7	Felsefe dersinin düşünce dünyamın gelişmesine katkısı olmadığına inanıyorum.	2	0,080	0,923
S8	Felsefe dersinin konuları azaltılsın isterim.	2	0,926	0,397
S9	Boş zamanlarımda felsefe ile ilgili kitap okumaktan zevk alırım.	2	0,533	0,587
S10	Felsefe dersindeki fikir tartışmalarının kişisel gelişimime katkısının olduğuna inanıyorum.	2	0,788	0,456
S11	TV, radyo, gazete ve dergilerdeki felsefe ile ilgili yayınlar ilgimi çekmez.	2	0,323	0,724
S12	Felsefe dersi beni ürkütür.	2	2,243	0,108
S13	Felsefe dersine ayrılan ders saatlerinin daha fazla olmasını isterim.	2	0,211	0,810
S14	Felsefe bütün dersler içinde çok sevdiğim bir derstir.	2	0,493	0,611
S15	Anlamını bilmediğim felsefi bir terim ile karşılaşırsam öğrenmek için çaba göstermem.	2	0,375	0,688
S16	Felsefe dersleri kaldırılmalıdır.	2	0,715	0,490
S17	Felsefe dersiyse bilgilerimin daha da arttığına inanıyorum.	2	0,148	0,862
S18	Felsefe dersinde öğrendiklerimin diğer derslerde de faydası oluyor.	2	0,269	0,764
S19	Felsefe bütün dersler içinde en korktuğum derstir.	2	0,980	0,376

		sd	F	p
S20	Felsefenin günlük yaşamda önemi yoktur.	2	0,011	0,989
S21	Felsefenin insan yaşamını kolaylaştırdığına inanıyorum.	2	0,140	0,870
S22	Okulda gördüğüm felsefe dersinin ileriki yaşamımızda çok faydalı olacağı kanısındayım.	2	1,332	0,265
S23	Felsefe dersi beni huzursuz eder.	2	1,971	0,141
S24	Felsefe dersinin dışında felsefe ile ilgili olarak fazladan bir şey yapmak istemem.	2	1,405	0,247
S25	İnsan felsefe aracılığı ile çevresinde tanınan sevilen bir fert olabilir.	2	0,144	0,866
S26	Düzyime uygun bulduğum her türlü felsefe kitabını okurum.	2	0,623	0,537
S27	Felsefe bilmek bireye toplumda farklı bir statü sağlamaz.	2	0,379	0,685
S28	Felsefe dersine girerken büyük bir sıkıntı duyarım.	2	1,223	0,296
S29	Okul dışında, arkadaşlarımla felsefe ile ilgili konuları konuşmaya düşünürüm.	2	1,766	0,173

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş grupları arasında; felsefe dersi ile ilgili görüşlere ait hiçbir madde bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı %5 yanılma ile ($p < 0,05$) söylenebilir.

Tablo 31: Okul türüne ilişkin ortalamalar ve t-testi çözümlenmeleri:

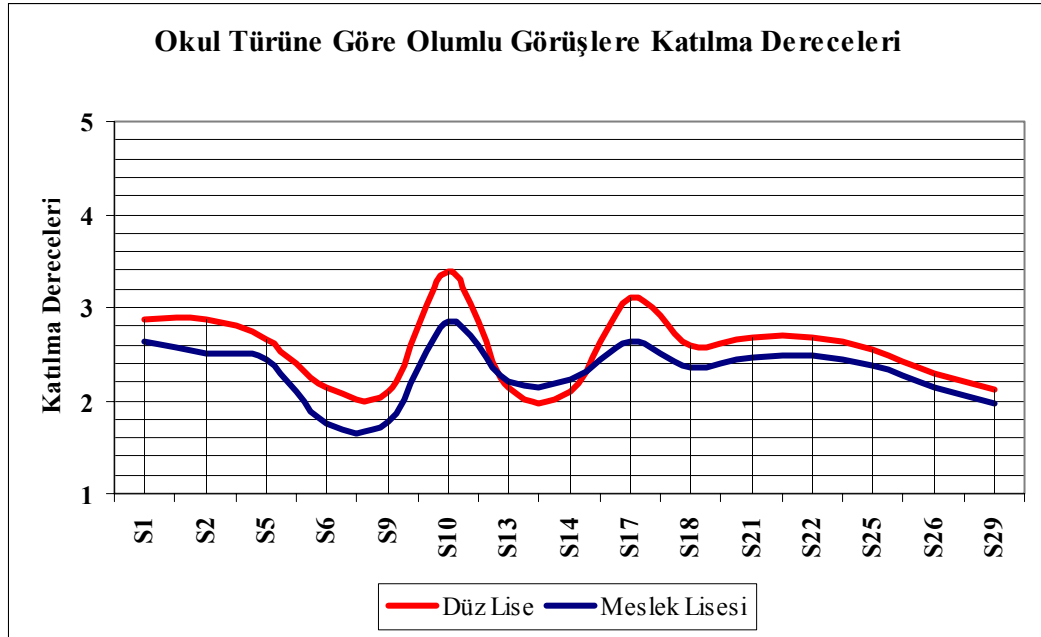
		Okul Türü	N	Ort.	Std. Sp.
S1	Felsefe dersi benim için ilgi çekicidir.	Genel Lise	195	2,87	1,43
		Meslek Lisesi	145	2,64	1,48
S2	Felsefe dersinde öğrendiklerimi çevreme aktarmak hoşuma gider.	Genel Lise	195	2,87	1,49
		Meslek Lisesi	144	2,51	1,46
S3	Felsefe insanların ruhsal dünyalarına zarar verir.	Genel Lise	194	2,12	1,43
		Meslek Lisesi	143	2,20	1,56
S4	Felsefe derslerine zorunlu olduğu için giriyorum.	Genel Lise	192	2,42	1,59
		Meslek Lisesi	142	2,63	1,68
S5	Arkadaşlarımla felsefe konularını tartışmaktan zevk alırım.	Genel Lise	195	2,65	1,57
		Meslek Lisesi	144	2,44	1,57
S6	İleride felsefe ile ilgili bir meslek seçmek isterim.	Genel Lise	194	2,14	1,46
		Meslek Lisesi	143	1,76	1,35
S7	Felsefe dersinin düşünce dünyamın gelişmesine katkısı olmadığına inanıyorum.	Genel Lise	194	2,22	1,45
		Meslek Lisesi	141	2,41	1,48
S8	Felsefe dersinin konuları azaltılsın isterim.	Genel Lise	194	2,62	1,56
		Meslek Lisesi	144	2,81	1,65
S9	Boş zamanlarımda felsefe ile ilgili kitap okumaktan zevk alırım.	Genel Lise	194	2,09	1,36
		Meslek Lisesi	143	1,78	1,16
S10	Felsefe dersindeki fikir tartışmalarının kişisel gelişimime katkısının olduğuna inanıyorum.	Genel Lise	195	3,38	1,53
		Meslek Lisesi	145	2,85	1,55
S11	TV, radyo, gazete ve dergilerdeki felsefe ile ilgili yayınlar ilgimi çekmez.	Genel Lise	192	2,75	1,52
		Meslek Lisesi	145	2,68	1,61
	Felsefe dersi beni ürkütür.	Genel Lise	195	1,84	1,25

S12		Meslek Lisesi	142	1,92	1,35
S13	Felsefe dersine ayrılan ders saatlerinin daha fazla olmasını isterim.	Genel Lise	194	2,14	1,37
		Meslek Lisesi	142	2,20	1,50
S14	Felsefe bütün dersler içinde çok sevdiğim bir derstir.	Genel Lise	189	2,10	1,30
		Meslek Lisesi	142	2,23	1,50

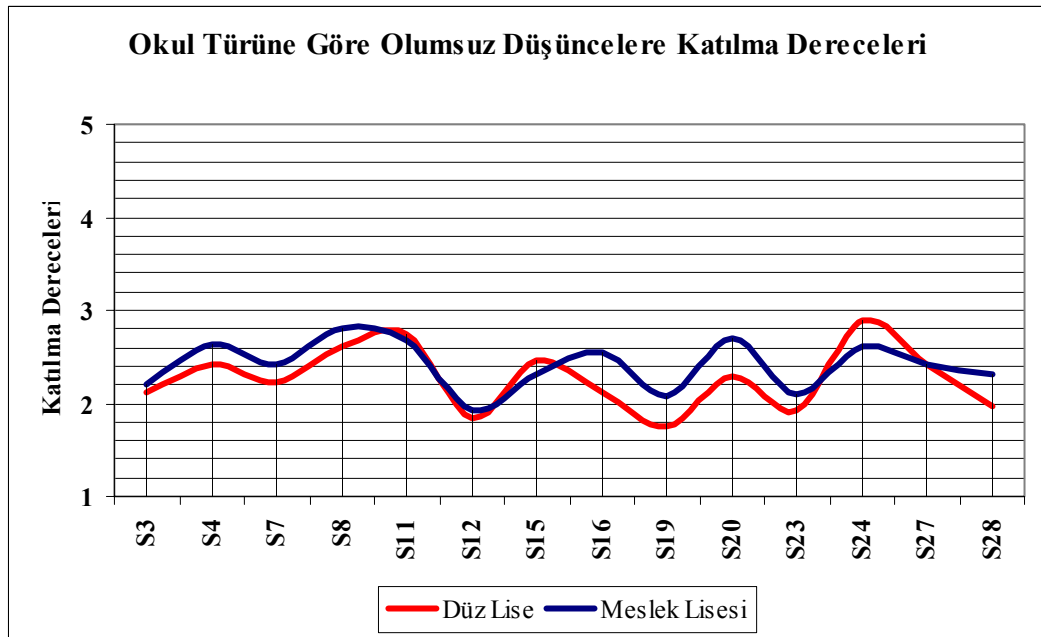
		Okul Türü	N	Ort.	Std. Sp.
S15	Anlamını bilmediğim felsefi bir terim ile karşılaşırsam öğrenmek için çaba göstermem.	Genel Lise	194	2,46	1,38
		Meslek Lisesi	143	2,31	1,44
S16	Felsefe dersleri kaldırılmalıdır.	Genel Lise	191	2,12	1,53
		Meslek Lisesi	141	2,54	1,71
S17	Felsefe dersiyse bilgilerimin daha da arttığına inanıyorum.	Genel Lise	194	3,10	1,43
		Meslek Lisesi	140	2,64	1,50
S18	Felsefe dersinde öğrendiklerimin diğer derslerde de faydası oluyor.	Genel Lise	192	2,59	1,36
		Meslek Lisesi	137	2,36	1,46
S19	Felsefe bütün dersler içinde en korktuğum derstir.	Genel Lise	194	1,74	1,20
		Meslek Lisesi	141	2,09	1,54
S20	Felsefenin günlük yaşamda önemi yoktur.	Genel Lise	193	2,29	1,47
		Meslek Lisesi	139	2,70	1,57
S21	Felsefenin insan yaşamını kolaylaştırdığına inanıyorum.	Genel Lise	191	2,68	1,43
		Meslek Lisesi	141	2,47	1,43
S22	Okulda gördüğüm felsefe dersinin ileriki yaşamımızda çok faydalı olacağı kanısındayım.	Genel Lise	193	2,67	1,49
		Meslek Lisesi	141	2,48	1,50
	Felsefe dersi beni huzursuz eder.	Genel Lise	193	1,93	1,25

S23		Meslek Lisesi	141	2,10	1,48
S24	Felsefe dersinin dışında felsefe ile ilgili olarak fazladan bir şey yapmak istemem.	Genel Lise	192	2,90	1,53
		Meslek Lisesi	140	2,62	1,52
S25	İnsan felsefe aracılığı ile çevresinde tanınan sevilen bir fert olabilir.	Genel Lise	194	2,55	1,36
		Meslek Lisesi	138	2,38	1,36
S26	Düzyime uygun bulduğum her türlü felsefe kitabını okurum.	Genel Lise	191	2,29	1,39
		Meslek Lisesi	140	2,14	1,37
S27	Felsefe bilmek bireye toplumda farklı bir statü sağlamaz.	Genel Lise	195	2,43	1,50
		Meslek Lisesi	139	2,41	1,54
S28	Felsefe dersine girerken büyük bir sıkıntı duyarım.	Genel Lise	192	1,97	1,29
		Meslek Lisesi	142	2,30	1,47
S29	Okul dışında, arkadaşlarımla felsefe ile ilgili konuları konuşmaya düşünürüm.	Genel Lise	195	2,13	1,32
		Meslek Lisesi	143	1,96	1,28

Yukarıdaki tablo araştırmaya katılan öğrencilerin, felsefe dersi ile ilgili görüşlerine ilişkin ifadelerin okul türüne göre ortalama ve standart sapmalarını göstermektedir.

Yukarıdaki grafik araştırmaya katılan öğrencilerin, okul türüne göre felsefe dersi ile ilgili olumlu görüşlere katılma derecelerinin görsel bir ifadesidir. Buna göre düz liseye devam eden öğrencilerin meslek lisesine devam eden öğrencilere göre felsefe dersi ile ilgili olumlu görüşlere katılım derecelerinin görsel olarak genelde daha fazla olduğu söylenebilir.

Yukarıdaki grafik araştırmaya katılan öğrencilerin, okul türüne göre felsefe dersi ile ilgili olumsuz görüşlere katılma derecelerinin görsel bir ifadesidir.

		Ortalamaların Eşitliği Hipotezi İçin T-Testi			
		t	sd	p	Ort. Farkları
S1	Felsefe dersi benim için ilgi çekicidir.	1,420	338	0,157	0,23
S2	Felsefe dersinde öğrendiklerimi çevreme aktarmak hoşuma gider.	2,212	337	0,028	0,36
S3	Felsefe insanların ruhsal dünyalarına zarar verir.	- 0,514	335	0,608	-0,08
S4	Felsefe derslerine zorunlu olduğu için giriyorum.	- 1,203	332	0,230	-0,22
S5	Arkadaşlarımla felsefe konularını tartışmaktan zevk alırım.	1,201	337	0,231	0,21
S6	İleride felsefe ile ilgili bir meslek seçmek isterim.	2,499	335	0,013	0,39
S7	Felsefe dersinin düşünce dünyamın gelişmesine katkısı olmadığına inanıyorum.	- 1,169	333	0,243	-0,19
S8	Felsefe dersinin konuları azaltılsın isterim.	- 1,064	336	0,288	-0,19
S9	Boş zamanlarımda felsefe ile ilgili kitap okumaktan zevk alırım.	2,207	327,646	0,028	0,30
S10	Felsefe dersindeki fikir tartışmalarının kişisel gelişimime katkısının olduğuna inanıyorum.	3,178	338	0,002	0,54
S11	TV, radyo, gazete ve dergilerdeki felsefe ile ilgili yayınlar ilgimi çekmez.	0,392	335	0,696	0,07
S12	Felsefe dersi beni ürkütür.	- 0,572	335	0,567	-0,08
S13	Felsefe dersine ayrılan ders saatlerinin daha fazla olmasını isterim.	- 0,331	287,016	0,741	-0,05
S14	Felsefe bütün dersler içinde çok sevdiğim bir derstir.	- 0,837	278,898	0,403	-0,13

S15	Anlamını bilmediğim felsefi bir terim ile karşılaşsam öğrenmek için çaba göstermem.	0,928	335	0,354	0,14
S16	Felsefe dersleri kaldırılmalıdır.	- 2,306	281,804	0,022	-0,42
S17	Felsefe dersiyse bilgilerimin daha da arttığına inanıyorum.	2,842	332	0,005	0,46

		Ortalamaların Eşitliği Hipotezi İçin T-Testi			
		t	sd	p	Ort. Farkları
S18	Felsefe dersinde öğrendiklerimin diğer derslerde de faydası oluyor.	1,424	327	0,155	0,22
S19	Felsefe bütün dersler içinde en korktuğum derstir.	- 2,203	255,523	0,028	-0,34
S20	Felsefenin günlük yaşamda önemi yoktur.	- 2,423	330	0,016	-0,41
S21	Felsefenin insan yaşamını kolaylaştırdığına inanıyorum.	1,337	330	0,182	0,21
S22	Okulda gördüğüm felsefe dersinin ileriki yaşamımızda çok faydalı olacağı kanısındayım.	1,168	332	0,244	0,19
S23	Felsefe dersi beni huzursuz eder.	- 1,120	271,352	0,264	-0,17
S24	Felsefe dersinin dışında felsefe ile ilgili olarak fazladan bir şey yapmak istemem.	1,651	330	0,100	0,28
S25	İnsan felsefe aracılığı ile çevresinde tanınan sevilen bir fert olabilir.	1,072	330	0,285	0,16
S26	Düzyime uygun bulduğum her türlü felsefe kitabını okurum.	1,024	329	0,306	0,16
S27	Felsefe bilmek bireye toplumda farklı bir statü sağlamaz.	0,093	332	0,926	0,02
S28	Felsefe dersine girerken büyük bir sıkıntı duyarım.	- 2,126	279,548	0,034	-0,33
S29	Okul dışında, arkadaşlarımla felsefe ile ilgili konuları konuşmaya düşkünümdür.	1,183	336	0,238	0,17

Araştırmaya katılan öğrencilerin okul türleri arasında; 2., 6., 9., 10., 16., 17., 19., 20., 28. maddeler bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu %5 yanılma ile ($p < 0,05$) söylenebilir.

** Anadolu Lisesi ve Süper Lise'ye devam eden öğrenci sayısı, karşılaştırma için gerekli varsayımsal yeterliliği sağlayamadığı için yukarıdaki karşılaştırmaya dahil edilmemiştir.

Tablo 32: Yaşadığı yere ilişkin ortalamalar ve t-testi çözümlenmeleri:

		Yaşadığı Yer	N	Ort.	Std. Sp.
S1	Felsefe dersi benim için ilgi çekicidir.	İl	149	2,54	1,37
		İlçe	187	2,94	1,46
S2	Felsefe dersinde öğrendiklerimi çevreme aktarmak hoşuma gider.	İl	149	2,38	1,40
		İlçe	187	2,97	1,50
S3	Felsefe insanların ruhsal dünyalarına zarar verir.	İl	149	2,20	1,49
		İlçe	184	2,08	1,45
S4	Felsefe derslerine zorunlu olduğu için giriyorum.	İl	146	2,60	1,65
		İlçe	184	2,46	1,61
S5	Arkadaşlarımla felsefe konularını tartışmaktan zevk alırım.	İl	149	2,30	1,53
		İlçe	185	2,74	1,56
S6	İleride felsefe ile ilgili bir meslek seçmek isterim.	İl	149	1,86	1,38
		İlçe	185	2,04	1,43
S7	Felsefe dersinin düşünce dünyamın gelişmesine katkısı olmadığına inanıyorum.	İl	147	2,21	1,42
		İlçe	184	2,41	1,51
S8	Felsefe dersinin konuları azaltılsın isterim.	İl	147	2,71	1,63
		İlçe	187	2,73	1,58
S9	Boş zamanlarımda felsefe ile ilgili kitap okumaktan zevk alırım.	İl	148	1,86	1,21
		İlçe	184	2,03	1,35
S10	Felsefe dersindeki fikir tartışmalarının kişisel gelişimime katkısının olduğuna inanıyorum.	İl	149	3,07	1,59
		İlçe	186	3,23	1,52
	TV radyo, gazete ve dergilerdeki felsefe ile	İl	148	2,78	1,56

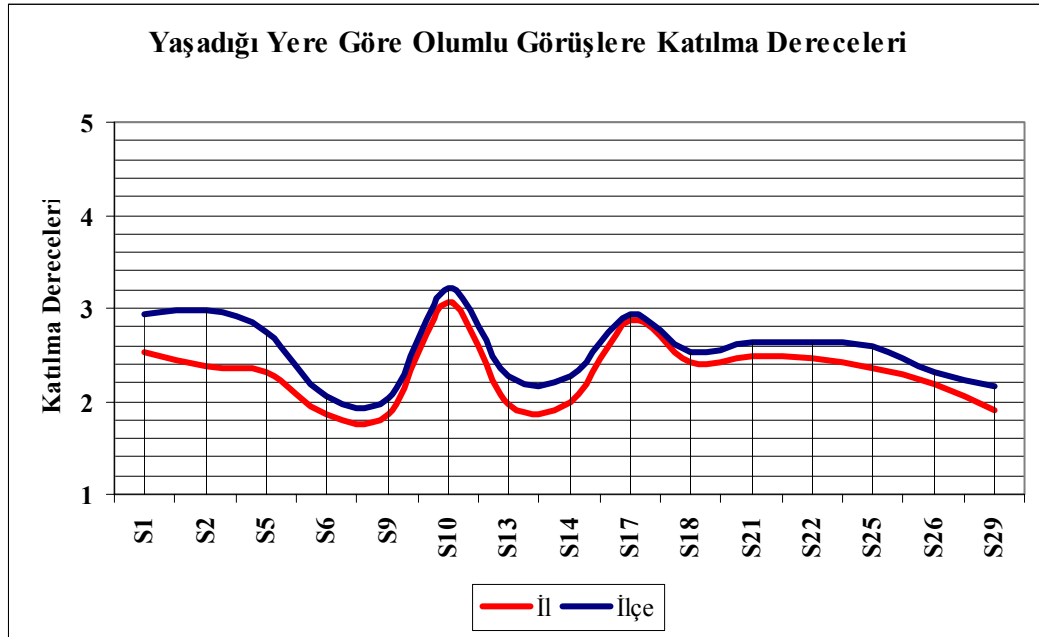
S11	ilgili yayınlar ilgimi çekmez.	İlçe	185	2,74	1,56
S12	Felsefe dersi beni ürkütür.	İl	149	1,97	1,29
		İlçe	185	1,83	1,29
S13	Felsefe dersine ayrılan ders saatlerinin daha fazla olmasını isterim.	İl	148	1,97	1,36
		İlçe	184	2,28	1,44
S14	Felsefe bütün dersler içinde çok sevdiğim bir derstir.	İl	147	1,99	1,37
		İlçe	180	2,26	1,42

		Yaşadığı Yer	N	Ort.	Std. Sp.
S15	Anlamını bilmediğim felsefi bir terim ile karşılaşırsam öğrenmek için çaba göstermem.	İl	149	2,48	1,45
		İlçe	184	2,33	1,38
S16	Felsefe dersleri kaldırılmalıdır.	İl	143	2,25	1,60
		İlçe	185	2,31	1,63
S17	Felsefe dersiyle bilgilerimin daha da arttığına inanıyorum.	İl	147	2,86	1,43
		İlçe	183	2,94	1,51
S18	Felsefe dersinde öğrendiklerimin diğer derslerde de faydası oluyor.	İl	145	2,42	1,34
		İlçe	181	2,52	1,44
S19	Felsefe bütün dersler içinde en korktuğum derstir.	İl	147	1,87	1,38
		İlçe	184	1,88	1,33
S20	Felsefenin günlük yaşamda önemi yoktur.	İl	145	2,43	1,49
		İlçe	183	2,46	1,52
S21	Felsefenin insan yaşamını kolaylaştırdığına inanıyorum.	İl	148	2,49	1,38
		İlçe	180	2,63	1,46
S22	Okulda gördüğüm felsefe dersinin ileriki yaşamımızda çok faydalı olacağı kanısındayım.	İl	148	2,47	1,43
		İlçe	182	2,63	1,55
S23	Felsefe dersi beni huzursuz eder.	İl	147	2,14	1,38
		İlçe	183	1,94	1,36
S24	Felsefe dersinin dışında felsefe ile ilgili olarak fazladan bir şey yapmak istemem.	İl	147	2,79	1,55
		İlçe	182	2,77	1,53
S25	İnsan felsefe aracılığı ile çevresinde tanınan sevilen bir fert olabilir.	İl	146	2,36	1,24
		İlçe	182	2,59	1,47

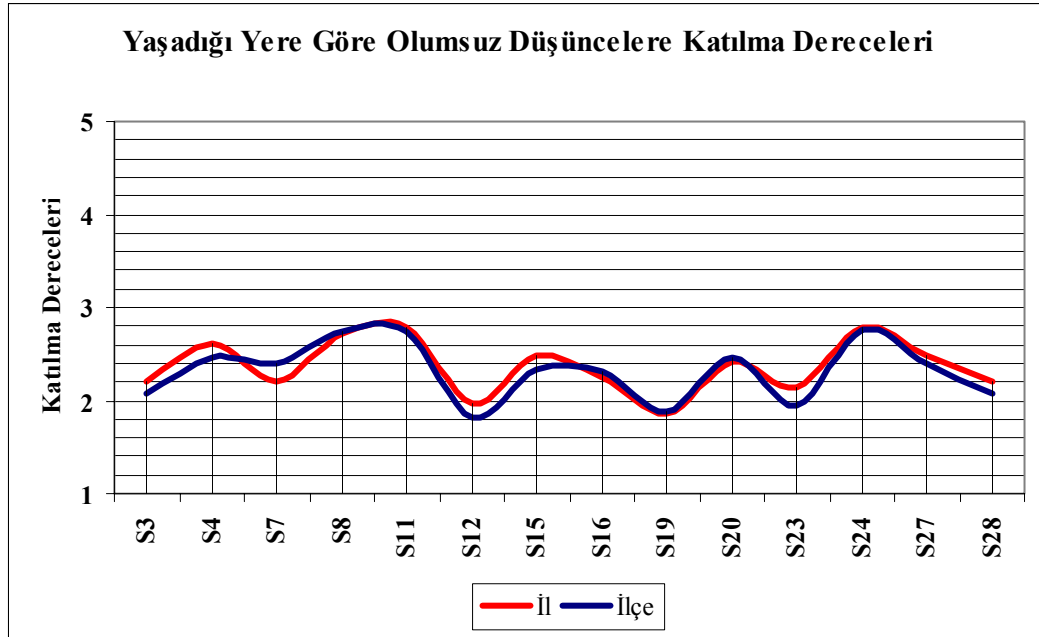

S26	Düzeyime uygun bulduğum her türlü felsefe kitabını okurum.	İl	146	2,19	1,34
		İlçe	181	2,32	1,46
S27	Felsefe bilmek bireye toplumda farklı bir statü sağlamaz.	İl	148	2,49	1,53
		İlçe	183	2,39	1,52
S28	Felsefe dersine girerken büyük bir sıkıntı duyarım.	İl	146	2,21	1,43
		İlçe	184	2,08	1,34
S29	Okul dışında, arkadaşlarımla felsefe ile ilgili konuları konuşmaya düşkünümdür.	İl	149	1,91	1,26
		İlçe	185	2,15	1,33

Yukarıdaki tablo araştırmaya katılan öğrencilerin, felsefe dersi ile ilgili görüşlerine ilişkin ifadelerin yaşadıkları yere göre ortalama ve standart sapmalarını göstermektedir.

Yukarıdaki grafik araştırmaya katılan öğrencilerin, yaşadıkları yere göre felsefe dersi ile ilgili olumlu görüşlere katılma derecelerinin görsel bir ifadesidir. Buna göre ilçede yaşayan öğrencilerin ilde yaşayan öğrencilere göre felsefe dersi ile ilgili olumlu görüşlere katılım derecelerinin görsel olarak genelde daha fazla olduğu söylenebilir.

Yukarıdaki grafik araştırmaya katılan öğrencilerin, yaşadıkları yere göre felsefe dersi ile ilgili olumsuz görüşlere katılma derecelerinin görsel bir ifadesidir.

		Ortalamaların Eşitliği Hipotezi İçin T-Testi			
		t	sd	p	Ort. Farkları
S1	Felsefe dersi benim için ilgi çekicidir.	-2,589	334	0,010	-0,40
S2	Felsefe dersinde öğrendiklerimi çevreme aktarmak hoşuma gider.	-3,659	334	0,000	-0,59
S3	Felsefe insanların ruhsal dünyalarına zarar verir.	0,774	331	0,439	0,13
S4	Felsefe derslerine zorunlu olduğu için giriyorum.	0,811	328	0,418	0,15
S5	Arkadaşlarımla felsefe konularını tartışmaktan zevk alırım.	-2,575	332	0,010	-0,44
S6	İleride felsefe ile ilgili bir meslek seçmek isterim.	-1,187	332	0,236	-0,18
S7	Felsefe dersinin düşünce dünyamın gelişmesine katkısı olmadığına inanıyorum.	-1,206	329	0,229	-0,20

	inaniyorum.				
S8	Felsefe dersinin konuları azaltılsın isterim.	- 0,104	332	0,917	-0,02
S9	Boş zamanlarımda felsefe ile ilgili kitap okumaktan zevk alırım.	- 1,190	326,343	0,235	-0,17
S10	Felsefe dersindeki fikir tartışmalarının kişisel gelişimime katkısının olduğuna inaniyorum.	- 0,890	333	0,374	-0,15
S11	TV, radyo, gazete ve dergilerdeki felsefe ile ilgili yayınlar ilgimi çekmez.	0,243	331	0,808	0,04
S12	Felsefe dersi beni ürkütür.	1,025	332	0,306	0,15
S13	Felsefe dersine ayrılan ders saatlerinin daha fazla olmasını isterim.	- 2,018	321,057	0,044	-0,31
S14	Felsefe bütün dersler içinde çok sevdiğim bir derstir.	- 1,768	325	0,078	-0,27
S15	Anlamını bilmediğim felsefi bir terim ile karşılaşırsam öğrenmek için çaba göstermem.	0,973	331	0,331	0,15
S16	Felsefe dersleri kaldırılmalıdır.	- 0,313	326	0,754	-0,06
S17	Felsefe dersiyle bilgilerimin daha da arttığına inaniyorum.	- 0,466	328	0,642	-0,08

		Ortalamaların Eşitliği Hipotezi için T-Testi			
		t	sd	p	Ort. Farkları
S18	Felsefe dersinde öğrendiklerimin diğer derslerde de faydası oluyor.	- 0,633	324	0,527	-0,10
S19	Felsefe bütün dersler içinde en korktuğum derstir.	- 0,028	329	0,977	0,00
S20	Felsefenin günlük yaşamda önemi yoktur.	- 0,188	326	0,851	-0,03
S21	Felsefenin insan yaşamını kolaylaştırdığına inaniyorum.	- 0,893	326	0,373	-0,14
S22	Okulda gördüğüm felsefe dersinin ileriki yaşamımızda çok faydalı olacağına inaniyorum.	- 0,927	328	0,355	-0,15

	kanısındaım.				
S23	Felsefe dersi beni huzursuz eder.	1,339	328	0,181	0,20
S24	Felsefe dersinin dışında felsefe ile ilgili olarak fazladan bir şey yapmak istemem.	0,116	327	0,907	0,02
S25	İnsan felsefe aracılığı ile çevresinde tanınan sevilen bir fert olabilir.	- 1,546	325,161	0,123	-0,23
S26	Düzyeyime uygun bulduğum her türlü felsefe kitabını okurum.	- 0,823	325	0,411	-0,13
S27	Felsefe bilmek bireye toplumda farklı bir statü sağlamaz.	0,585	329	0,559	0,10
S28	Felsefe dersine girerken büyük bir sıkıntı duyarım.	0,890	328	0,374	0,14
S29	Okul dışında, arkadaşlarımla felsefe ile ilgili konuları konuşmaya düşkünümdür.	- 1,715	332	0,087	-0,25

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşadıkları yerler arasında; 1., 2., 5. ve 13. maddeler bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu %5 yanılma ile ($p < 0,05$) söylenebilir.

** Köyde yaşayan öğrenci sayısı, karşılaştırma için gerekli varsayımsal yeterliliği sağlayamadığı için yukarıdaki karşılaştırmaya dahil edilmemiştir.

Tablo 33: Kardeş sayılarına ilişkin ortalamalar ve ANOVA çözümlenmeleri:

		N	Ort.	Std. Sapma	
S1	Felsefe dersi benim için ilgi çekicidir.	İki kardeşiz ve tek çocuğuz	143	2,78	1,42
		Üç kardeşiz	130	2,87	1,49
		Dört ve daha fazla kardeşiz	74	2,57	1,42
		Toplam	347	2,77	1,45
S2	Felsefe dersinde öğrendiklerimi çevreme aktarmak hoşuma gider.	İki kardeşiz ve tek çocuğuz	143	2,89	1,46
		Üç kardeşiz	130	2,61	1,51
		Dört ve daha fazla kardeşiz	73	2,63	1,56
		Toplam	346	2,73	1,50
S3	Felsefe insanların ruhsal dünyalarına zarar verir.	İki kardeşiz ve tek çocuğuz	144	2,12	1,53
		Üç kardeşiz	128	2,09	1,36
		Dört ve daha fazla kardeşiz	73	2,37	1,60
		Toplam	345	2,16	1,48
S4	Felsefe derslerine zorunlu olduğum için giriyorum.	İki kardeşiz ve tek çocuğuz	141	2,59	1,68
		Üç kardeşiz	129	2,42	1,63
		Dört ve daha fazla kardeşiz	72	2,60	1,54
		Toplam	342	2,53	1,63
S5	Arkadaşlarımla felsefe konularını tartışmaktan zevk alırım.	İki kardeşiz ve tek çocuğuz	144	2,68	1,62
		Üç kardeşiz	128	2,64	1,56
		Dört ve daha fazla kardeşiz	74	2,24	1,43
		Toplam	346	2,57	1,56
S6	İleride felsefe ile ilgili bir meslek seçmek isterim.	İki kardeşiz ve tek çocuğuz	144	1,99	1,40
		Üç kardeşiz	129	2,02	1,46

		Dört ve daha fazla kardeşiz	72	1,92	1,46
		Toplam	345	1,99	1,43
S7	Felsefe dersinin düşünce dünyamın gelişmesine katkısı olmadığına inanıyorum.	İki kardeşiz ve tek çocuğuz	141	2,30	1,48
		Üç kardeşiz	130	2,28	1,43
		Dört ve daha fazla kardeşiz	72	2,35	1,57
		Toplam	343	2,30	1,48

			N	Ort.	Std. Sapma
S8	Felsefe dersinin konuları azaltılsın isterim.	İki kardeşiz ve tek çocuğuz	144	2,76	1,59
		Üç kardeşiz	129	2,71	1,62
		Dört ve daha fazla kardeşiz	73	2,59	1,61
		Toplam	346	2,71	1,60
S9	Boş zamanlarımda felsefe ile ilgili kitap okumaktan zevk alırım.	İki kardeşiz ve tek çocuğuz	144	1,94	1,22
		Üç kardeşiz	127	1,95	1,35
		Dört ve daha fazla kardeşiz	73	2,03	1,34
		Toplam	344	1,96	1,29
S10	Felsefe dersindeki fikir tartışmalarının kişisel gelişimime katkısının olduğuna inanıyorum.	İki kardeşiz ve tek çocuğuz	143	3,10	1,55
		Üç kardeşiz	130	3,36	1,57
		Dört ve daha fazla kardeşiz	73	3,00	1,58
		Toplam	346	3,18	1,56
S11	TV, radyo, gazete ve dergilerdeki felsefe ile ilgili yayınlar ilgimi çekmez.	İki kardeşiz ve tek çocuğuz	143	2,80	1,55
		Üç kardeşiz	128	2,66	1,56
		Dört ve daha fazla kardeşiz	73	2,82	1,61
		Toplam	344	2,75	1,56

S12	Felsefe dersi beni ürkütür.	İki kardeşiz ve tek çocuğuz	144	1,82	1,22
		Üç kardeşiz	130	1,71	1,16
		Dört ve daha fazla kardeşiz	71	2,37	1,55
		Toplam	345	1,89	1,29
S13	Felsefe dersine ayrılan ders saatlerinin daha fazla olmasını isterim.	İki kardeşiz ve tek çocuğuz	144	2,20	1,42
		Üç kardeşiz	127	2,13	1,43
		Dört ve daha fazla kardeşiz	73	2,07	1,38
		Toplam	344	2,15	1,41
S14	Felsefe bütün dersler içinde çok sevdiğim bir derstir.	İki kardeşiz ve tek çocuğuz	142	2,25	1,43
		Üç kardeşiz	129	2,05	1,32
		Dört ve daha fazla kardeşiz	68	2,06	1,44
		Toplam	339	2,14	1,39

		N	Ort.	Std. Sapma	
S15	Anlamını bilmediğim felsefi bir terim ile karşılaşırsam öğrenmek için çaba göstermem.	İki kardeşiz ve tek çocuğuz	141	2,45	1,42
		Üç kardeşiz	129	2,39	1,39
		Dört ve daha fazla kardeşiz	73	2,36	1,45
		Toplam	343	2,41	1,41
S16	Felsefe dersleri kaldırılmalıdır.	İki kardeşiz ve tek çocuğuz	140	2,16	1,56
		Üç kardeşiz	128	2,23	1,57
		Dört ve daha fazla kardeşiz	72	2,64	1,72
		Toplam	340	2,29	1,61
S17	Felsefe dersiyle bilgilerimin daha da arttığına inanıyorum.	İki kardeşiz ve tek çocuğuz	141	2,91	1,42
		Üç kardeşiz	129	3,00	1,51

		Dört ve daha fazla kardeşiz	72	2,83	1,51
		Toplam	342	2,93	1,47
S18	Felsefe dersinde öğrendiklerimin diğer derslerde de faydası oluyor.	İki kardeşiz ve tek çocuğuz	138	2,55	1,39
		Üç kardeşiz	127	2,49	1,39
		Dört ve daha fazla kardeşiz	72	2,43	1,49
		Toplam	337	2,50	1,41
S19	Felsefe bütün dersler içinde en korktuğum derstir.	İki kardeşiz ve tek çocuğuz	142	1,80	1,31
		Üç kardeşiz	127	1,71	1,18
		Dört ve daha fazla kardeşiz	73	2,29	1,62
		Toplam	342	1,87	1,35
S20	Felsefenin günlük yaşamda önemi yoktur.	İki kardeşiz ve tek çocuğuz	141	2,44	1,51
		Üç kardeşiz	127	2,35	1,50
		Dört ve daha fazla kardeşiz	72	2,56	1,53
		Toplam	340	2,43	1,51
S21	Felsefenin insan yaşamını kolaylaştırdığına inanıyorum.	İki kardeşiz ve tek çocuğuz	140	2,61	1,40
		Üç kardeşiz	127	2,55	1,43
		Dört ve daha fazla kardeşiz	73	2,56	1,48
		Toplam	340	2,58	1,43

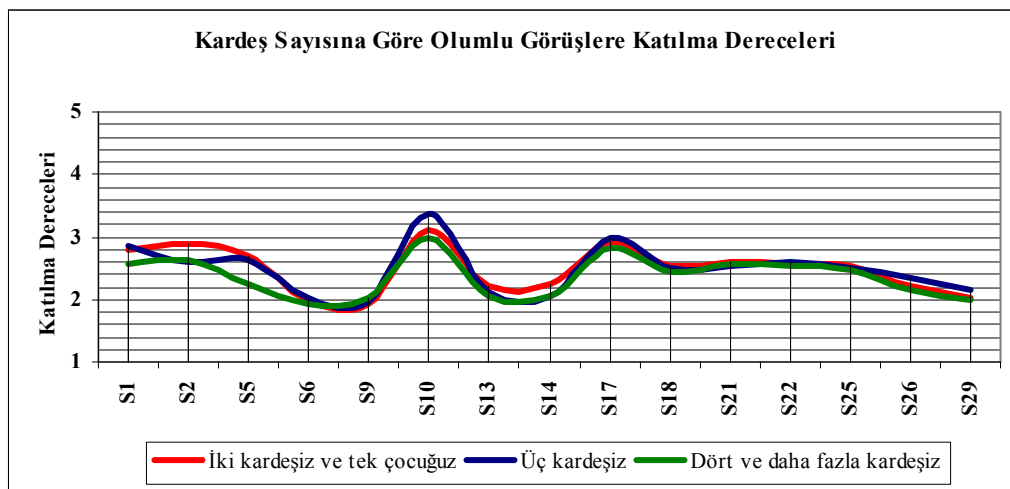

			N	Ort.	Std. Sapma
S22	Okulda gördüğüm felsefe dersinin ileriki yaşamımızda çok faydalı olacağı kanısındayım.	İki kardeşiz ve tek çocuğuz	142	2,57	1,46
		Üç kardeşiz	127	2,61	1,52
		Dört ve daha fazla kardeşiz	73	2,52	1,54
		Toplam	342	2,58	1,49
S23	Felsefe dersi beni huzursuz eder.	İki kardeşiz ve tek çocuğuz	142	1,96	1,33
		Üç kardeşiz	127	1,93	1,27
		Dört ve daha fazla kardeşiz	73	2,27	1,49
		Toplam	342	2,01	1,35
S24	Felsefe dersinin dışında felsefe ile ilgili olarak fazladan bir şey yapmak istemem.	İki kardeşiz ve tek çocuğuz	142	2,80	1,54
		Üç kardeşiz	127	2,74	1,51
		Dört ve daha fazla kardeşiz	71	2,89	1,59
		Toplam	340	2,80	1,54
S25	İnsan felsefe aracılığı ile çevresinde tanınan sevilen bir fert olabilir.	İki kardeşiz ve tek çocuğuz	142	2,54	1,36
		Üç kardeşiz	126	2,49	1,41
		Dört ve daha fazla kardeşiz	72	2,46	1,30
		Toplam	340	2,51	1,36
S26	Düzyime uygun bulduğum her türlü felsefe kitabını okurum.	İki kardeşiz ve tek çocuğuz	142	2,23	1,39
		Üç kardeşiz	127	2,35	1,45
		Dört ve daha fazla kardeşiz	70	2,14	1,30
		Toplam	339	2,25	1,39
S27	Felsefe bilmek bireye toplumda farklı bir statü sağlamaz.	İki kardeşiz ve tek çocuğuz	143	2,43	1,50
		Üç kardeşiz	127	2,35	1,54
		Dört ve daha fazla kardeşiz	72	2,46	1,52

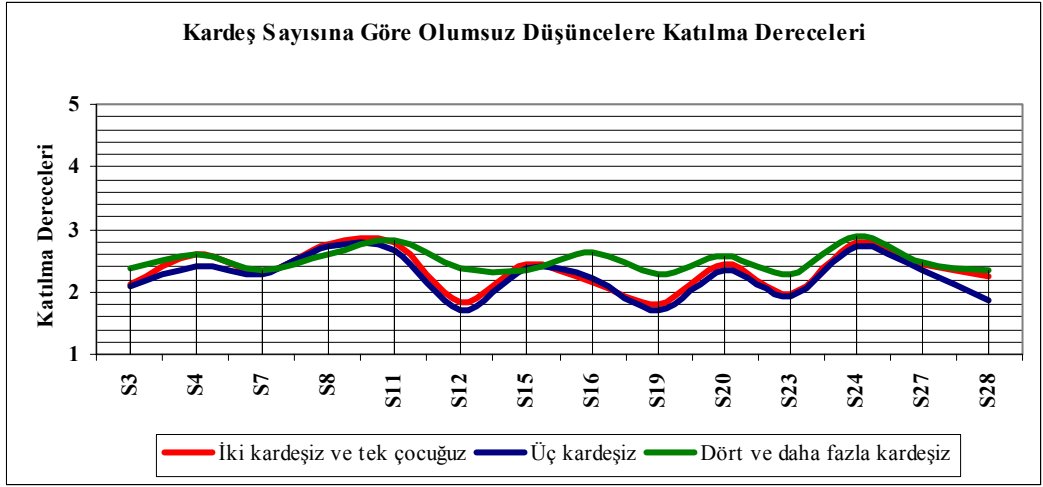
		Toplam	342	2,41	1,51
S28	Felsefe dersine girerken büyük bir sıkıntı duyarım.	İki kardeşiz ve tek çocuğuz	141	2,23	1,42
		Üç kardeşiz	128	1,88	1,22
		Dört ve daha fazla kardeşiz	73	2,33	1,49
		Toplam	342	2,12	1,37

			N	Ort.	Std. Sapma
S29	Okul dışında, arkadaşlarımla felsefe ile ilgili konuları konuşmaya düşünürüm.	İki kardeşiz ve tek çocuğuz	143	2,03	1,24
		Üç kardeşiz	130	2,15	1,39
		Dört ve daha fazla kardeşiz	73	1,99	1,26
		Toplam	346	2,07	1,30

Yukarıdaki tablo araştırmaya katılan öğrencilerin, felsefe dersi ile ilgili görüşlerine ilişkin ifadelerin kardeş sayılarına göre ortalama ve standart sapmalarını göstermektedir.

Yukarıdaki grafik araştırmaya katılan öğrencilerin, kardeş sayılarına göre felsefe dersi ile ilgili olumlu görüşlere katılma derecelerinin görsel bir ifadesidir.

Yukarıdaki grafik araştırmaya katılan öğrencilerin, kardeş sayılarına göre felsefe dersi ile ilgili olumsuz görüşlere katılma derecelerinin görsel bir ifadesidir.

		sd	F	p
S1	Felsefe dersi benim için ilgi çekicidir.	2	1,032	0,358
S2	Felsefe dersinde öğrendiklerimi çevreme aktarmak hoşuma gider.	2	1,387	0,251
S3	Felsefe insanların ruhsal dünyalarına zarar verir.	2	0,946	0,389
S4	Felsefe derslerine zorunlu olduğu için giriyorum.	2	0,450	0,638
S5	Arkadaşlarımla felsefe konularını tartışmaktan zevk alırım.	2	2,117	0,122
S6	İleride felsefe ile ilgili bir meslek seçmek isterim.	2	0,127	0,880
S7	Felsefe dersinin düşünce dünyamın gelişmesine katkısı olmadığına inanıyorum.	2	0,043	0,958
S8	Felsefe dersinin konuları azaltılsın isterim.	2	0,289	0,749
S9	Boş zamanlarımda felsefe ile ilgili kitap okumaktan zevk alırım.	2	0,122	0,885
S10	Felsefe dersindeki fikir tartışmalarının kişisel gelişimime katkısının olduğuna inanıyorum.	2	1,560	0,212
S11	TV, radyo, gazete ve dergilerdeki felsefe ile ilgili yayınlar ilgimi çekmez.	2	0,334	0,716
S12	Felsefe dersi beni ürkütür.	2	6,517	0,002
S13	Felsefe dersine ayrılan ders saatlerinin daha fazla olmasını isterim.	2	0,223	0,800
S14	Felsefe bütün dersler içinde çok sevdiğim bir derstir.	2	0,832	0,436
S15	Anlamını bilmediğim felsefi bir terim ile karşılaşırsam öğrenmek için çaba göstermem.	2	0,115	0,892
S16	Felsefe dersleri kaldırılmalıdır.	2	2,245	0,107
S17	Felsefe dersiyse bilgilerimin daha da arttığına inanıyorum.	2	0,308	0,735
S18	Felsefe dersinde öğrendiklerimin diğer derslerde de faydası oluyor.	2	0,181	0,834
S19	Felsefe bütün dersler içinde en korktuğum	2	4,703	0,010

	derstir.			
--	----------	--	--	--

		sd	F	p
S20	Felsefenin günlük yaşamda önemi yoktur.	2	0,445	0,642
S21	Felsefenin insan yaşamını kolaylaştırdığına inanıyorum.	2	0,072	0,931
S22	Okulda gördüğüm felsefe dersinin ileriki yaşamımızda çok faydalı olacağı kanısındayım.	2	0,092	0,912
S23	Felsefe dersi beni huzursuz eder.	2	1,742	0,177
S24	Felsefe dersinin dışında felsefe ile ilgili olarak fazladan bir şey yapmak istemem.	2	0,209	0,812
S25	İnsan felsefe aracılığı ile çevresinde tanınan sevilen bir fert olabilir.	2	0,100	0,904
S26	Düzyime uygun bulduğum her türlü felsefe kitabını okurum.	2	0,531	0,589
S27	Felsefe bilmek bireye toplumda farklı bir statü sağlamaz.	2	0,139	0,870
S28	Felsefe dersine girerken büyük bir sıkıntı duyarım.	2	3,409	0,034
S29	Okul dışında, arkadaşlarımla felsefe ile ilgili konuları konuşmaya düşkünümdür.	2	0,422	0,656

Araştırmaya katılan öğrencilerin kardeş sayısı gruplarından en az birinin diğerlerinden; 12., 19. ve 28. maddeler bakımından istatistiksel olarak farklı olduğu %5 yanılma ile ($p < 0,05$) söylenebilir.

İstatistiksel olarak farklılık taşıyan sorularda hangi kardeş sayısı grubunun daha farklı olduğu aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Felsefe dersi beni ürkütür.	N	Alt Gruplar	
		1	2
Kardeş Sayısı Grupları			
Üç kardeşiz	130	1,71	
İki kardeşiz ve tek çocuğuz	144	1,82	
Dört ve daha fazla kardeşiz	71		2,37
p		,801	1,000

Yukarıdaki ifade bakımından “Dört ve daha fazla kardeşiz” grubunun diğerlerinden istatistiksel olarak farklı olduğu söylenebilir.

Felsefe bütün dersler içinde en korktuğum derstir.	N	Alt Gruplar	
		1	2
Kardeş Sayısı Grupları			
Üç kardeşiz	127	1,71	
İki kardeşiz ve tek çocuğuz	142	1,80	
Dört ve daha fazla kardeşiz	73		2,29
p		,885	1,000

Yukarıdaki ifade bakımından “Dört ve daha fazla kardeşiz” grubunun diğerlerinden istatistiksel olarak farklı olduğu söylenebilir.

Felsefe dersine girerken büyük bir sıkıntı duyarım.	N	Alt Gruplar	
		1	2
Kardeş Sayısı Grupları			
Üç kardeşiz	128	1,88	
İki kardeşiz ve tek çocuğuz	141	2,23	2,23
Dört ve daha fazla kardeşiz	73		2,33
p		,137	,870

Yukarıdaki ifade bakımından “Üç kardeşiz” grubu ile “Dört ve daha fazla kardeşiz” grubu arasında istatistiksel olarak bir farklılığın olduğu söylenebilir.

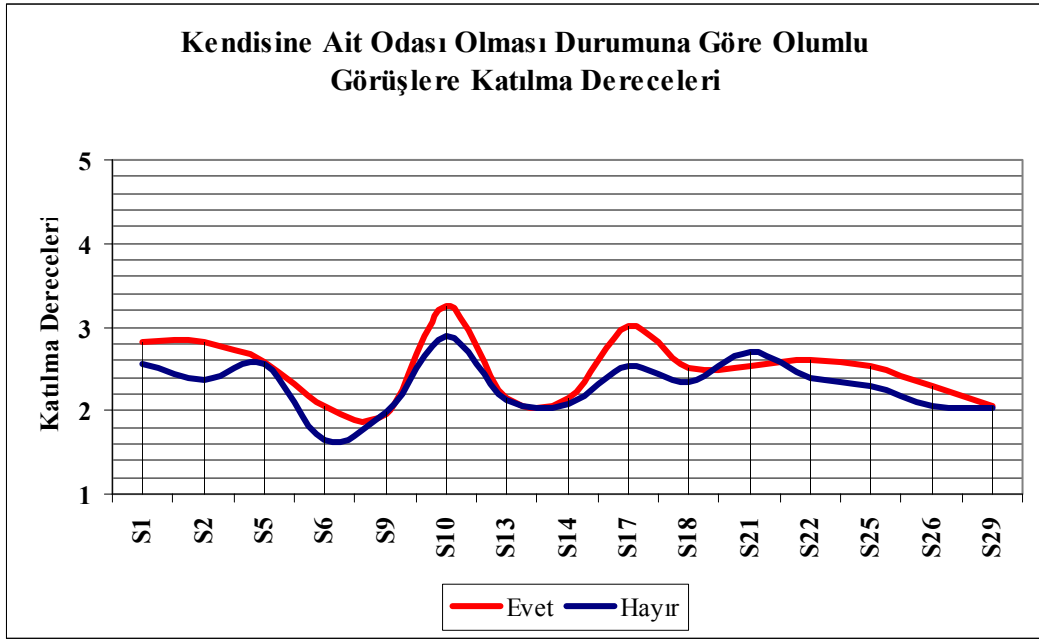
Tablo 34: Kendisine ait odası olması durumuna ilişkin ortalamalar ve t-testi çözümlenmeleri:

		Kendinize ait odanız var mı?	N	Ort.	Std. Sp.
S1	Felsefe dersi benim için ilgi çekicidir.	Evet	279	2,83	1,44
		Hayır	70	2,56	1,47
S2	Felsefe dersinde öğrendiklerimi çevreme aktarmak hoşuma gider.	Evet	279	2,82	1,50
		Hayır	69	2,36	1,42
S3	Felsefe insanların ruhsal dünyalarına zarar verir.	Evet	279	2,07	1,44
		Hayır	67	2,52	1,62
S4	Felsefe derslerine zorunlu olduğu için giriyorum.	Evet	276	2,50	1,64
		Hayır	67	2,61	1,64
S5	Arkadaşlarımla felsefe konularını tartışmaktan zevk alırım.	Evet	279	2,57	1,54
		Hayır	68	2,56	1,66
S6	İleride felsefe ile ilgili bir meslek seçmek isterim.	Evet	279	2,05	1,44
		Hayır	67	1,64	1,31
S7	Felsefe dersinin düşünce dünyamın gelişmesine katkısı olmadığına inanıyorum.	Evet	279	2,26	1,47
		Hayır	66	2,47	1,49
S8	Felsefe dersinin konuları azaltılsın isterim.	Evet	279	2,68	1,58
		Hayır	68	2,85	1,70
S9	Boş zamanlarımda felsefe ile ilgili kitap okumaktan zevk alırım.	Evet	277	1,95	1,30
		Hayır	68	1,97	1,26
S10	Felsefe dersindeki fikir tartışmalarının kişisel gelişimime katkısının olduğuna inanıyorum.	Evet	279	3,25	1,55
		Hayır	69	2,90	1,58
S11	TV, radyo, gazete ve dergilerdeki felsefe ile ilgili yayınlar ilgimi çekmez.	Evet	277	2,76	1,56
		Hayır	69	2,65	1,57
S12	Felsefe dersi beni ürkütür.	Evet	279	1,86	1,26
		Hayır	67	2,03	1,46
S13	Felsefe dersine ayrılan ders saatlerinin daha fazla olmasını isterim.	Evet	278	2,15	1,41
		Hayır	67	2,13	1,44
S14	Felsefe bütün dersler içinde çok sevdiğim bir derstir.	Evet	272	2,15	1,39
		Hayır	68	2,09	1,43

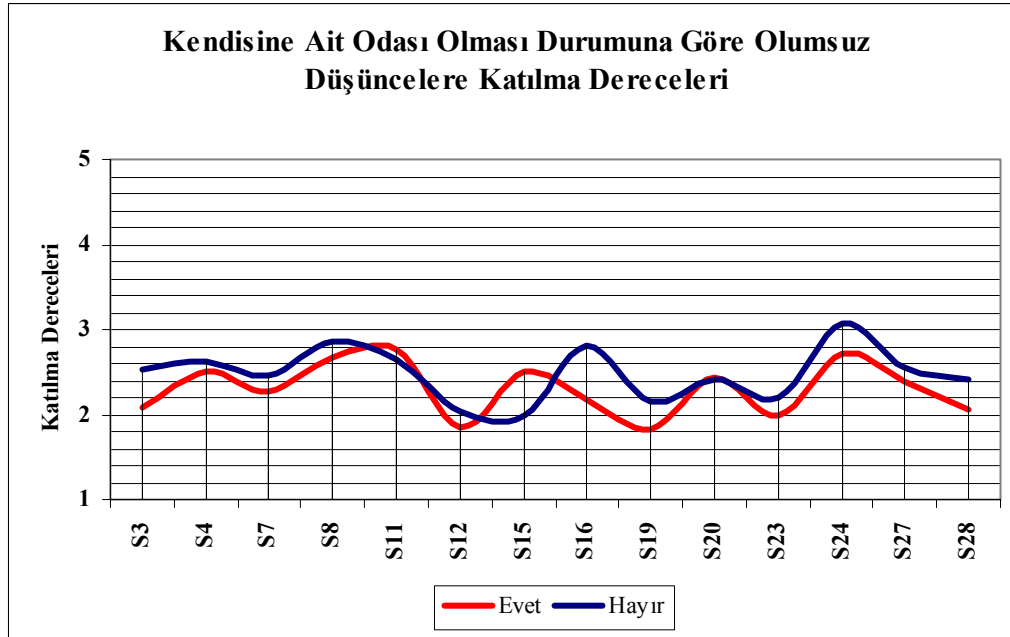
		Kendinize ait odanız var mı?	N	Ort.	Std. Sp.
S15	Anlamını bilmediğim felsefi bir terim ile karşılaşsam öğrenmek için çaba göstermem.	Evet	276	2,50	1,41
		Hayır	69	1,99	1,33
S16	Felsefe dersleri kaldırılmalıdır.	Evet	275	2,18	1,56
		Hayır	66	2,80	1,76
S17	Felsefe dersiyse bilgilerimin daha da arttığına inanıyorum.	Evet	275	3,01	1,46
		Hayır	68	2,54	1,48
S18	Felsefe dersinde öğrendiklerimin diğer derslerde de faydası oluyor.	Evet	273	2,52	1,40
		Hayır	65	2,34	1,40
S19	Felsefe bütün dersler içinde en korktuğum derstir.	Evet	277	1,82	1,30
		Hayır	67	2,15	1,55
S20	Felsefenin günlük yaşamda önemi yoktur.	Evet	274	2,44	1,52
		Hayır	67	2,40	1,46
S21	Felsefenin insan yaşamını kolaylaştırdığına inanıyorum.	Evet	273	2,54	1,42
		Hayır	68	2,69	1,49
S22	Okulda gördüğüm felsefe dersinin ileriki yaşamımızda çok faydalı olacağı kanısındayım.	Evet	275	2,61	1,49
		Hayır	68	2,40	1,49
S23	Felsefe dersi beni huzursuz eder.	Evet	276	1,99	1,33
		Hayır	67	2,21	1,42
S24	Felsefe dersinin dışında felsefe ile ilgili olarak fazladan bir şey yapmak istemem.	Evet	274	2,72	1,52
		Hayır	68	3,07	1,58
S25	İnsan felsefe aracılığı ile çevresinde tanınan sevilen bir fert olabilir.	Evet	275	2,53	1,37
		Hayır	66	2,30	1,34
S26	Düzeyime uygun bulduğum her türlü felsefe kitabını okurum.	Evet	272	2,29	1,41
		Hayır	68	2,06	1,29
S27	Felsefe bilmek bireye toplumda farklı bir statü sağlamaz.	Evet	278	2,39	1,51
		Hayır	65	2,55	1,57
S28	Felsefe dersine girerken büyük bir sıkıntı duyarım.	Evet	276	2,05	1,37
		Hayır	67	2,42	1,36
S29	Okul dışında, arkadaşlarımla felsefe ile ilgili konuları konuşmaya düşkünümdür.	Evet	279	2,06	1,30
		Hayır	68	2,03	1,33

Yukarıdaki tablo araştırmaya katılan öğrencilerin, felsefe dersi ile ilgili görüşlerine ilişkin ifadelerin kendilerine ait odası olması durumlarına göre ortalama ve standart sapmalarını göstermektedir.

Yukarıdaki grafik araştırmaya katılan öğrencilerin, kendilerine ait odaları olmaları durumuna göre felsefe dersi ile ilgili olumlu görüşlere katılma derecelerinin görsel bir ifadesidir. Buna göre kendisine ait odası öğrencilerin kendisine ait odası olmayan öğrencilere göre felsefe dersi ile ilgili olumlu görüşlere katılım derecelerinin görsel olarak genelde daha fazla olduğu söylenebilir.

Yukarıdaki grafik araştırmaya katılan öğrencilerin, kendilerine ait odaları olmaları durumuna göre felsefe dersi ile ilgili olumsuz görüşlere katılma derecelerinin görsel bir ifadesidir.

		Ortalamaların Eşitliği Hipotezi İçin T-Testi			
		t	sd	p	Ort. Farkları
S1	Felsefe dersi benim için ilgi çekicidir.	1,403	347	0,161	0,27
S2	Felsefe dersinde öğrendiklerimi çevreme aktarmak hoşuma gider.	2,293	346	0,022	0,46
S3	Felsefe insanların ruhsal dünyalarına zarar verir.	-2,090	92,813	0,039	-0,45
S4	Felsefe derslerine zorunlu olduğu için giriyorum.	-0,485	341	0,628	-0,11
S5	Arkadaşlarımla felsefe konularını tartışmaktan zevk alırım.	0,052	345	0,958	0,01
S6	İleride felsefe ile ilgili bir meslek seçmek isterim.	2,264	107,938	0,026	0,41
S7	Felsefe dersinin düşünce dünyamın gelişmesine katkısı olmadığına inanıyorum.	-1,033	343	0,302	-0,21

	inaniyorum.				
S8	Felsefe dersinin konuları azaltılsın isterim.	- 0,793	345	0,428	-0,17
S9	Boş zamanlarımda felsefe ile ilgili kitap okumaktan zevk alırım.	- 0,100	343	0,920	-0,02
S10	Felsefe dersindeki fikir tartışmalarının kişisel gelişimime katkısının olduğuna inaniyorum.	1,685	346	0,093	0,35
S11	TV, radyo, gazete ve dergilerdeki felsefe ile ilgili yayınlar ilgimi çekmez.	0,522	344	0,602	0,11
S12	Felsefe dersi beni ürkütür.	- 0,897	90,984	0,372	-0,17
S13	Felsefe dersine ayrılan ders saatlerinin daha fazla olmasını isterim.	0,068	343	0,946	0,01
S14	Felsefe bütün dersler içinde çok sevdiğim bir derstir.	0,311	338	0,756	0,06
S15	Anlamını bilmediğim felsefi bir terim ile karşılaşırsam öğrenmek için çaba göstermem.	2,831	109,373	0,006	0,51
S16	Felsefe dersleri kaldırılmalıdır.	- 2,625	90,829	0,010	-0,62
S17	Felsefe dersiyle bilgilerimin daha da arttığına inaniyorum.	2,369	341	0,018	0,47

		Ortalamaların Eşitliği Hipotezi için T-Testi			
		t	sd	p	Ort. Farkları
S18	Felsefe dersinde öğrendiklerimin diğer derslerde de faydası oluyor.	0,939	336	0,349	0,18
S19	Felsefe bütün dersler içinde en korktuğum derstir.	- 1,627	89,927	0,107	-0,33
S20	Felsefenin günlük yaşamda önemi yoktur.	0,170	339	0,865	0,04
S21	Felsefenin insan yaşamını kolaylaştırdığına inaniyorum.	- 0,787	339	0,432	-0,15
S22	Okulda gördüğüm felsefe dersinin ileriki yaşamımızda çok faydalı olacağı	1,043	341	0,298	0,21

	kanısındaım.				
S23	Felsefe dersi beni huzursuz eder.	- 1,214	341	0,226	-0,22
S24	Felsefe dersinin dışında felsefe ile ilgili olarak fazladan bir şey yapmak istemem.	- 1,706	340	0,089	-0,35
S25	İnsan felsefe aracılığı ile çevresinde tanınan sevilen bir fert olabilir.	1,219	339	0,224	0,23
S26	Düzyeyime uygun bulduğum her türlü felsefe kitabını okurum.	1,318	110,765	0,190	0,24
S27	Felsefe bilmek bireye toplumda farklı bir statü sağlamaz.	- 0,772	341	0,441	-0,16
S28	Felsefe dersine girerken büyük bir sıkıntı duyarım.	- 1,996	341	0,047	-0,37
S29	Okul dışında, arkadaşlarımla felsefe ile ilgili konuları konuşmaya düşkünümdür.	0,159	345	0,874	0,03

Araştırmaya katılan öğrencilerin kendilerine ait odaları olması durumları arasında; 2., 3., 6., 15., 16., 17. ve 28. maddeler bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu %5 yanılma ile ($p < 0,05$) söylenebilir.

Tablo 35: Annenin eğitim durumuna ilişkin ortalamalar ve t-testi çözümlenmeleri:

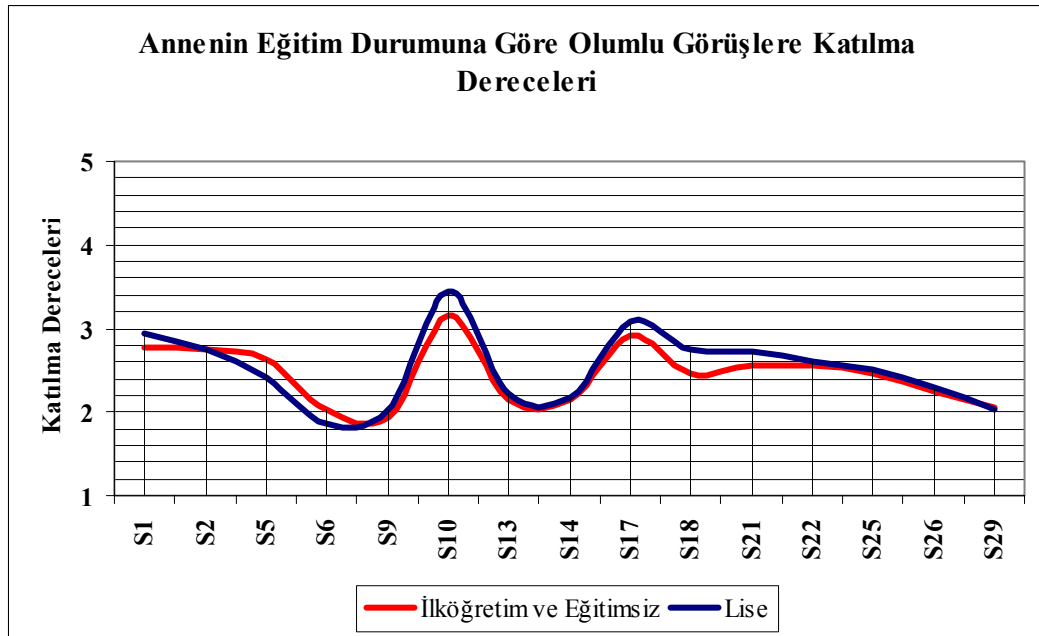
		Annelerin eğitim durumu	N	Ort.	Std. Sp.
S1	Felsefe dersi benim için ilgi çekicidir.	İlköğretim ve Eğitimsiz	294	2,78	1,44
		Lise	47	2,94	1,45
S2	Felsefe dersinde öğrendiklerimi çevreye aktarmak hoşuma gider.	İlköğretim ve Eğitimsiz	294	2,74	1,52
		Lise	47	2,74	1,42
S3	Felsefe insanların ruhsal dünyalarına zarar verir.	İlköğretim ve Eğitimsiz	293	2,20	1,51
		Lise	45	1,76	1,05
S4	Felsefe derslerine zorunlu olduğu için giriyorum.	İlköğretim ve Eğitimsiz	288	2,52	1,62
		Lise	47	2,40	1,70

S5	Arkadaşlarımla felsefe konularını tartışmaktan zevk alırım.	İlköğretim ve Eğitimsiz	292	2,62	1,60
		Lise	47	2,40	1,35
S6	İleride felsefe ile ilgili bir meslek seçmek isterim.	İlköğretim ve Eğitimsiz	292	2,02	1,47
		Lise	47	1,87	1,23
S7	Felsefe dersinin düşünce dünyamın gelişmesine katkısı olmadığına inanıyorum.	İlköğretim ve Eğitimsiz	292	2,35	1,49
		Lise	45	1,98	1,27
S8	Felsefe dersinin konuları azaltılsın isterim.	İlköğretim ve Eğitimsiz	292	2,73	1,60
		Lise	47	2,38	1,54
S9	Boş zamanlarımda felsefe ile ilgili kitap okumaktan zevk alırım.	İlköğretim ve Eğitimsiz	291	1,94	1,29
		Lise	46	2,02	1,24
S10	Felsefe dersindeki fikir tartışmalarının kişisel gelişimime katkısının olduğuna inanıyorum.	İlköğretim ve Eğitimsiz	293	3,15	1,58
		Lise	47	3,45	1,44
S11	TV, radyo, gazete ve dergilerdeki felsefe ile ilgili yayınlar ilgimi çekmez.	İlköğretim ve Eğitimsiz	291	2,77	1,57
		Lise	47	2,53	1,47
S12	Felsefe dersi beni ürkütür.	İlköğretim ve Eğitimsiz	291	1,91	1,31
		Lise	47	1,66	1,03
S13	Felsefe dersine ayrılan ders saatlerinin daha fazla olmasını isterim.	İlköğretim ve Eğitimsiz	290	2,15	1,43
		Lise	47	2,21	1,35
S14	Felsefe bütün dersler içinde çok sevdiğim bir derstir.	İlköğretim ve Eğitimsiz	286	2,15	1,40
		Lise	46	2,17	1,32

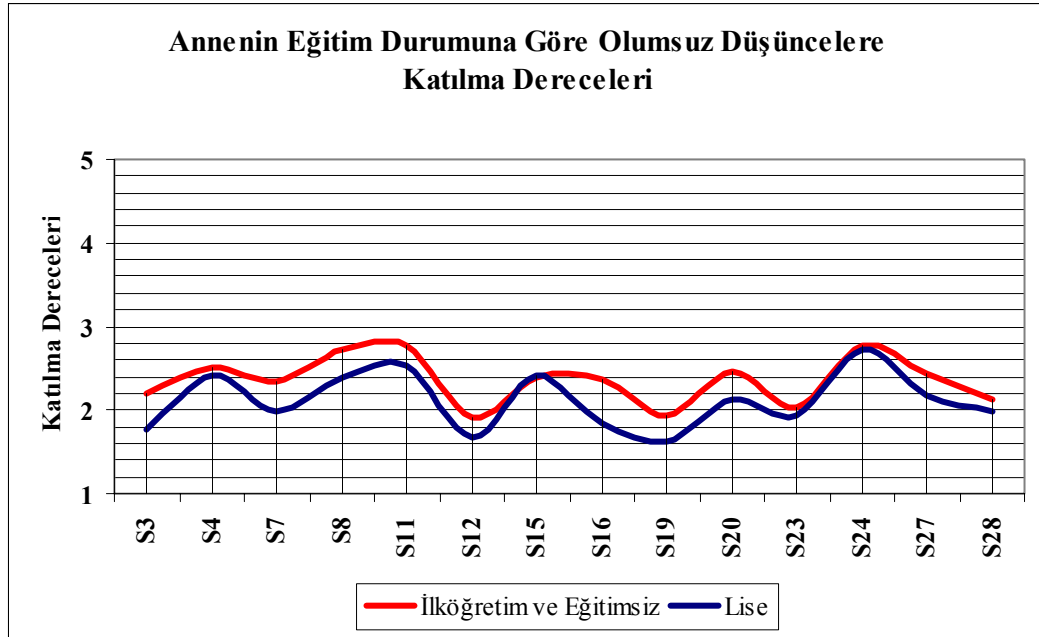
		Annelerin eğitim durumu	N	Ort.	Std. Sp.
S15	Anlamını bilmediğim felsefi bir terim ile karşılaşsam öğrenmek için çaba göstermem.	İlköğretim ve Eğitimsiz	291	2,38	1,41
		Lise	46	2,41	1,38
S16	Felsefe dersleri kaldırılmalıdır.	İlköğretim ve Eğitimsiz	287	2,38	1,63
		Lise	47	1,83	1,40
S17	Felsefe dersiyle bilgilerimin daha da arttığına inanıyorum.	İlköğretim ve Eğitimsiz	288	2,92	1,50
		Lise	47	3,09	1,30
S18	Felsefe dersinde öğrendiklerimin diğer derslerde de faydası oluyor.	İlköğretim ve Eğitimsiz	284	2,46	1,41
		Lise	46	2,74	1,34
S19	Felsefe bütün dersler içinde en korktuğum derstir.	İlköğretim ve Eğitimsiz	289	1,93	1,40
		Lise	47	1,62	1,07
S20	Felsefenin günlük yaşamda önemi yoktur.	İlköğretim ve Eğitimsiz	286	2,47	1,53
		Lise	47	2,13	1,35
S21	Felsefenin insan yaşamını kolaylaştırdığına inanıyorum.	İlköğretim ve Eğitimsiz	288	2,55	1,44
		Lise	45	2,73	1,32
S22	Okulda gördüğüm felsefe dersinin ileriki yaşamımızda çok faydalı olacağı kanısındayım.	İlköğretim ve Eğitimsiz	289	2,56	1,51
		Lise	46	2,61	1,42
S23	Felsefe dersi beni huzursuz eder.	İlköğretim ve Eğitimsiz	290	2,02	1,36
		Lise	45	1,93	1,23
S24	Felsefe dersinin dışında felsefe ile ilgili olarak fazladan bir şey yapmak istemem.	İlköğretim ve Eğitimsiz	288	2,77	1,54
		Lise	46	2,72	1,49
S25	İnsan felsefe aracılığı ile çevresinde tanınan sevilen bir fert olabilir.	İlköğretim ve Eğitimsiz	287	2,47	1,38
		Lise	46	2,50	1,24
S26	Düzyime uygun bulduğum her türlü felsefe kitabını okurum.	İlköğretim ve Eğitimsiz	285	2,24	1,41

		Lise	47	2,30	1,27
S27	Felsefe bilmek bireye toplumda farklı bir statü sağlamaz.	İlköğretim ve Eğitimsiz	288	2,44	1,53
		Lise	47	2,17	1,37
S28	Felsefe dersine girerken büyük bir sıkıntı duyarım.	İlköğretim ve Eğitimsiz	288	2,13	1,37
		Lise	47	1,98	1,29
S29	Okul dışında, arkadaşlarımla felsefe ile ilgili konuları konuşmaya düşkünüm.	İlköğretim ve Eğitimsiz	292	2,06	1,32
		Lise	47	2,02	1,11

Yukarıdaki tablo araştırmaya katılan öğrencilerin, felsefe dersi ile ilgili görüşlerine ilişkin ifadelerin annelerinin eğitim durumuna göre ortalama ve standart sapmalarını göstermektedir.

Yukarıdaki grafik araştırmaya katılan öğrencilerin, annelerinin eğitim durumuna göre felsefe dersi ile ilgili olumlu görüşlere katılma derecelerinin görsel bir ifadesidir.

Yukarıdaki grafik araştırmaya katılan öğrencilerin, annelerinin eğitim durumuna göre felsefe dersi ile ilgili olumsuz görüşlere katılma derecelerinin görsel bir ifadesidir. Buna göre annesinin eğitim durumu “İlköğretim ve Eğitimsiz” olan öğrencilerin annesinin eğitim durumu “Lise” olan öğrencilere göre felsefe dersi ile ilgili olumsuz görüşlere katılım derecelerinin görsel olarak daha fazla olduğu söylenebilir.

		Ortalamaların Eşitliği Hipotezi İçin T-Testi			
		t	sd	p	Ort. Farkları
S1	Felsefe dersi benim için ilgi çekicidir.	-0,691	61,422	0,492	-0,16
S2	Felsefe dersinde öğrendiklerimi çevreme aktarmak hoşuma gider.	-0,013	339	0,989	0,00
S3	Felsefe insanların ruhsal dünyalarına zarar verir.	2,484	75,558	0,015	0,45
S4	Felsefe derslerine zorunlu olduğu için giriyorum.	0,440	333	0,660	0,11
S5	Arkadaşlarımla felsefe konularını tartışmaktan zevk alırım.	0,992	68,612	0,325	0,22

S6	İleride felsefe ile ilgili bir meslek seçmek isterim.	0,670	337	0,503	0,15
S7	Felsefe dersinin düşünce dünyamın gelişmesine katkısı olmadığına inanıyorum.	1,583	335	0,114	0,37
S8	Felsefe dersinin konuları azaltılsın isterim.	1,397	337	0,163	0,35
S9	Boş zamanlarımda felsefe ile ilgili kitap okumaktan zevk alırım.	- 0,411	335	0,681	-0,08
S10	Felsefe dersindeki fikir tartışmalarının kişisel gelişimime katkısının olduğuna inanıyorum.	- 1,226	338	0,221	-0,30
S11	TV, radyo, gazete ve dergilerdeki felsefe ile ilgili yayınlar ilgimi çekmez.	0,959	336	0,338	0,23
S12	Felsefe dersi beni ürkütür.	1,255	336	0,210	0,25
S13	Felsefe dersine ayrılan ders saatlerinin daha fazla olmasını isterim.	- 0,274	335	0,784	-0,06
S14	Felsefe bütün dersler içinde çok sevdiğim bir derstir.	- 0,107	330	0,915	-0,02
S15	Anlamını bilmediğim felsefi bir terim ile karşılaşırsam öğrenmek için çaba göstermem.	- 0,126	335	0,899	-0,03
S16	Felsefe dersleri kaldırılmalıdır.	2,417	67,885	0,018	0,55
S17	Felsefe dersiyse bilgilerimin daha da arttığına inanıyorum.	- 0,697	333	0,486	-0,16

		Ortalamaların Eşitliği Hipotezi İçin T-Testi			
		t	sd	p	Ort. Farkları
S18	Felsefe dersinde öğrendiklerimin diğer derslerde de faydası oluyor.	-1,264	328	0,207	-0,28
S19	Felsefe bütün dersler içinde en korktuğum derstir.	1,773	73,907	0,080	0,31
S20	Felsefenin günlük yaşamda önemi yoktur.	1,594	67,153	0,116	0,34
S21	Felsefenin insan yaşamını kolaylaştırdığına inanıyorum.	-0,794	331	0,428	-0,18
S22	Okulda gördüğüm felsefe dersinin ileriki yaşamımızda çok faydalı olacağı kanısındayım.	-0,188	333	0,851	-0,04
S23	Felsefe dersi beni huzursuz eder.	0,406	333	0,685	0,09
S24	Felsefe dersinin dışında felsefe ile ilgili olarak fazladan bir şey yapmak istemem.	0,235	332	0,815	0,06
S25	İnsan felsefe aracılığı ile çevresinde tanınan sevilen bir fert olabilir.	-0,137	331	0,891	-0,03
S26	Düzyime uygun bulduğum her türlü felsefe kitabını okurum.	-0,271	330	0,786	-0,06
S27	Felsefe bilmek bireye toplumda farklı bir statü sağlamaz.	1,233	66,218	0,222	0,27
S28	Felsefe dersine girerken büyük bir sıkıntı duyarım.	0,701	333	0,484	0,15
S29	Okul dışında, arkadaşlarımla felsefe ile ilgili konuları konuşmaya düşkünümdür.	0,224	68,721	0,823	0,04

Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin eğitim durumları arasında; 3. ve 16. maddeler bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu %5 yanılma ile ($p < 0,05$) söylenebilir.

** Annelerinin eğitim durumu “Üniversite ve Yüksek Lisans” olan öğrenci sayısı, karşılaştırma için gerekli varsayımsal yeterliliği sağlayamadığı için yukarıdaki karşılaştırmaya dahil edilmemiştir.

Tablo 36: Babanın eğitim durumuna ilişkin ortalamalar ve ANOVA çözümlenmeleri:

			N	Ort.	Std. Sapma
S1	Felsefe dersi benim için ilgi çekicidir.	İlköğretim ve Eğitimsiz	205	2,75	1,43
		Lise	104	2,72	1,46
		Üniversite ve Yüksek Lisans	41	2,95	1,53
		Toplam	350	2,77	1,45
S2	Felsefe dersinde öğrendiklerimi çevreme aktarmak hoşuma gider.	İlköğretim ve Eğitimsiz	204	2,73	1,53
		Lise	104	2,81	1,5
		Üniversite ve Yüksek Lisans	41	2,51	1,34
		Toplam	349	2,72	1,5
S3	Felsefe insanların ruhsal dünyalarına zarar verir.	İlköğretim ve Eğitimsiz	202	2,13	1,46
		Lise	104	2,19	1,55
		Üniversite ve Yüksek Lisans	41	2,22	1,44
		Toplam	347	2,16	1,48
S4	Felsefe derslerine zorunlu olduğu için giriyorum.	İlköğretim ve Eğitimsiz	198	2,53	1,61
		Lise	105	2,59	1,68
		Üniversite ve Yüksek Lisans	41	2,39	1,67
		Toplam	344	2,53	1,63
S5	Arkadaşlarımla felsefe konularını tartışmaktan zevk alırım.	İlköğretim ve Eğitimsiz	202	2,51	1,53
		Lise	105	2,7	1,65
		Üniversite ve Yüksek Lisans	41	2,44	1,55

		Toplam	348	2,56	1,56
S6	İleride felsefe ile ilgili bir meslek seçmek isterim.	İlköğretim ve Eğitimsiz	201	1,92	1,39
		Lise	105	2,07	1,46
		Üniversite ve Yüksek Lisans	41	2,05	1,56
		Toplam	347	1,98	1,43
S7	Felsefe dersinin düşünce dünyanın gelişmesine katkısı olmadığına inanıyorum.	İlköğretim ve Eğitimsiz	201	2,31	1,44
		Lise	103	2,35	1,53
		Üniversite ve Yüksek Lisans	41	2,1	1,51
		Toplam	345	2,3	1,47

			N	Ort.	Std. Sapma
S8	Felsefe dersinin konuları azaltılmasını isterim.	İlköğretim ve Eğitimsiz	202	2,74	1,55
		Lise	105	2,83	1,70
		Üniversite ve Yüksek Lisans	41	2,29	1,57
		Toplam	348	2,71	1,60
S9	Boş zamanlarımda felsefe ile ilgili kitap okumaktan zevk alırım.	İlköğretim ve Eğitimsiz	201	1,95	1,32
		Lise	105	1,89	1,17
		Üniversite ve Yüksek Lisans	40	2,2	1,44
		Toplam	346	1,96	1,29
S10	Felsefe dersindeki fikir tartışmalarının kişisel gelişimime katkısının olduğuna inanıyorum.	İlköğretim ve Eğitimsiz	203	3,07	1,55
		Lise	105	3,34	1,54
		Üniversite ve Yüksek Lisans	41	3,27	1,63
		Toplam	349	3,18	1,56
S11	TV, radyo, gazete ve dergilerdeki felsefe ile ilgili yayınlar ilgimi çekmez.	İlköğretim ve Eğitimsiz	201	2,65	1,50
		Lise	105	2,9	1,67
		Üniversite ve Yüksek Lisans	41	2,8	1,57

		Toplam	347	2,75	1,56
S12	Felsefe dersi beni ürkütür.	İlköğretim ve Eğitimsiz	202	1,9	1,29
		Lise	105	1,81	1,29
		Üniversite ve Yüksek Lisans	40	2,1	1,37
		Toplam	347	1,89	1,30
S13	Felsefe dersine ayrılan ders saatlerinin daha fazla olmasını isterim.	İlköğretim ve Eğitimsiz	201	2,13	1,42
		Lise	105	2,15	1,42
		Üniversite ve Yüksek Lisans	40	2,25	1,39
		Toplam	346	2,15	1,41
S14	Felsefe bütün dersler içinde çok sevdiğim bir derstir.	İlköğretim ve Eğitimsiz	197	2,11	1,37
		Lise	104	2,2	1,43
		Üniversite ve Yüksek Lisans	40	2,03	1,35
		Toplam	341	2,13	1,38

			N	Ort.	Std. Sapma
S15	Anlamını bilmediğim felsefi bir terim ile karşılaşırsam öğrenmek için çaba göstermem.	İlköğretim ve Eğitimsiz	202	2,31	1,34
		Lise	105	2,54	1,54
		Üniversite ve Yüksek Lisans	39	2,44	1,39
		Toplam	346	2,4	1,41
S16	Felsefe dersleri kaldırılmalıdır.	İlköğretim ve Eğitimsiz	199	2,34	1,63
		Lise	105	2,4	1,64
		Üniversite ve Yüksek Lisans	38	1,84	1,41
		Toplam	342	2,3	1,61
S17	Felsefe dersiyle bilgilerimin daha da arttığına inanıyorum.	İlköğretim ve Eğitimsiz	199	2,88	1,50
		Lise	105	2,88	1,47
		Üniversite ve Yüksek Lisans	40	3,28	1,34
		Toplam	344	2,92	1,47

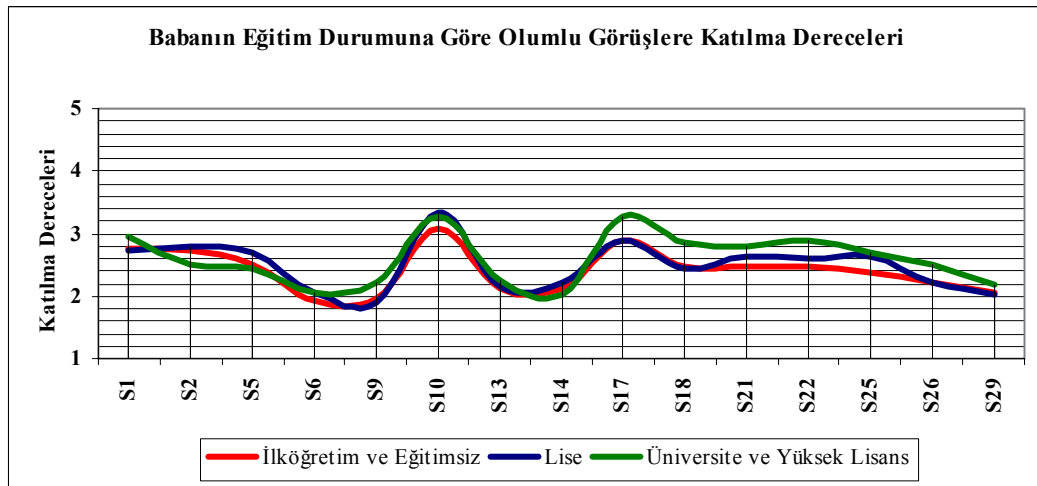
S18	Felsefe dersinde öğrendiklerimin diğer derslerde de faydası oluyor.	İlköğretim ve Eğitimsiz	197	2,46	1,39
		Lise	103	2,44	1,41
		Üniversite ve Yüksek Lisans	39	2,87	1,45
		Toplam	339	2,5	1,4
S19	Felsefe bütün dersler içinde en korktuğum derstir.	İlköğretim ve Eğitimsiz	200	1,97	1,44
		Lise	105	1,7	1,17
		Üniversite ve Yüksek Lisans	40	1,93	1,40
		Toplam	345	1,88	1,36
S20	Felsefenin günlük yaşamda önemi yoktur.	İlköğretim ve Eğitimsiz	198	2,46	1,48
		Lise	105	2,49	1,58
		Üniversite ve Yüksek Lisans	39	2,18	1,48
		Toplam	342	2,44	1,51
S21	Felsefenin insan yaşamını kolaylaştırdığına inanıyorum.	İlköğretim ve Eğitimsiz	198	2,47	1,39
		Lise	105	2,64	1,48
		Üniversite ve Yüksek Lisans	39	2,79	1,42
		Toplam	342	2,56	1,42

		N	Ort.	Std. Sapma	
S22	Okulda gördüğüm felsefe dersinin ileriki yaşamımızda çok faydalı olacağı kanısındayım.	İlköğretim ve Eğitimsiz	201	2,48	1,45
		Lise	103	2,61	1,59
		Üniversite ve Yüksek Lisans	40	2,9	1,43
		Toplam	344	2,57	1,49
S23	Felsefe dersi beni huzursuz eder.	İlköğretim ve Eğitimsiz	201	2,05	1,35
		Lise	104	1,95	1,37
		Üniversite ve Yüksek Lisans	39	2,08	1,36
		Toplam	344	2,02	1,35
S24	Felsefe dersinin dışında felsefe	İlköğretim ve Eğitimsiz	198	2,78	1,49

	ile ilgili olarak fazladan bir şey yapmak istemem.	Lise	105	2,9	1,63
		Üniversite ve Yüksek Lisans	39	2,56	1,48
		Toplam	342	2,79	1,54
S25	İnsan felsefe aracılığı ile çevresinde tanınan sevilen bir fert olabilir.	İlköğretim ve Eğitimsiz	198	2,38	1,32
		Lise	104	2,63	1,46
		Üniversite ve Yüksek Lisans	40	2,7	1,29
		Toplam	342	2,5	1,36
S26	Düzeyme uygun bulduğum her türlü felsefe kitabını okurum.	İlköğretim ve Eğitimsiz	196	2,22	1,40
		Lise	105	2,2	1,35
		Üniversite ve Yüksek Lisans	40	2,5	1,47
		Toplam	341	2,25	1,39
S27	Felsefe bilmek bireye toplumda farklı bir statü sağlamaz.	İlköğretim ve Eğitimsiz	199	2,42	1,52
		Lise	105	2,44	1,56
		Üniversite ve Yüksek Lisans	40	2,42	1,43
		Toplam	344	2,42	1,52
S28	Felsefe dersine girerken büyük bir sıkıntı duyarım.	İlköğretim ve Eğitimsiz	201	2,12	1,32
		Lise	103	2,12	1,43
		Üniversite ve Yüksek Lisans	40	2,08	1,44
		Toplam	344	2,11	1,36

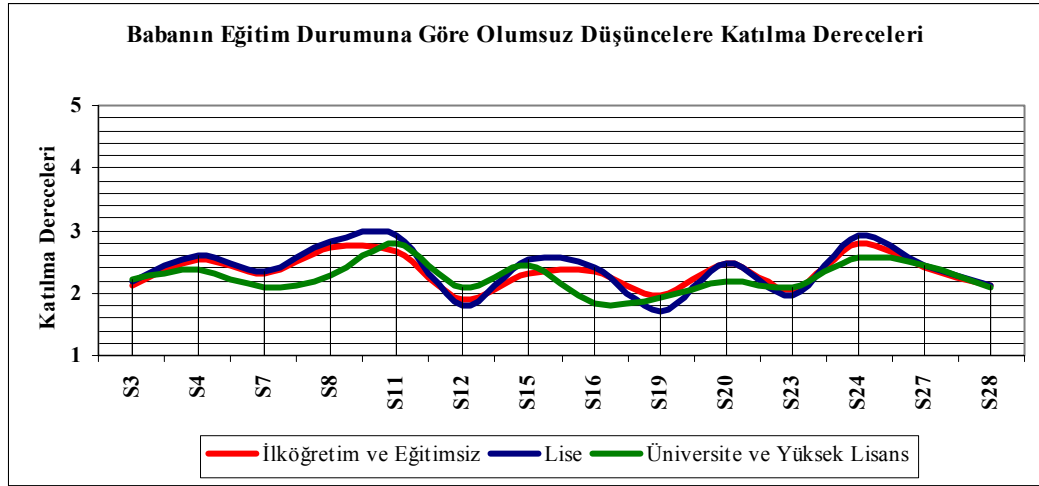
		N	Ort.	Std. Sapma	
S29	Okul dışında, arkadaşlarımla felsefe ile ilgili konuları konuşmaya düşünürüm.	İlköğretim ve Eğitimsiz	203	2,06	1,30
		Lise	105	2,02	1,29
		Üniversite ve Yüksek Lisans	40	2,17	1,34
		Toplam	348	2,06	1,30

Yukarıdaki tablo araştırmaya katılan öğrencilerin, felsefe dersi ile ilgili görüşlerine ilişkin ifadelerin babanın eğitim durumuna göre ortalama ve standart sapmalarını göstermektedir.

Yukarıdaki grafik araştırmaya katılan öğrencilerin, babalarının eğitim durumlarına göre felsefe dersi ile ilgili olumlu görüşlere katılma derecelerinin görsel bir ifadesidir.

Yukarıdaki grafik araştırmaya katılan öğrencilerin, babalarının eğitim durumlarına göre felsefe dersi ile ilgili olumsuz görüşlere katılma derecelerinin görsel bir ifadesidir.

		sd	F	p
S1	Felsefe dersi benim için ilgi çekicidir.	2	0,395	0,674
S2	Felsefe dersinde öğrendiklerimi çevreme aktarmak hoşuma gider.	2	0,572	0,565
S3	Felsefe insanların ruhsal dünyalarına zarar verir.	2	0,089	0,915
S4	Felsefe derslerine zorunlu olduğu için giriyorum.	2	0,221	0,802
S5	Arkadaşlarımla felsefe konularını tartışmaktan zevk alırım.	2	0,654	0,521
S6	İleride felsefe ile ilgili bir meslek seçmek isterim.	2	0,414	0,661
S7	Felsefe dersinin düşünce dünyamın gelişmesine katkısı olmadığına inanıyorum.	2	0,452	0,637
S8	Felsefe dersinin konuları azaltılsın isterim.	2	1,714	0,182
S9	Boş zamanlarımda felsefe ile ilgili kitap okumaktan zevk alırım.	2	0,872	0,419
S10	Felsefe dersindeki fikir tartışmalarının kişisel gelişimime katkısının olduğuna inanıyorum.	2	1,110	0,331

S11	TV, radyo, gazete ve dergilerdeki felsefe ile ilgili yayınlar ilgimi çekmez.	2	0,940	0,392
S12	Felsefe dersi beni ürkütür.	2	0,728	0,484
S13	Felsefe dersine ayrılan ders saatlerinin daha fazla olmasını isterim.	2	0,121	0,886
S14	Felsefe bütün dersler içinde çok sevdiğim bir derstir.	2	0,282	0,755
S15	Anlamını bilmediğim felsefi bir terim ile karşılaşırsam öğrenmek için çaba göstermem.	2	0,946	0,389
S16	Felsefe dersleri kaldırılmalıdır.	2	1,804	0,166
S17	Felsefe dersiyse bilgilerimin daha da arttığına inanıyorum.	2	1,285	0,278
S18	Felsefe dersinde öğrendiklerimin diğer derslerde de faydası oluyor.	2	1,568	0,210
S19	Felsefe bütün dersler içinde en korktuğum derstir.	2	1,334	0,265

		sd	F	p
S20	Felsefenin günlük yaşamda önemi yoktur.	2	0,651	0,522
S21	Felsefenin insan yaşamını kolaylaştırdığına inanıyorum.	2	1,045	0,353
S22	Okulda gördüğüm felsefe dersinin ileriki yaşamımızda çok faydalı olacağı kanısındayım.	2	1,361	0,258
S23	Felsefe dersi beni huzursuz eder.	2	0,213	0,808
S24	Felsefe dersinin dışında felsefe ile ilgili olarak fazladan bir şey yapmak istemem.	2	0,720	0,488
S25	İnsan felsefe aracılığı ile çevresinde tanınan sevilen bir fert olabilir.	2	1,663	0,191
S26	Düzeyme uygun bulduğum her türlü felsefe kitabını okurum.	2	0,746	0,475
S27	Felsefe bilmek bireye toplumda farklı bir statü sağlamaz.	2	0,007	0,993
S28	Felsefe dersine girerken büyük bir sıkıntı duyarım.	2	0,018	0,982
S29	Okul dışında, arkadaşlarımla felsefe ile ilgili konuları konuşmaya düşkünümdür.	2	0,207	0,813

Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının eğitim durumları arasında; felsefe dersi ile ilgili görüşlere ait hiçbir madde bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı %5 yanılma ile ($p < 0,05$) söylenebilir.

Tablo 37: Ailenin aylık gelir durumuna ilişkin ortalamalar ve ANOVA çözümlenmeleri:

			N	Ort.	Std. Sapma
S1	Felsefe dersi benim için ilgi çekicidir.	0 – 500 YTL	74	2,86	1,46
		501 – 1000 YTL	168	2,73	1,44
		1000 YTL'den fazla	86	2,67	1,47
		Toplam	328	2,74	1,45
S2	Felsefe dersinde öğrendiklerimi çevreme aktarmak hoşuma gider.	0 – 500 YTL	73	2,71	1,57
		501 – 1000 YTL	168	2,80	1,51
		1000 YTL'den fazla	86	2,57	1,43
		Toplam	327	2,72	1,50
S3	Felsefe insanların ruhsal dünyalarına zarar verir.	0 – 500 YTL	73	2,19	1,54
		501 – 1000 YTL	167	2,06	1,44
		1000 YTL'den fazla	85	2,20	1,49
		Toplam	325	2,13	1,47
S4	Felsefe derslerine zorunlu olduğu için giriyorum.	0 – 500 YTL	71	2,56	1,65
		501 – 1000 YTL	167	2,50	1,61
		1000 YTL'den fazla	85	2,62	1,70
		Toplam	323	2,54	1,64
S5	Arkadaşlarımla felsefe konularını tartışmaktan zevk alırım.	0 – 500 YTL	73	2,62	1,62
		501 – 1000 YTL	167	2,59	1,54
		1000 YTL'den fazla	86	2,49	1,55
		Toplam	326	2,57	1,56

S6	İleride felsefe ile ilgili bir meslek seçmek isterim.	0 – 500 YTL	71	1,90	1,47
		501 – 1000 YTL	168	1,93	1,36
		1000 YTL'den fazla	86	2,07	1,52
		Toplam	325	1,96	1,43
S7	Felsefe dersinin düşünce dünyamın gelişmesine katkısı olmadığına inanıyorum.	0 – 500 YTL	72	2,08	1,38
		501 – 1000 YTL	167	2,37	1,46
		1000 YTL'den fazla	84	2,37	1,56
		Toplam	323	2,30	1,47

		N	Ort.	Std. Sapma	
S8	Felsefe dersinin konuları azaltılsın isterim.	0 – 500 YTL	71	2,77	1,60
		501 – 1000 YTL	169	2,69	1,55
		1000 YTL'den fazla	86	2,70	1,72
		Toplam	326	2,71	1,60
S9	Boş zamanlarımda felsefe ile ilgili kitap okumaktan zevk alırım.	0 – 500 YTL	72	1,92	1,39
		501 – 1000 YTL	167	1,93	1,26
		1000 YTL'den fazla	85	2,01	1,33
		Toplam	324	1,95	1,30
S10	Felsefe dersindeki fikir tartışmalarının kişisel gelişimime katkısının olduğuna inanıyorum.	0 – 500 YTL	74	3,04	1,58
		501 – 1000 YTL	168	3,18	1,51
		1000 YTL'den fazla	85	3,25	1,64
		Toplam	327	3,17	1,56
S11	TV, radyo, gazete ve dergilerdeki felsefe ile ilgili yayınlar ilgimi çekmez.	0 – 500 YTL	72	2,38	1,52
		501 – 1000 YTL	167	2,80	1,57
		1000 YTL'den fazla	86	2,91	1,57
		Toplam	325	2,73	1,57
S12	Felsefe dersi beni ürkütür.	0 – 500 YTL	72	2,00	1,31

		501 – 1000 YTL	167	1,84	1,26
		1000 YTL'den fazla	86	1,85	1,32
		Toplam	325	1,88	1,29
S13	Felsefe dersine ayrılan ders saatlerinin daha fazla olmasını isterim.	0 – 500 YTL	72	2,11	1,48
		501 – 1000 YTL	167	2,19	1,44
		1000 YTL'den fazla	85	2,08	1,36
		Toplam	324	2,15	1,42
S14	Felsefe bütün dersler içinde çok sevdiğim bir derstir.	0 – 500 YTL	71	2,31	1,53
		501 – 1000 YTL	166	2,09	1,32
		1000 YTL'den fazla	85	2,15	1,43
		Toplam	322	2,16	1,40

			N	Ort.	Std. Sapma
S15	Anlamını bilmediğim felsefi bir terim ile karşılaşırsam öğrenmek için çaba göstermem.	0 – 500 YTL	73	2,16	1,35
		501 – 1000 YTL	167	2,43	1,42
		1000 YTL'den fazla	85	2,42	1,50
		Toplam	325	2,37	1,43
S16	Felsefe dersleri kaldırılmalıdır.	0 – 500 YTL	72	2,28	1,57
		501 – 1000 YTL	166	2,31	1,62
		1000 YTL'den fazla	82	2,29	1,67
		Toplam	320	2,30	1,62
S17	Felsefe dersiyle bilgilerimin daha da arttığına inanıyorum.	0 – 500 YTL	71	2,72	1,51
		501 – 1000 YTL	166	2,92	1,49
		1000 YTL'den fazla	85	3,11	1,41
		Toplam	322	2,92	1,48
S18	Felsefe dersinde öğrendiklerimin diğer derslerde de faydası oluyor.	0 – 500 YTL	70	2,43	1,54
		501 – 1000 YTL	163	2,48	1,33

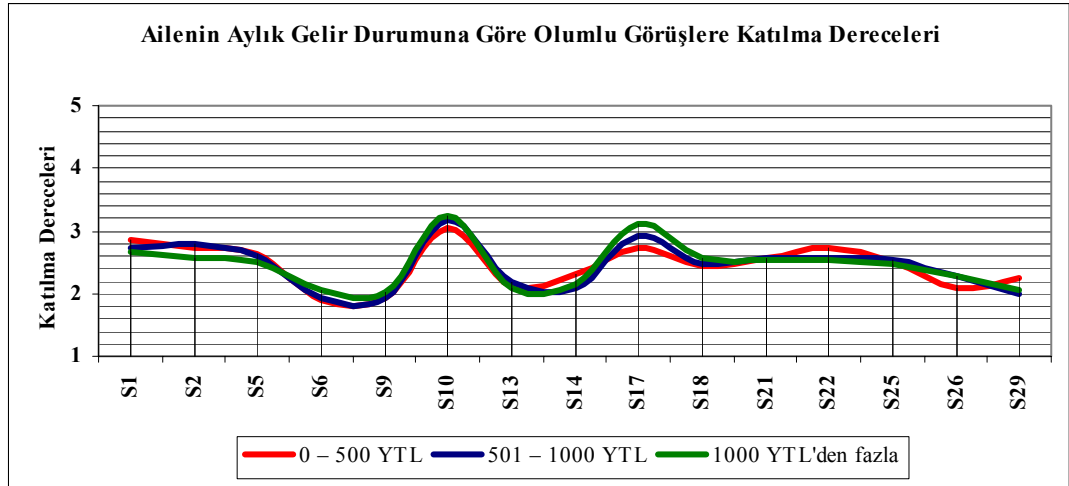
		1000 YTL'den fazla	84	2,57	1,48
		Toplam	317	2,50	1,41
S19	Felsefe bütün dersler içinde en korktuğum derstir.	0 – 500 YTL	72	2,10	1,51
		501 – 1000 YTL	166	1,81	1,33
		1000 YTL'den fazla	85	1,79	1,28
		Toplam	323	1,87	1,36
S20	Felsefenin günlük yaşamda önemi yoktur.	0 – 500 YTL	69	2,58	1,56
		501 – 1000 YTL	166	2,31	1,46
		1000 YTL'den fazla	85	2,54	1,58
		Toplam	320	2,43	1,51
S21	Felsefenin insan yaşamını kolaylaştırdığına inanıyorum.	0 – 500 YTL	72	2,57	1,47
		501 – 1000 YTL	163	2,57	1,39
		1000 YTL'den fazla	85	2,53	1,47
		Toplam	320	2,56	1,42

			N	Ort.	Std. Sapma
S22	Okulda gördüğüm felsefe dersinin ileriki yaşamımızda çok faydalı olacağı kanısındayım.	0 – 500 YTL	71	2,73	1,52
		501 – 1000 YTL	167	2,56	1,51
		1000 YTL'den fazla	84	2,55	1,48
		Toplam	322	2,60	1,50
S23	Felsefe dersi beni huzursuz eder.	0 – 500 YTL	72	2,06	1,33
		501 – 1000 YTL	166	2,04	1,40
		1000 YTL'den fazla	84	2,04	1,37
		Toplam	322	2,04	1,37
S24	Felsefe dersinin dışında felsefe ile ilgili olarak fazladan bir şey yapmak istemem.	0 – 500 YTL	69	2,51	1,55
		501 – 1000 YTL	166	2,81	1,52
		1000 YTL'den fazla	85	2,88	1,56

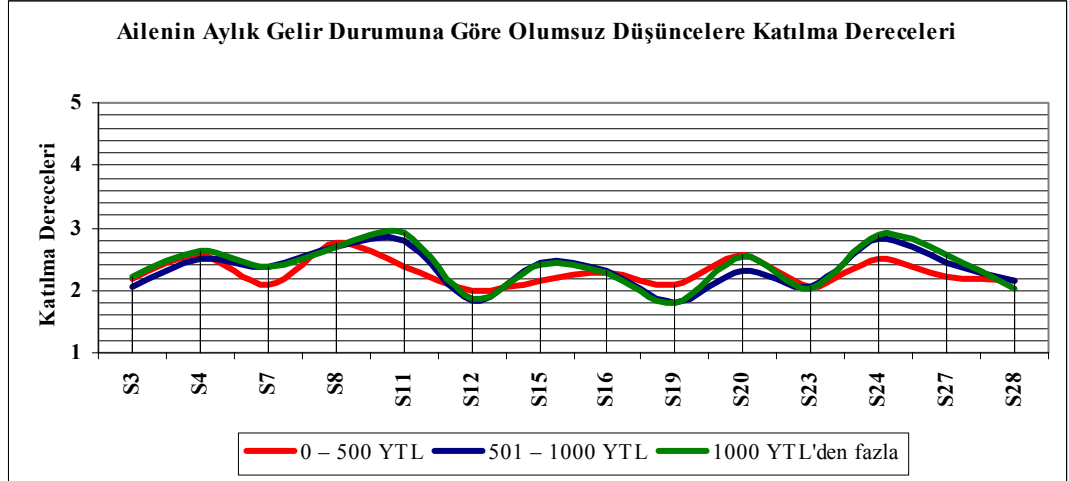
		Toplam	320	2,77	1,54
S25	İnsan felsefe aracılığı ile çevresinde tanınan sevilen bir fert olabilir.	0 – 500 YTL	68	2,51	1,32
		501 – 1000 YTL	168	2,52	1,39
		1000 YTL'den fazla	84	2,46	1,42
		Toplam	320	2,51	1,38
S26	Düzyime uygun bulduğum her türlü felsefe kitabını okurum.	0 – 500 YTL	69	2,09	1,36
		501 – 1000 YTL	165	2,28	1,45
		1000 YTL'den fazla	85	2,29	1,37
		Toplam	319	2,24	1,41
S27	Felsefe bilmek bireye toplumda farklı bir statü sağlamaz.	0 – 500 YTL	70	2,21	1,43
		501 – 1000 YTL	167	2,44	1,55
		1000 YTL'den fazla	85	2,56	1,54
		Toplam	322	2,43	1,53
S28	Felsefe dersine girerken büyük bir sıkıntı duyarım.	0 – 500 YTL	72	2,17	1,31
		501 – 1000 YTL	166	2,14	1,38
		1000 YTL'den fazla	84	2,02	1,42
		Toplam	322	2,12	1,37

		N	Ort.	Std. Sapma	
S29	Okul dışında, arkadaşlarımla felsefe ile ilgili konuları konuşmaya düşünürüm.	0 – 500 YTL	73	2,26	1,36
		501 – 1000 YTL	168	1,99	1,28
		1000 YTL'den fazla	85	2,06	1,36
		Toplam	326	2,07	1,32

Yukarıdaki tablo araştırmaya katılan öğrencilerin, felsefe dersi ile ilgili görüşlerine ilişkin ifadelerin ailenin aylık gelir durumuna göre ortalama ve standart sapmalarını göstermektedir.

Yukarıdaki grafik araştırmaya katılan öğrencilerin, ailelerinin aylık gelir durumlarına göre felsefe dersi ile ilgili olumlu görüşlere katılma derecelerinin görsel bir ifadesidir.

Yukarıdaki grafik araştırmaya katılan öğrencilerin, ailelerinin aylık gelir durumlarına göre felsefe dersi ile ilgili olumsuz görüşlere katılma derecelerinin görsel bir ifadesidir.

		sd	F	p
S1	Felsefe dersi benim için ilgi	2	0,368	0,692

	çekicidir.			
S2	Felsefe dersinde öğrendiklerimi çevreme aktarmak hoşuma gider.	2	0,655	0,520
S3	Felsefe insanların ruhsal dünyalarına zarar verir.	2	0,346	0,707
S4	Felsefe derslerine zorunlu olduğu için giriyorum.	2	0,173	0,841
S5	Arkadaşlarımla felsefe konularını tartışmaktan zevk alırım.	2	0,159	0,853
S6	İleride felsefe ile ilgili bir meslek seçmek isterim.	2	0,339	0,713
S7	Felsefe dersinin düşünce dünyamın gelişmesine katkısı olmadığına inanıyorum.	2	1,041	0,354
S8	Felsefe dersinin konuları azaltılsın isterim.	2	0,078	0,925
S9	Boş zamanlarımda felsefe ile ilgili kitap okumaktan zevk alırım.	2	0,131	0,878
S10	Felsefe dersindeki fikir tartışmalarının kişisel gelişimime katkısının olduğuna inanıyorum.	2	0,364	0,695
S11	TV, radyo, gazete ve dergilerdeki felsefe ile ilgili yayınlar ilgimi çekmez.	2	2,577	0,078
S12	Felsefe dersi beni ürkütür.	2	0,425	0,654
S13	Felsefe dersine ayrılan ders saatlerinin daha fazla olmasını isterim.	2	0,191	0,826
S14	Felsefe bütün dersler içinde çok sevdiğim bir derstir.	2	0,613	0,542
S15	Anlamını bilmediğim felsefi bir terim ile karşılaşırsam öğrenmek için çaba göstermem.	2	0,968	0,381
S16	Felsefe dersleri kaldırılmalıdır.	2	0,009	0,991
S17	Felsefe dersiyse bilgilerimin daha da arttığına inanıyorum.	2	1,337	0,264
S18	Felsefe dersinde öğrendiklerimin diğer derslerde de faydası oluyor.	2	0,203	0,816
S19	Felsefe bütün dersler içinde en korktuğum derstir.	2	1,333	0,265

	sd	F	p
--	----	---	---

S20	Felsefenin günlük yaşamda önemi yoktur.	2	1,061	0,347
S21	Felsefenin insan yaşamını kolaylaştırdığına inanıyorum.	2	0,025	0,975
S22	Okulda gördüğüm felsefe dersinin ileriki yaşamımızda çok faydalı olacağı kanısındayım.	2	0,376	0,687
S23	Felsefe dersi beni huzursuz eder.	2	0,004	0,996
S24	Felsefe dersinin dışında felsefe ile ilgili olarak fazladan bir şey yapmak istemem.	2	1,296	0,275
S25	İnsan felsefe aracılığı ile çevresinde tanınan sevilen bir fert olabilir.	2	0,054	0,948
S26	Düzyime uygun bulduğum her türlü felsefe kitabını okurum.	2	0,552	0,576
S27	Felsefe bilmek bireye toplumda farklı bir statü sağlamaz.	2	1,037	0,356
S28	Felsefe dersine girerken büyük bir sıkıntı duyarım.	2	0,273	0,762
S29	Okul dışında, arkadaşlarımla felsefe ile ilgili konuları konuşmaya düşkünüm.	2	1,088	0,338

Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının eğitim durumları arasında; felsefe dersi ile ilgili görüşlere ait hiçbir madde bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı %5 yanılma ile ($p < 0,05$) söylenebilir.

Tablo 38: Felsefeden dönem ödevi alma isteğine ilişkin ortalamalar ve t-testi çözümlenmeleri:

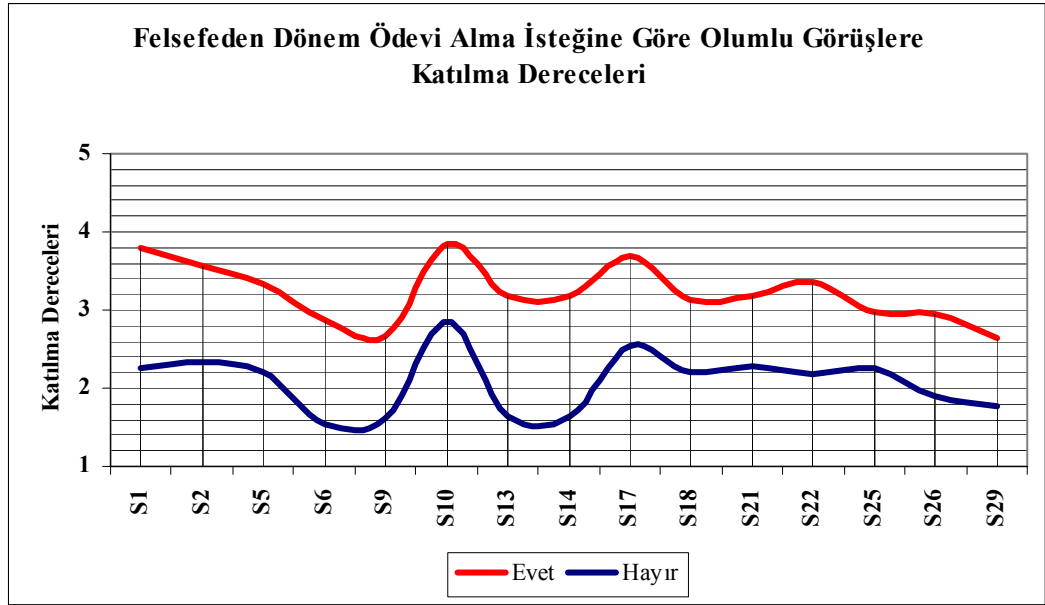
		Felsefeden dönem ödevi almak ister misiniz?	N	Ort.	Std. Sp.
S1	Felsefe dersi benim için ilgi çekicidir.	Evet	114	3,81	1,21
		Hayır	235	2,26	1,27
S2	Felsefe dersinde öğrendiklerimi çevreme aktarmak hoşuma gider.	Evet	114	3,57	1,40
		Hayır	234	2,32	1,38
S3	Felsefe insanların ruhsal dünyalarına zarar verir.	Evet	114	1,81	1,25
		Hayır	233	2,33	1,56

S4	Felsefe derslerine zorunlu olduğu için giriyorum.	Evet	112	1,73	1,24
		Hayır	232	2,93	1,67
S5	Arkadaşlarımla felsefe konularını tartışmaktan zevk alırım.	Evet	114	3,33	1,44
		Hayır	234	2,20	1,50
S6	İleride felsefe ile ilgili bir meslek seçmek isterim.	Evet	114	2,87	1,71
		Hayır	233	1,55	1,04
S7	Felsefe dersinin düşünce dünyamın gelişmesine katkısı olmadığına inanıyorum.	Evet	114	2,19	1,51
		Hayır	231	2,36	1,46
S8	Felsefe dersinin konuları azaltılsın isterim.	Evet	114	2,23	1,51
		Hayır	234	2,96	1,60
S9	Boş zamanlarımda felsefe ile ilgili kitap okumaktan zevk alırım.	Evet	113	2,65	1,41
		Hayır	233	1,62	1,08
S10	Felsefe dersindeki fikir tartışmalarının kişisel gelişimime katkısının olduğuna inanıyorum.	Evet	115	3,84	1,44
		Hayır	233	2,84	1,52
S11	TV, radyo, gazete ve dergilerdeki felsefe ile ilgili yayınlar ilgimi çekmez.	Evet	113	2,26	1,34
		Hayır	233	2,99	1,60
S12	Felsefe dersi beni ürkütür.	Evet	115	1,48	0,99
		Hayır	232	2,11	1,38
S13	Felsefe dersine ayrılan ders saatlerinin daha fazla olmasını isterim.	Evet	113	3,19	1,44
		Hayır	233	1,64	1,08
S14	Felsefe bütün dersler içinde çok sevdiğim bir derstir.	Evet	112	3,17	1,39
		Hayır	229	1,64	1,09

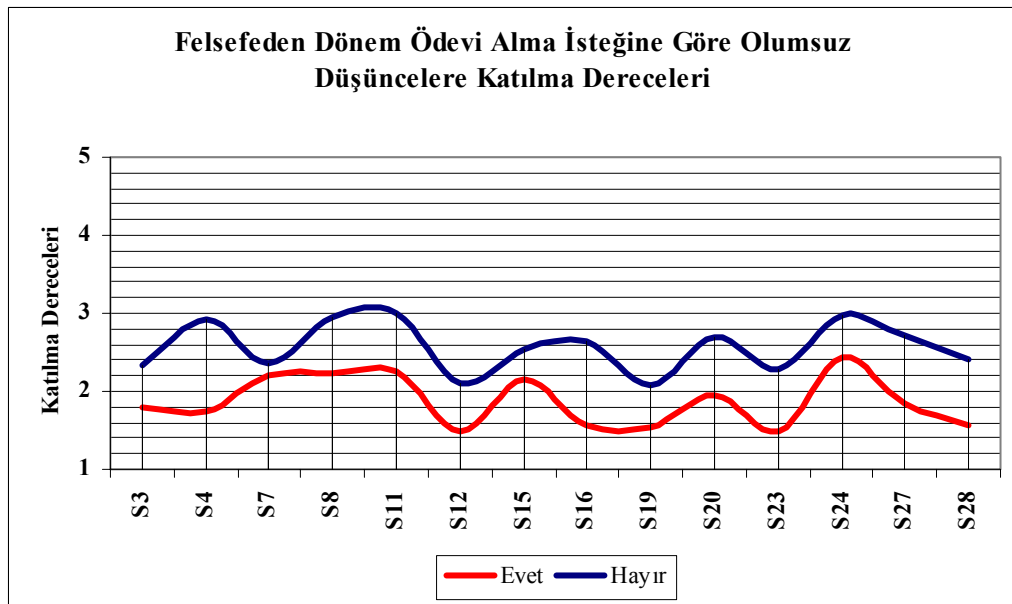
		Felsefeden dönem ödevi almak ister misiniz?	N	Ort.	Std. Sp.
S15	Anlamını bilmediğim felsefi bir terim ile karşılaşsam öğrenmek için çaba göstermem.	Evet	113	2,14	1,36
		Hayır	232	2,53	1,44
S16	Felsefe dersleri kaldırılmalıdır.	Evet	110	1,55	1,19
		Hayır	232	2,65	1,67
	Felsefe dersivle bilgilerimin daha da arttığına	Evet	114	3,69	1,36

S17	inanyorum.	Hayır	230	2,54	1,38
S18	Felsefe dersinde öğrendiklerimin diğer derslerde de faydası oluyor.	Evet	109	3,12	1,43
		Hayır	230	2,21	1,31
S19	Felsefe bütün dersler içinde en korktuğum derstir.	Evet	114	1,53	1,13
		Hayır	230	2,07	1,43
S20	Felsefenin günlük yaşamda önemi yoktur.	Evet	111	1,94	1,31
		Hayır	231	2,69	1,55
S21	Felsefenin insan yaşamını kolaylaştırdığına inanyorum.	Evet	112	3,18	1,37
		Hayır	230	2,28	1,37
S22	Okulda gördüğüm felsefe dersinin ileriki yaşamımızda çok faydalı olacağı kanısındayım.	Evet	112	3,36	1,37
		Hayır	231	2,18	1,40
S23	Felsefe dersi beni huzursuz eder.	Evet	114	1,50	1,00
		Hayır	230	2,27	1,43
S24	Felsefe dersinin dışında felsefe ile ilgili olarak fazladan bir şey yapmak istemem.	Evet	113	2,42	1,33
		Hayır	229	2,97	1,60
S25	İnsan felsefe aracılığı ile çevresinde tanınan sevilen bir fert olabilir.	Evet	113	2,97	1,36
		Hayır	229	2,27	1,31
S26	Düzeyime uygun bulduğum her türlü felsefe kitabını okurum.	Evet	111	2,95	1,53
		Hayır	229	1,90	1,18
S27	Felsefe bilmek bireye toplumda farklı bir statü sağlamaz.	Evet	113	1,86	1,13
		Hayır	231	2,71	1,61
S28	Felsefe dersine girerken büyük bir sıkıntı duyarım.	Evet	114	1,55	1,07
		Hayır	230	2,41	1,42
S29	Okul dışında, arkadaşlarımla felsefe ile ilgili konuları konuşmaya düşkünümdür.	Evet	114	2,63	1,42
		Hayır	234	1,77	1,14

Yukarıdaki tablo araştırmaya katılan öğrencilerin, felsefe dersi ile ilgili görüşlerine ilişkin ifadelerin felsefeden dönem ödevi alma isteğine göre ortalama ve standart sapmalarını göstermektedir.

Yukarıdaki grafik araştırmaya katılan öğrencilerin, felsefeden dönem ödevi alma isteğine göre felsefe dersi ile ilgili olumlu görüşlere katılma derecelerinin görsel bir ifadesidir. Buna göre felsefeden dönem ödevi almak isteyen öğrencilerin, istemeyen öğrencilere göre olumlu görüşlere katılım derecelerinin görsel olarak daha fazla olduğu söylenebilir.

Yukarıdaki grafik araştırmaya katılan öğrencilerin, felsefeden dönem ödevi alma isteğine göre felsefe dersi ile ilgili olumsuz görüşlere katılma derecelerinin görsel bir ifadesidir. Buna göre felsefeden dönem ödevi almak istemeyen öğrencilerin, isteyen öğrencilere göre olumsuz görüşlere katılım derecelerinin görsel olarak daha fazla olduğu söylenebilir.

		Ortalamaların Eşitliği Hipotezi için T-Testi			
		t	sd	p	Ort. Farkları
S1	Felsefe dersi benim için ilgi çekicidir.	10,819	347	0,000	1,55
S2	Felsefe dersinde öğrendiklerimi çevreme aktarmak hoşuma gider.	7,864	346	0,000	1,25
S3	Felsefe insanların ruhsal dünyalarına zarar verir.	-3,369	274,625	0,001	-0,52
S4	Felsefe derslerine zorunlu olduğu için giriyorum.	-7,454	285,746	0,000	-1,19
S5	Arkadaşlarımla felsefe konularını tartışmaktan zevk alırım.	6,732	346	0,000	1,14
S6	İleride felsefe ile ilgili bir meslek seçmek isterim.	7,600	154,853	0,000	1,32
S7	Felsefe dersinin düşünce dünyamın gelişmesine katkısı olmadığına inanıyorum.	-1,009	343	0,314	-0,17
S8	Felsefe dersinin konuları azaltılsın isterim.	-4,091	346	0,000	-0,73
S9	Boş zamanlarımda felsefe ile ilgili kitap okumaktan zevk alırım.	6,863	177,153	0,000	1,03
S10	Felsefe dersindeki fikir tartışmalarının kişisel gelişimime katkısının olduğuna inanıyorum.	5,887	346	0,000	1,00
S11	TV, radyo, gazete ve dergilerdeki felsefe ile ilgili yayınlar ilgimi çekmez.	-4,476	260,483	0,000	-0,73
S12	Felsefe dersi beni ürkütür.	-4,903	303,125	0,000	-0,63
S13	Felsefe dersine ayrılan ders saatlerinin daha fazla olmasını isterim.	10,126	175,24	0,000	1,55
S14	Felsefe bütün dersler içinde çok sevdiğim bir derstir.	10,249	179,607	0,000	1,53
S15	Anlamını bilmediğim felsefi bir terim ile karşılaşırsam öğrenmek için çaba göstermem.	-2,376	343	0,018	-0,38
S16	Felsefe dersleri	-6,933	289,769	0,000	-1,09

	kaldırılmalıdır.				
S17	Felsefe dersiyle bilgilerimin daha da arttığına inanıyorum.	7,333	342	0,000	1,15

		Ortalamaların Eşitliği Hipotezi için T-Testi			
		t	sd	p	Ort. Farkları
S18	Felsefe dersinde öğrendiklerimin diğer derslerde de faydası oluyor.	5,783	337	0,000	0,91
S19	Felsefe bütün dersler içinde en korktuğum derstir.	- 3,801	277,19	0,000	-0,54
S20	Felsefenin günlük yaşamda önemi yoktur.	- 4,669	253,755	0,000	-0,75
S21	Felsefenin insan yaşamını kolaylaştırdığına inanıyorum.	5,701	340	0,000	0,90
S22	Okulda gördüğüm felsefe dersinin ileriki yaşamımızda çok faydalı olacağı kanısındayım.	7,367	341	0,000	1,18
S23	Felsefe dersi beni huzursuz eder.	- 5,838	303,928	0,000	-0,77
S24	Felsefe dersinin dışında felsefe ile ilgili olarak fazladan bir şey yapmak istemem.	- 3,324	264,054	0,001	-0,54
S25	İnsan felsefe aracılığı ile çevresinde tanınan sevilen bir fert olabilir.	4,647	340	0,000	0,71
S26	Düzyime uygun bulduğum her türlü felsefe kitabını okurum.	6,315	175,984	0,000	1,04
S27	Felsefe bilmek bireye toplumda farklı bir statü sağlamaz.	- 5,644	299,642	0,000	-0,85
S28	Felsefe dersine girerken büyük bir sıkıntı duyarım.	- 6,258	289,055	0,000	-0,86
S29	Okul dışında, arkadaşlarımla felsefe ile ilgili konuları konuşmaya düşkünümdür.	5,622	186,033	0,000	0,86

Araştırmaya katılan öğrencilerin felsefeden dönem ödevi almak istekleri arasında; 7. madde dışında tüm maddeler bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu %5 yanılma ile ($p < 0,05$) söylenebilir.

Tablo 39: Felsefe ilgi duymasına ilişkin ortalamalar ve t-testi çözümlenmeleri:

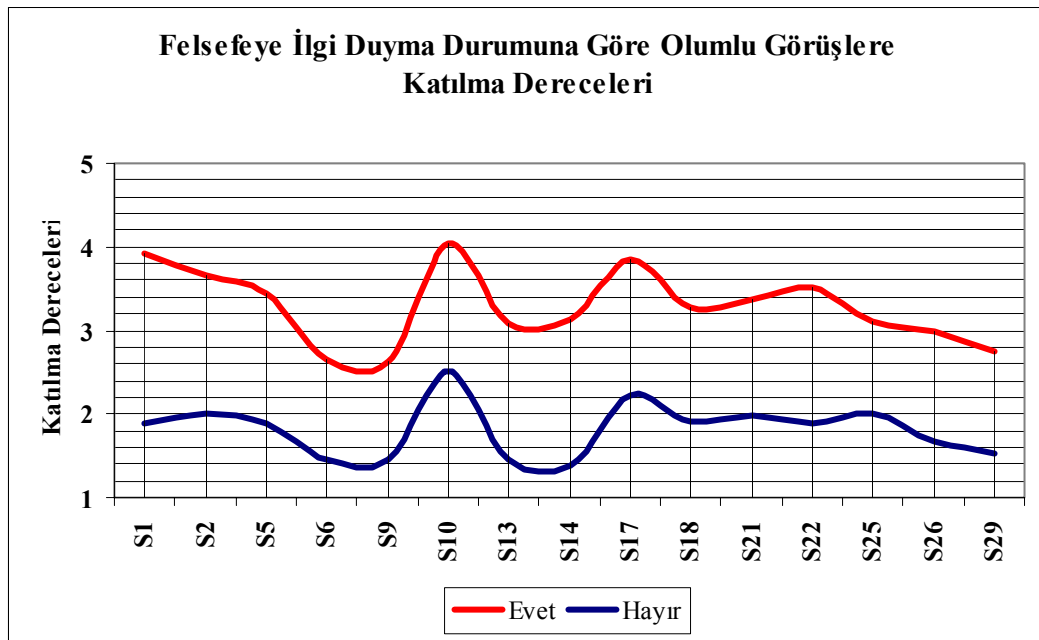
		Felsefeye ilgi duyuyor musunuz?	N	Ort.	Std. Sp.
S1	Felsefe dersi benim için ilgi çekicidir.	Evet	153	3,92	1,04
		Hayır	195	1,89	1,05
S2	Felsefe dersinde öğrendiklerimi çevreme aktarmak hoşuma gider.	Evet	153	3,66	1,30
		Hayır	194	2,01	1,23
S3	Felsefe insanların ruhsal dünyalarına zarar verir.	Evet	152	1,85	1,33
		Hayır	194	2,39	1,56
S4	Felsefe derslerine zorunlu olduğu için giriyorum.	Evet	150	1,71	1,27
		Hayır	193	3,19	1,61
S5	Arkadaşlarımla felsefe konularını tartışmaktan zevk alırım.	Evet	153	3,43	1,42
		Hayır	194	1,90	1,33
S6	İleride felsefe ile ilgili bir meslek seçmek isterim.	Evet	154	2,66	1,61
		Hayır	192	1,45	1,00
S7	Felsefe dersinin düşünce dünyamın gelişmesine katkısı olmadığına inanıyorum.	Evet	152	2,14	1,51
		Hayır	193	2,42	1,45
S8	Felsefe dersinin konuları azaltılсын isterim.	Evet	152	2,30	1,46
		Hayır	195	3,05	1,64
S9	Boş zamanlarımda felsefe ile ilgili kitap okumaktan zevk alırım.	Evet	150	2,63	1,33
		Hayır	195	1,46	1,00
S10	Felsefe dersindeki fikir tartışmalarının kişisel gelişimime katkısının olduğuna inanıyorum.	Evet	153	4,05	1,29
		Hayır	194	2,52	1,42
S11	TV, radyo, gazete ve dergilerdeki felsefe ile ilgili yayınlar ilgimi çekmez.	Evet	151	2,19	1,25
		Hayır	194	3,15	1,65
S12	Felsefe dersi beni ürkütür.	Evet	152	1,58	1,09
		Hayır	194	2,13	1,39

S13	Felsefe dersine ayrılan ders saatlerinin daha fazla olmasını isterim.	Evet	150	3,08	1,36
		Hayır	195	1,45	0,98
S14	Felsefe bütün dersler içinde çok sevdiğim bir derstir.	Evet	149	3,14	1,36
		Hayır	191	1,37	0,81

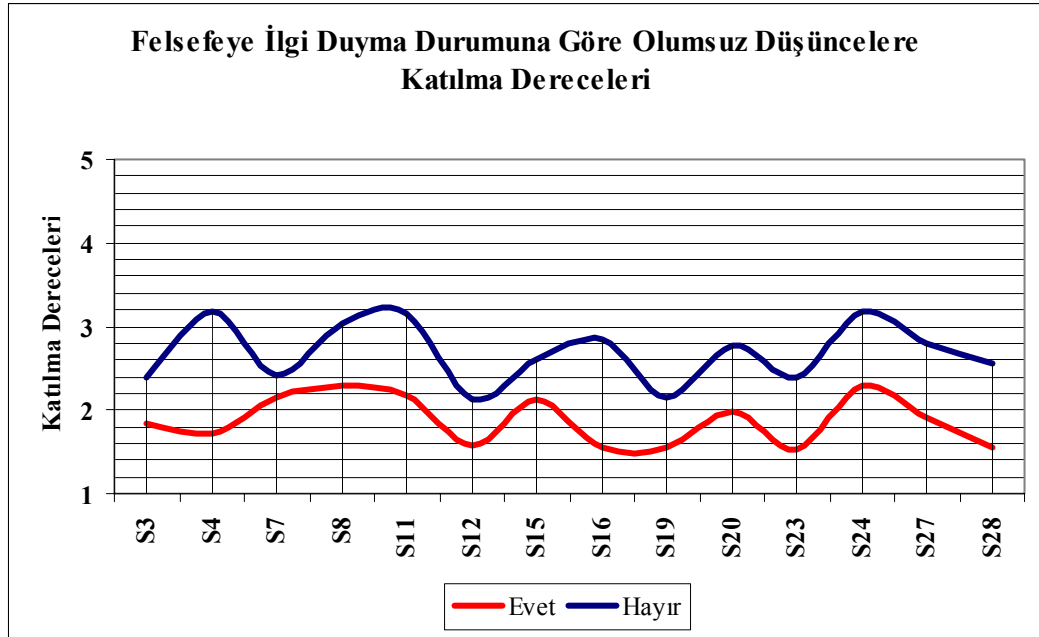
		Felsefeye ilgi duyuyor musunuz?	N	Ort.	Std. Sp.
S15	Anlamını bilmediğim felsefi bir terim ile karşılaşsam öğrenmek için çaba göstermem.	Evet	151	2,13	1,29
		Hayır	193	2,60	1,48
S16	Felsefe dersleri kaldırılmalıdır.	Evet	148	1,55	1,16
		Hayır	193	2,85	1,69
S17	Felsefe dersiyse bilgilerimin daha da arttığına inanıyorum.	Evet	151	3,85	1,22
		Hayır	192	2,21	1,24
S18	Felsefe dersinde öğrendiklerimin diğer derslerde de faydası oluyor.	Evet	148	3,27	1,38
		Hayır	190	1,92	1,12
S19	Felsefe bütün dersler içinde en korktuğum derstir.	Evet	152	1,55	1,14
		Hayır	191	2,14	1,46
S20	Felsefenin günlük yaşamda önemi yoktur.	Evet	150	1,99	1,37
		Hayır	191	2,77	1,54
S21	Felsefenin insan yaşamını kolaylaştırdığına inanıyorum.	Evet	148	3,37	1,30
		Hayır	193	1,97	1,22
S22	Okulda gördüğüm felsefe dersinin ileriki yaşamımızda çok faydalı olacağı kanısındayım.	Evet	148	3,51	1,31
		Hayır	194	1,88	1,21
S23	Felsefe dersi beni huzursuz eder.	Evet	150	1,53	1,02
		Hayır	193	2,39	1,46
S24	Felsefe dersinin dışında felsefe ile ilgili olarak fazladan bir şey yapmak istemem.	Evet	151	2,30	1,30
		Hayır	190	3,18	1,60
S25	İnsan felsefe aracılığı ile çevresinde tanınan sevilen bir fert olabilir.	Evet	151	3,11	1,34
		Hayır	190	2,02	1,17
S26	Düzyeyime uygun bulduğum her türlü felsefe kitabını okurum.	Evet	149	2,99	1,44
		Hayır	190	1,68	1,04

S27	Felsefe bilmek bireye toplumda farklı bir statü sağlamaz.	Evet	150	1,91	1,21
		Hayır	193	2,81	1,61
S28	Felsefe dersine girerken büyük bir sıkıntı duyarım.	Evet	152	1,56	1,02
		Hayır	191	2,56	1,45
S29	Okul dışında, arkadaşlarımla felsefe ile ilgili konuları konuşmaya düşünürüm.	Evet	152	2,74	1,39
		Hayır	195	1,52	0,92

Yukarıdaki tablo araştırmaya katılan öğrencilerin, felsefe dersi ile ilgili görüşlerine ilişkin ifadelerin yaşadıkları yere göre ortalama ve standart sapmalarını göstermektedir.

Yukarıdaki grafik araştırmaya katılan öğrencilerin, felsefeye ilgi duyma durumuna göre felsefe dersi ile ilgili olumlu görüşlere katılma derecelerinin görsel bir ifadesidir. Buna göre felsefeye ilgi duyan öğrencilerin, ilgi duymayan öğrencilere göre olumlu görüşlere katılım derecelerinin görsel olarak daha fazla olduğu söylenebilir.

Yukarıdaki grafik araştırmaya katılan öğrencilerin, felsefeye ilgi duyma durumuna göre felsefe dersi ile ilgili olumsuz görüşlere katılma derecelerinin görsel bir ifadesidir. Buna göre felsefeye ilgi duymayan öğrencilerin, ilgi duyan öğrencilere göre olumsuz görüşlere katılım derecelerinin görsel olarak daha fazla olduğu söylenebilir.

		Ortalamaların Eşitliği Hipotezi İçin T-Testi			
		t	sd	p	Ort. Farkları
S1	Felsefe dersi benim için ilgi çekicidir.	17,981	346	0,000	2,03
S2	Felsefe dersinde öğrendiklerimi çevreme aktarmak hoşuma gider.	11,999	317,207	0,000	1,65
S3	Felsefe insanların ruhsal dünyalarına zarar verir.	-3,463	341,708	0,001	-0,54
S4	Felsefe derslerine zorunlu olduğu için giriyorum.	-9,522	340,871	0,000	-1,48
S5	Arkadaşlarımla felsefe konularını tartışmaktan zevk alırım.	10,250	316,312	0,000	1,53
S6	İleride felsefe ile ilgili bir meslek seçmek isterim.	8,148	244,224	0,000	1,21

S7	Felsefe dersinin düşünce dünyamın gelişmesine katkısı olmadığına inanıyorum.	-1,754	343	0,080	-0,28
S8	Felsefe dersinin konuları azaltılsın isterim.	-4,456	338,956	0,000	-0,74
S9	Boş zamanlarımda felsefe ile ilgili kitap okumaktan zevk alırım.	8,990	267,633	0,000	1,17
S10	Felsefe dersindeki fikir tartışmalarının kişisel gelişimime katkısının olduğuna inanıyorum.	10,487	338,335	0,000	1,53
S11	TV, radyo, gazete ve dergilerdeki felsefe ile ilgili yayınlar ilgimi çekmez.	-6,181	342,827	0,000	-0,96
S12	Felsefe dersi beni ürkütür.	-4,160	343,999	0,000	-0,56
S13	Felsefe dersine ayrılan ders saatlerinin daha fazla olmasını isterim.	12,429	261,046	0,000	1,63
S14	Felsefe bütün dersler içinde çok sevdiğim bir derstir.	14,088	228,089	0,000	1,77
S15	Anlamını bilmediğim felsefi bir terim ile karşılaşsam öğrenmek için çaba göstermem.	-3,179	337,637	0,002	-0,48
S16	Felsefe dersleri kaldırılmalıdır.	-8,444	335,07	0,000	-1,30
S17	Felsefe dersiyle bilgilerimin daha da arttığına inanıyorum.	12,250	341	0,000	1,64

		Ortalamaların Eşitliği Hipotezi İçin T-Testi			
		t	sd	p	Ort. Farkları
S18	Felsefe dersinde öğrendiklerimin diğer derslerde de faydası oluyor.	9,696	278,758	0,000	1,35
S19	Felsefe bütün dersler içinde en korktuğum derstir.	-4,233	340,925	0,000	-0,60
S20	Felsefenin günlük yaşamda önemi yoktur.	-4,918	333,265	0,000	-0,78
S21	Felsefenin insan yaşamını kolaylaştırdığına	10,177	339	0,000	1,40

	inaniyorum.				
S22	Okulda gördüğüm felsefe dersinin ileriki yaşamımızda çok faydalı olacağı kanısındayım.	11,898	340	0,000	1,63
S23	Felsefe dersi beni huzursuz eder.	-6,420	337,566	0,000	-0,86
S24	Felsefe dersinin dışında felsefe ile ilgili olarak fazladan bir şey yapmak istemem.	-5,596	338,822	0,000	-0,88
S25	İnsan felsefe aracılığı ile çevresinde tanınan sevilen bir fert olabilir.	7,920	299,048	0,000	1,10
S26	Düzyime uygun bulduğum her türlü felsefe kitabını okurum.	9,400	260,806	0,000	1,31
S27	Felsefe bilmek bireye toplumda farklı bir statü sağlamaz.	-5,924	340,705	0,000	-0,90
S28	Felsefe dersine girerken büyük bir sıkıntı duyarım.	-7,479	336,129	0,000	-1,00
S29	Okul dışında, arkadaşlarımla felsefe ile ilgili konuları konuşmaya düşkünümdür.	9,381	247,971	0,000	1,23

Araştırmaya katılan öğrencilerin felsefeye ilgi duyma durumları arasında; 7. madde dışında tüm maddeler bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu %5 yanılma ile ($p < 0,05$) söylenebilir.

Olumlu ve olumsuz sorulara katılım dereceleri ile felsefe başarı testinde alınan puanlar arasındaki korelasyonlar:

			FBT
Spearman's rho	Olumlu Sorular	Korelasyon Katsayısı	0,154
		p	0,004
		N	348

Yukarıdaki korelasyon katsayısına göre öğrencilerin olumlu sorulara katılma dereceleri ile felsefe başarı testi puanları arasında %15,4'lük anlamlı ($p < 0,05$) aynı yönlü ve zayıf bir ilişkinin olduğu söylenebilir.

			FBT
Spearman's rho	Olumsuz Sorular	Korelasyon Katsayısı	-0,172
		p	0,001
		N	348

Yukarıdaki korelasyon katsayısına göre öğrencilerin olumsuz sorulara katılma dereceleri ile felsefe başarı testi puanları arasında %17,2'lik anlamlı ($p < 0,05$) ters yönlü ve zayıf bir ilişkinin olduğu söylenebilir.

4.3. Problem 3

Araştırmanın üçüncü problemde lise ve dengi okullardaki öğrencilerin Felsefe dersine ilişkin tutumları ve Felsefe dersindeki başarıları arasında bir farklılık var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır. Aşağıda felsefe dersi başarı testi puanlarının cinsiyete, yaşa, okul türüne, kendisine ait odası olup olmamasına, doğduğu yere, yaşadığı yere, anne babanın eğitim ve gelir durumlarına göre karşılaştırılması tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 40: Felsefe başarı testi puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılması:

					Ortalamaların Eşitliği Hipotezi İçin T-Testi			
		N	Ortalama	Std. Sapma	t	Sd	p	Ortalamalar Farkı
Cinsiyet	Kız	98	66,939	21,606	11,547	207,420	0,000	31,301
	Erkek	254	35,638	25,624				

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri arasında felsefe başarı puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu %5 yanılma ile ($p < 0,05$) söylenebilir. Kız öğrenciler erkek öğrencilere göre felsefe başarı testinde daha başarılı bir tablo çizmişlerdir.

Tablo 41: Felsefe başarı testi puanlarının okul türüne göre karşılaştırılması:

		Ortalamaların Eşitliği Hipotezi İçin T-Testi						
		N	Ortalama	Std. Sapma	t	Sd	p	Ortalamalar Farkı
Okul Türü	Genel Lise	194	58,814	24,540	16,605	330,708	0,000	36,352
	Meslek Lisesi	147	22,463	15,753				

Araştırmaya katılan öğrencilerin okul türleri arasında felsefe başarı puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu %5 yanılma ile ($p < 0,05$) söylenebilir. Düz lise öğrencileri meslek lisesi öğrencilerine göre felsefe başarı testinde daha başarılı bir tablo çizmişlerdir.

** Anadolu Lisesi ve Süper Lise'ye devam eden öğrenci sayısı, karşılaştırma için gerekli varsayımsal yeterliliği sağlayamadığı için yukarıdaki karşılaştırmaya dahil edilmemiştir.

Tablo 42: Felsefe başarı testi puanlarının yaşa göre karşılaştırılması:

				ANOVA			Alt Gruplar		
Yaş	N	Ortalama	Std. Sapma	F	p	Sd	Yaş	1	2
17 yaş ve altı	209	47,091	27,608	5,477	0,005	2	19 yaş ve üzeri	28,077	
18 yaş	111	43,333	28,487				18 yaş		43,333
19 yaş ve üzeri	26	28,077	28,568				17 yaş ve altı		47,091
Toplam	346	44,457	28,324				p	1,000	0,752

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş gruplarından en az birinin diğerlerinden felsefe başarı puanları bakımından istatistiksel olarak farklı olduğu %5 yanılma ile ($p < 0,05$) söylenebilir.

Hangi grubun diğerlerinden daha farklı olduğunu anlamak amacıyla bakılan “Alt Gruplar” sütunlarına göre; “19 yaş ve üzeri” yaş grubu diğer yaş gruplarına göre felsefe başarı testinde daha az başarı göstermiştir.

Tablo 43: Felsefe başarı testi puanlarının doğulan yere göre karşılaştırılması:

				ANOVA			Alt Gruplar		
Doğduğu	N	Ortalama	Std. Sapma	F	p	Sd	Doğduğu Yer	1	2
İl	144	48,264	28,019	3,425	0,034	2	İlçe	39,935	
İlçe	153	39,935	27,589				Köy	46,558	46,558
Köy	43	46,558	29,918				İl		48,264
Toplam	340	44,300	28,272				p	0,287	0,920

Araştırmaya katılan öğrencilerin doğduğu yerlerden en az birinin diğerlerinden felsefe başarı puanları bakımından istatistiksel olarak farklı olduğu %5 yanılma ile ($p < 0,05$) söylenebilir.

Hangi grubun diğerlerinden daha farklı olduğunu anlamak amacıyla bakılan “Alt Gruplar” sütunlarına göre; ilde doğan öğrenciler ilçede doğan öğrencilere göre felsefe başarı testinde daha fazla başarı göstermişleridir.

Tablo 44: Felsefe başarı testi puanlarının yaşanılan yere göre karşılaştırılması:

					Ortalamaların Eşitliği Hipotezi İçin T-Testi			
		N	Ortalama	Std. Sapma	t	Sd	p	Ortalamalar Farkı
Yaşadığınız Yer	İl	148	46,973	29,433	1,659	335	,098	5,068
	İlçe	189	41,905	26,529				

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşadıkları yerler arasında felsefe başarı puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı %5 yanılma ile ($p > 0,05$) söylenebilir.

** Köyde yaşayan öğrenci sayısı, karşılaştırma için gerekli varsayımsal yeterliliği sağlayamadığı için yukarıdaki karşılaştırmaya dahil edilmemiştir.

Tablo 45: Felsefe başarı testi puanlarının kardeş sayısına göre karşılaştırılması:

				ANOVA		
Kardeş Sayısı	N	Ortalama	Std. Sapma	F	p	Sd
İki kardeşiz ve tek çocuğuz	142	41,070	27,025	2,801	0,062	2
Üç kardeşiz	132	49,015	29,158			
Dört ve daha fazla kardeşiz	74	43,378	28,635			
Toplam	348	44,575	28,338			

Araştırmaya katılan öğrencilerin kardeş sayıları arasında felsefe başarı puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı %5 yanılma ile ($p>0,05$) söylenebilir.

Tablo 46: Felsefe başarı testi puanlarının kendisine ait odası olması durumuna göre karşılaştırılması:

					Ortalamaların Eşitliği Hipotezi İçin T-Testi			
		N	Ortalama	Std. Sapma	t	Sd	p	Ortalamalar Farkı
Kendinize ait odanız var mı?	Evet	279	46,667	28,195	2,919	348	0,004	10,864
	Hayır	71	35,803	27,201				

Araştırmaya katılan öğrencilerin kendilerine ait odaları olması durumları arasında felsefe başarı puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu %5 yanılma ile ($p<0,05$) söylenebilir. Kendilerine ait odası bulunan öğrenciler bulunmayan öğrencilere göre felsefe başarı testinde daha başarılı bir tablo çizmişlerdir.

Tablo 47: Felsefe başarı testi puanlarının annenin eğitim durumuna göre karşılaştırılması:

					Ortalamaların Eşitliği Hipotezi İçin T-Testi			
		N	Ortalama	Std. Sapma	t	Sd	p	Ortalamalar Farkı
Annenizin eğitim durumu	İlköğretim ve Eğitimsiz	298	43,597	28,230	-1,186	342	0,236	-5,316
	Lise	46	48,913	28,692				

Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin eğitim durumları arasında felsefe başarı puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı %5 yanılma ile ($p>0,05$) söylenebilir.

** Annelerinin eğitim durumu "Üniversite ve Yüksek Lisans" olan öğrenci sayısı, karşılaştırma için gerekli varsayımsal yeterliliği sağlayamadığı için yukarıdaki karşılaştırmaya dahil edilmemiştir.

Tablo 48: Felsefe başarı testi puanlarının babanın eğitim durumuna göre karşılaştırılması:

				ANOVA		
Babanızın eğitim durumu	N	Ortalama	Std. Sapma	F	p	Sd
İlköğretim ve Eğitimsiz	209	41,866	27,991	2,099	0,124	2
Lise	102	47,765	27,067			
Üniversite ve Yüksek Lisans	40	49,000	32,090			
Toplam	351	44,393	28,308			

Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının eğitim durumları arasında felsefe başarı puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı %5 yanılma ile ($p>0,05$) söylenebilir.

Tablo 49: Felsefe başarı testi puanlarının aylık gelir durumuna göre karşılaştırılması:

				ANOVA			Alt Gruplar		
Aylık Gelir	N	Ortalama	Std. Sapma	F	p	Sd	Aylık Gelir	1	2
0 - 500 YTL	77	36,364	25,231	5,921	0,003	2	0 - 500 YTL	36,364	
501 - 1000 YTL	167	43,653	27,906				501 - 1000 YTL	43,653	43,653
1000 YTL'den fazla	85	51,412	29,887				1000 YTL'den fazla		51,412
Toplam	329	43,951	28,255				p	0,160	0,126

Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin aylık gelir gruplarından en az birinin diğerlerinden felsefe başarı puanları bakımından istatistiksel olarak farklı olduğu %5 yanılma ile ($p < 0,05$) söylenebilir.

Hangi grubun diğerlerinden daha farklı olduğunu anlamak amacıyla bakılan “Alt Gruplar” sütunlarına göre; ailesi “1000 YTL”den fazla aylık geliri olan öğrenciler, ailesi” 0 – 500 YTL” aylık geliri olan öğrencilere göre felsefe başarı testinde daha fazla başarı göstermişleridir.

Tablo 50: Felsefe başarı testi puanlarının felsefeden dönem ödevi almak isteme durumuna göre karşılaştırılması:

					Ortalamaların Eşitliği Hipotezi İçin T-Testi			
		N	Ortalama	Std. Sapma	t	Sd	p	Ortalamalar Farkı
Felsefeden dönem ödevi almak ister misiniz?	Evet	114	45,351	28,694	0,472	348	0,637	1,529
	Hayır	236	43,822	28,224				

Araştırmaya katılan öğrencilerin felsefeden dönem ödevi almak isteme durumları arasında felsefe başarı puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı %5 yanılma ile ($p>0,05$) söylenebilir.

Tablo 51: Felsefe başarı testi puanlarının felsefeye ilgi duyma durumuna göre karşılaştırılması:

					Ortalamaların Eşitliği Hipotezi İçin T-Testi			
		N	Ortalama	Std. Sapma	t	Sd	p	Ortalamalar Farkı
Felsefeye ilgi duyuyor musunuz?	Evet	151	47,086	29,019	1,621	347	0,106	4,955
	Hayır	198	42,131	27,736				

Araştırmaya katılan öğrencilerin felsefeye ilgi duyma durumları arasında felsefe başarı puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı %5 yanılma ile ($p>0,05$) söylenebilir.

4.4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada kullanılması kararlaştırılan veri toplama aracı 01.04.2006 – 30.05.2006 tarihleri arasında belirlenen örneklem grubuna uygulanmıştır. Veri toplama aracı uygulamaya katılan deneklere dağıtıldıktan sonra yönerge okunmuştur. Her hangi bir zaman sınırlaması getirilmemiştir. Ancak uygulama süresi bir ders saatini geçmemiştir.

Araştırmada lise ve dengi okullarda okuyan öğrencilerin Felsefe dersine ilişkin tutumları belirlenen değişkenlerle ele alınarak saptanmaya çalışılmıştır. Buna göre anne ve babanın mezuniyet durumunu belirten kıstaslar incelendiğinde annenin üniversiteyi bitirme oranı %1.4 , babanın üniversiteyi bitirme oranı %10.1 gibi düşük bir oran çıkmıştır. Ailelerin ekonomik durumu incelendiğinde 0-1000 YTL arası maaş alanların oranının %74.1 gibi yüksek bir oran çıkmıştır. En sevilen dersler arasından Felsefe dersi ilk iki ders sıralamasının ilk üçü arasında yer almamıştır. Üçüncü ders sıralamasının ilk ikisi arasında yer alabilmiştir. En sevilmeyen dersler arasında Felsefe dersi ilk üç ders arasından ikinci sırada yer almıştır. Ankete katılan öğrencilerden %67.3'ü Felsefe'den dönem ödevi almak istememektedirler. Felsefe'den dönem ödevi almak isteyenlerin %61'i Felsefe dersini ilginç buldukları için dönem ödevi almak istemektedirler. Öğrencilerin Felsefe dersine yönelik olarak aileleri tarafından olumlu veya olumsuz bir yönlendirmeye tabi tutulmadıkları gözlenmiştir. Olumlu olarak yönlendirilenlerin %83'ünün ise öğretmenleri tarafından yönlendirildiği tespit edilmiştir. Öğrencilerin boş zamanlarında Felsefe ile ilgili kitap okumadıkları ve okulda görülen Felsefe dersinin ileriki yaşamda kullanılmayacağını düşündükleri gözlenmiştir. Kız öğrenciler erkek öğrencilere kıyasla Felsefe dersine karşı daha ilgili ve başarılıdır. Okul türüne göre de düz lise öğrenci ve anadolu lisesi öğrencileri, meslek lisesi öğrencilerine göre daha başarılı bir performans göstermişlerdir. Kendisine ait odası olan öğrencilerin de, kendisine ait odası olmayan öğrencilerden daha başarılı oldukları gözlemlenmiştir. Maddi durum analizimizde de anlamsal bir farklılık vardır. Ailesinin maddi durumu 1000

YTL üzerinde olan öğrencilerin, ailesinin maddi durumunun 500 YTL'nin altında olan öğrencilere göre daha başarılı bir grafik sergiledikleri görülmüştür.

Literatür taraması yapılırken araştırma konusuyla paralellik gösteren bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Ancak, tutum konusuyla ilgili olarak Çiğdem Kağıtçıbaşı'nın öğrenciler üzerinde uyguladığı farklı tutum araştırmaları dikkatle incelenmiş ve araştırmayla dolaylı da olsa ortak noktalar yakalanabilmiştir. Kağıtçıbaşı'nın araştırmalarında öğrencilerin tutumlarının ilk önce ailede şekillendiği ve eğitimle de az da olsa değiştirilebildiği biraz olsun saptanabilmiştir.

1- Araştırma bulgularına bakıldığında lise ve dengi okullardaki öğrencilerin genelinde, Felsefe dersine karşı olumlu tutumun istenilen düzeyde olmadığı görülmektedir. Bu da Felsefe dersinin amaçlarına ulaşamadığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Daha olumlu bir tutum geliştirebilmek için Milli Eğitim Bakanlığı'nın Felsefeyi zorunlu ders yaparak atmış olduğu adımı biraz daha ileriye taşıyarak dersin müfredatını daha cazip hale getirmeli ve ilköğretim düzeyinde de müfredatta Felsefe dersine yer verilmelidir.

2- Araştırma bulguları 17 yaş ve altı öğrencilerde Felsefe başarısının daha üst düzeyde olduğunu göstermiştir. Bu da birinci maddedeki önerinin haklılığını göstermektedir. Çünkü yaş ilerledikçe Felsefe dersine ilişkin olumsuz tutumlar fazlalaşmaktadır.

3- Araştırma bulguları, erkek öğrencilerin Felsefe dersine yönelik olumsuz bir tutum sergilediklerini ortaya koymuştur. Bunu en olumluya çıkarabilmek için öğretmenler, cinsiyet farklılıklarını gözetererek bütün öğrencilerin dengeli bir tutum sergilemelerine yardımcı olmalıdırlar.

4- Ailelerin bilinçlendirilmesi için aile bilinçlendirme seminerleri ülke çapında yaygınlaştırılmalı ve Felsefe dersinin önemi ailelere kavratılmalıdır.

5- Özellikle köyde yaşayan aile çocuklarının felsefeyi sevmeleri için yönlendirilmedikleri araştırmamızda tespit edilmiştir. Bu durum için de

ekonomik durumu zayıf aile çocuklarına yönelik olarak metropol köylerde felsefe seminerleri yapılarak çocukların felsefeye karşı olan ilgileri arttırılmalıdır.

6- Araştırmaya katılanlardan annesinin eğitim durumu üniversite ve yüksek lisans olan öğrencilerin felsefeden dönem ödevi almak istememesi oldukça ilgi çekicidir. Kanaatimce öğrencilerin felsefe dersini tam anlamamaktan dolayı önemsemediklerini düşünüyorum. Bu durumun çözüme ulaştırılması için de üniversite de düzenlenen felsefe seminerlerine lise öğrencilerinin de davet edilmesi sağlanarak olumlu bir hava oluşturulabileceği kanaatimdeyim.

KAYNAKLAR

- ARSEVEN, A.D., Alan Araştırma Yöntemi. Ankara: Gül Yayınevi, 1993.
- BABACAN, D., Öğretmenlerin Öğrencilere Yönelik Tutumları ve GÜdü,
İzmir:
Dokuz Eylül Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi,1999.
- BACANLI, H., Eğitimde Duyuşsal Hedeflerin Yeri, Kütahya 6. Milli Eğitim
Sempozyumu,1996.
- , Duyuşsal Davranış Eğitimi, Ankara :Nobel Yayınları. 1999
- , Gelişim ve Öğrenme, Ankara: Nobel Yayıncılık. 1999
- BAŞAR, M., İlköğretim Öğrencilerinde Duyuşsal Özelliklerin
Öğrenilmesinde Öğretmen Etkinlikleri, Afyon: Kocatepe
Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi. 2002
- BAŞARAN, İ.E., Eğitim Psikolojisi (Modern Eğitimin Psikolojik Temelleri),
Ankara: Gül Yayınevi, 1988.
- BAŞTUĞ, H., Kırıkkale İl Merkezi Lise ve Dengi Okullarında Tarih
Derslerine
Yönelik Öğrenci Tutumlarının Değerlendirilmesi, Ankara ,
Gazi
Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi,1996.
- BAYKUL, Y. ,İstatistik Metodlar ve Uygulamalar, Ankara : Lazer
Ofset.1996.
- BAYMUR, F. ,Genel Psikoloji, İstanbul: İnkılap Kitapevi. 1989
- BAYSAL, A.CAN. Sosyal ve Örgütsel Psikolojide Tutumlar. İ.Ü. İşletme
Fakültesi, İstanbul, 1981.
- BAYSAL, A. Can. Sosyal Psikoloji. Ara Yayıncılık, İstanbul,1989.
- BLOOM, B.S. , Çeviren: Özçelik D.A. İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme.
İstanbul, MEB. Yayınları,1995.

- BRUNING, J.L.& Kintz, B.L., Çeviren: Dönmez, A. İstatistik, Ankara, Gündoğan Yayınları,1993.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. , Veri Analizi El Kitabı, Ankara, PegemA Yayıncılık,2002.
- BİLEN, Mürüvet., Plandan Uygulamaya Öğretim, Sistem Ofset, Ankara,1989.
- CÜCELOĞLU, D. İnsan ve Davranışı, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2002.
- , İnsan Olmak. Adam Yayınları, İstanbul, 1984.
- ÇIKRIKÇI, N. , Tutumlar ve Ölçülmesi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt:24.1991.
- DÖNMEZ, Ali. Sosyal Psikoloji. Ara Yayıncılık, İstanbul, 1989.
- DURMUŞ, E. Grupla Psikolojik Danışmanım Cinsiyet, Sınıf ve Başarı Düzeyi Farklı Öğrencilerin Özsaygı Düzeyine Etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya, 1994.
- ERDEN, Münire., Sınıf Yönetimi. Alkim Yayınları, İstanbul, 2000.
- ERDEN, Münire. AKMAN, Yasemin., Eğitim Psikolojisi.Arkadaş Yayınevi, Ankara, 1997.
- GÜREL, Hande., Yabancı Dil Olarak İngilizce Öğrenme Başarısı ile Öğrencilerin Akademik Benlik Tasarımı ve Tutumları Arasındaki İlişki. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1986
- FİDAN, Nurettin., ERDEN Münire., Eğitime Giriş. Alkim Yayınevi, Ankara,1990.
- FİDAN, Nurettin., Okulda Öğrenme ve Öğretme. Alkim Yayınevi, Ankara, 1996.
- FREEDMAN,L. Jonathan, S, David, O. ve Carlsmith, J. M., Sosyal Psikoloji, Çev. Sibel Karakuş ve Diğerleri, Ara Yayıncılık, İstanbul, 1989.

- KAĞITÇIBAŞI, Ç., İnsan ve İnsanlar, Sosyal Psikolojiye Giriş, 7. Baskı
İstanbul Matbaası, İstanbul, 1988.
- , Sosyal Değişmenin Psikolojik Boyutları. Sosyal Bilimler
Derneği Yayınları: A-5, Al-Yıldız Matbaası, Ankara, 1972.
- KARASAR, Niyazi., Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Bilim Kitap
Kırtasiye, Ankara, 1998
- KURÇ, Güzin. Cinsiyet, Sınıf, Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Değişkenlerin
Lise Öğrencilerinin Uyum ve Uyum Yöntemlerine Etkisi.
(Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1989.
- KUZGUN, Yıldız. Ana-Baba Tutumlarının Bireyin Kendini Gerçekleştirme
Düzeyine Etkisi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi),
Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara,
1972.
- KÜÇÜKAHMET, Leyla. Eğitim Programları ve Öğretim. Seçkin Yayıncılık,
İstanbul, 1997.
- KÜÇÜKKURT, M., Uluslar arası Turizm ve Türkiye'yi Tanıtma Stratejisi.
Akevler, İzmir, 1988.
- MORGAN, T., C., Psikolojiye Giriş, Çev. Sibel Karakaş, Metesan Yayınları,
Ankara, 1979.
- SELVİ, Kıymet. Tutumların Ölçülmesi ve Program Değerlendirme. Anadolu
Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt 6, Sayı 2, 39-53
Güz, 1996.
- ŞERİF, M.C., Sosyal Psikolojiye Giriş, Cilt I ve Cilt II. İstanbul: Sosyal
Yayınlar, 1996.
- ÖZÇELİK, D.A. , Ölçme ve Değerlendirme, Ankara: ÖSYM Yayınları. 1998
- ÖZGÜVEN, İ. Ethem, Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarılı
Etkileyen Zihinsel Olmayan Faktörler. Hacettepe
Üniversitesi Basım Evi, Ankara, 1974.

- TAĞ, Ş., Matematığe Karşı Tutum ve Matematik Başarısı Arasındaki Karşılıklı İlişki, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2000.
- TEKİN, H.,Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme. Ankara: Yargı Kitap, Yayınevi.1979.
- TEKİNDAL, S. ,Okul Seviyesi ve Türüne Göre Bazı Derslere Karşı Tutumlarda görülen Değişmeler. Ankara: Eğitim Yönetimi Dergisi,1995.
- TURGUT, M. Fuat. Tutumların Ölçülmesi. Teksir No:7, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1977.
- YAVUZER, Haluk., Okul Çağı Çocuğu. Remzi Kitapevi, İstanbul, 2000.
- YEŞİLYAPRAK, V. Lise Öğrencilerinin İçsel ya da Dışsal Denetimli Oluşlarını Etkileyen Etmenler. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1988.
- YÖRÜKOĞLU, Atalay. Gençlik Çağı, Ruh Sağlığı, Ruhsal Sorunları. İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1988

ANKET FORMU

Değerli öğrenciler,

Bu anket “Lise ve Dengi Okullarda Öğrencilerin Felsefe Dersine Olan Tutumları” konulu araştırmanın bilgi toplama aracı olarak hazırlanmıştır. Anket üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgileri içeren 20 adet soru bulunmaktadır. İkinci bölümde felsefe dersi ile ilgili 29 ifade yer almaktadır. Üçüncü bölümde sizlerin felsefe dersinden başarınızı ortaya çıkarmak için 10 soruluk bir felsefe testi hazırlanmıştır.

Bu anket ile elde edilebilecek bilgiler sadece bilimsel amaçla kullanılacak, kesinlikle gizli tutulacak ve başka hiçbir kişi ya da kuruma verilmeyecektir. Vereceğiniz bilgiler sadece araştırma amaçlı olduğundan ankete kimlik bilgilerinin yazılması gerekli değildir. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi, sizlerin anket sorularına eksiksiz, tarafsız ve samimi vereceğiniz cevaplara bağlıdır.

Değerli katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

V. Şaban KÜÇÜKKURT

Bu bölümde kişisel bilgilerle ilgili sorulara yer verilmiştir. Lütfen soruları dikkatle okuduktan sonra durumunuza uygun olan seçeneği (X) işareti ile işaretleyiniz.

1. Cinsiyetiniz :
Bayan ( ) Erkek ( )
2. Kaç Yaşındasınız? : .....
3. Okulunuzun Türü?
Düz lise ( ) Meslek Lisesi ( ) Anadolu Lisesi ( )
4. Kaçını Sınıftasınız? : .....
5. Doğduğunuz Yer:
İl ( ) İlçe ( ) Köy ( )
6. Yaşadığınız Yer:
İl ( ) İlçe ( ) Köy ( )
7. Sevdiğiniz İlk Üç Dersi **En Sevdiğiniz** Dersten Başlayarak Sırayla Yazınız:
1. ....
2. ....
3. ....
8. Sevmediğiniz İlk Üç Dersi **En Sevmediğiniz** Dersten Başlayarak Sırayla Yazınız:
1. ....
2. ....
3. ....
9. Felsefeden Dönem Ödevi Almak İster Misiniz?
Evet ( ) Hayır ( )
10. Felsefeye İlgili Duyuyor Musunuz?
Evet ( ) Hayır ( )
(Cevabınız HAYIR ise 12. Soruya geçiniz.)
11. Bir Önceki Soruya Cevabınız EVET İse Aileniz Felsefeye Olan İlginizi Destekliyor Mu?
Evet ( ) Hayır ( ) Tarafsızlar ( )
12. Sizi Felsefeyi Sevmeniz İçin Yönlendiren Oldu Mu?
Evet ( ) Hayır ( )
(Cevabınız HAYIR ise 14. Soruya geçiniz.)
13. Bir Önceki Soruya Cevabınız EVET İse Kimler?
Ailem ( ) Öğretmenlerim ( ) Arkadaşlarım ( )

14. Sizi Felsefeye Karşı Tavır Almak İçin Yönlendirenler Oldu Mu?

Evet ( ) Hayır ( )

(Cevabınız HAYIR ise 16. Soruya geçiniz.)

15. Bir Önceki Soruya Cevabınız EVET İse Kimler?

Ailem ( ) Öğretmenlerim ( ) Arkadaşlarım ( )

16. **Siz Dahil** Kaç Kardeşsiniz?

1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 4 ( ) 5 ve daha fazla ( )

17. Kendinize Ait Odanız Var Mı?

Evet ( ) Hayır ( )

18. Annenizin Eğitim Durumu:

Eğitimsiz ( ) İlköğretim ( ) Lise ( ) Üniversite ( ) Yüksek lisans ve üstü ( )

19. Babanızın Eğitim Durumu:

Eğitimsiz ( ) İlköğretim ( ) Lise ( ) Üniversite ( ) Yüksek lisans ve üstü ( )

20. Ailenizin Aylık Geliri:

0-500 YTL ( ) 501-1000 YTL ( ) 1001-1500 YTL ( )
1500 YTL'den fazla ( )

Bu bölümde, felsefe dersi ile ilgili görüşlerinizin saptanması amaçlanmaktadır. Aşağıdaki tabloda felsefe dersine ilişkin belirtilen ifadeler katılma derecenizi, **1 Puan** (Hiç katılmıyorum), **2 Puan** (Nadiren katılıyorum), **3 Puan** (Bazen katılıyorum), **4 Puan** (Çoğunlukla katılıyorum), **5 Puan** (Tamamen Katılıyorum) olacak şekilde puanlayınız. Her bir sorunun yanındaki uygun puan sütununa yalnızca tek bir puan türü için işaretleme yapınız.

FELSEFE DERSİNE İLİŞKİN İFADELER		1 puan	2 puan	3 puan	4 puan	5 puan
1	Felsefe dersi benim için ilgi çekicidir.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
2	Felsefe dersinde öğrendiklerimi çevreme aktarmak hoşuma gider.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
3	Felsefe insanların ruhsal dünyalarına zarar verir.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
4	Felsefe derslerine zorunlu olduğu için giriyorum.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
5	Arkadaşlarımla felsefe konularını tartışmaktan zevk alırım.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
6	İleride felsefe ile ilgili bir meslek seçmek isterim.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
7	Felsefe dersinin düşünce dünyamın gelişmesine katkısı olmadığına inanıyorum.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
8	Felsefe dersinin konuları azaltılsın isterim.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
9	Boş zamanlarımda felsefe ile ilgili kitap okumaktan zevk alırım.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
10	Felsefe dersindeki fikir tartışmalarının kişisel gelişimime katkısının olduğuna inanıyorum.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
11	TV, radyo, gazete ve dergilerdeki felsefe ile ilgili yayınlar ilgimi çekmez.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
12	Felsefe dersi beni ürkütür.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
13	Felsefe dersine ayrılan ders saatlerinin daha fazla olmasını isterim.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
14	Felsefe bütün dersler içinde çok sevdiğim bir derstir.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
15	Anlamını bilmediğim felsefi bir terim ile karşılaşırsam öğrenmek için çaba gösteririm.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
16	Felsefe dersleri kaldırılmalıdır.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
17	Felsefe dersiyse bilgilerimin daha da arttığına inanıyorum.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
18	Felsefe dersinde öğrendiklerimin diğer derslerde de faydası oluyor.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
19	Felsefe bütün dersler içinde en korktuğum derstir.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
20	Felsefenin günlük yaşamda önemi yoktur.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
21	Felsefenin insan yaşamını kolaylaştırdığına inanıyorum.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
22	Okulda gördüğüm felsefe dersinin ileriki yaşamımızda çok faydalı olacağına inanıyorum.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
23	Felsefe dersi beni huzursuz eder.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
24	Felsefe dersinin dışında felsefe ile ilgili olarak fazladan bir şey yapmak istemem.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
25	İnsan felsefe aracılığı ile çevresinde tanınan sevilen bir fert olabilir.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
26	Düzeyime uygun bulduğum her türlü felsefe kitabını okurum.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
27	Felsefe bilmek bireye toplumda farklı bir statü sağlamaz.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
28	Felsefe dersine girerken büyük bir sıkıntı duyarım.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
29	Okul dışında, arkadaşlarımla felsefe ile ilgili konuları konuşmaya düşkünümdür.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]

FELSEFE BAŞARI TESTİ

1. Ege'deki bir koyu, tasarladığı otele uygun olduğu için güzel bulan bir mimar ya da incelemek istediği canlıları barındırdığı için beğenen bir biyolog estetik bir tavır içinde değildir. Aynı koyu, yalnızca, kıyıya vuran dalgaların izlerinden, yamaçtaki ormanın suya yansımından etkilenerek beğenen bir kişinin bu tavrı estetikdir.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi estetik tavrın belirleyici bir özelliğidir?

- A) Kişinin bir nesneyi kendi ölçütlerine dayanarak beğenmesi
- B) Kişinin hoşuna giden bir nesnenin çoğunluk tarafından da beğeniliyor olması
- C) Kişinin, ilgi duyduğu nesneye çıkar gözetmeyen bir beğeni ile yönelmesi
- D) Kişinin beğenisinin nesnenin bütününe değil, belirli özelliklere yönelik olması
- E) Kişinin bir nesne ile ilgili beğenisini başkalarıyla paylaşmak istemesi

2. Delaeroix “biz romantik olduktan sonra, dağlar güzelleşti” demiştir. Ona göre, romantik dönem ressamaları dağları öyle güzel resmetmiştir ki dağları görüp bunların güzelliğini kavradıktan sonra, doğada dağlara başka bir gözle bakmışlardır.

Delaeroix bu sözleriyle, sanatla ilgili aşağıdaki görüşlerden hangisini dile getirmişlerdir?

- A) Sanatta güzel kavrayan kişi, aynı zamanda doğruyu da kavrar.
- B) Sanat sanatçının doğadaki nesnelere taklit etmesiyle doğar.
- C) Bir yaratının sanat eseri sayılması, insana sağladığı yarara bağlıdır.
- D) Sanat insanın, güzeli fark etmesini sağlar.
- E) Güzel bir eserden duyulan haz, insanın hayal gücü ile anlama yetisi arasındaki uyuşmanın sonucudur.

3. Güzellik;

Plotinus'a göre tanrısal aklın evrendeki ışması,

Hegel'e göre mutlak ruhun nesnede yansmasıdır.

Buna göre, bu iki filozofun güzellik anlayışı aşağıdakilerden hangisiyle nitelenebilir?

- A) Hazzı  ne çıkaran estetik tavırlardır.
- B) Őüpheci görüŐlerdir.
- C) İdealist görüŐlerdir.
- D) Değerlerin zamanla deęiŐtięini savunan görüŐlerdir.
- E) Estetik nesneye faydacı olara bakan yaklaŐımlardır.

4. Descartes'e göre varlık, bir yanıyla düşünce diğer yanıyla maddedir. Bunlar birbirinden bağımsız olmakla birlikte insanda bir araya gelirler.

Descartes'in bu görüŐünden aşağıdakilerden hangisi çıkarılabilir?

- A) Varlığın oluŐumu karŐıtların çatıŐmasına dayanır.
- B) Varlık, algılanabildiği sürece var olmaya devam eder.
- C) Varlık, yapı ve öz bakımından birbirinden farklı iki ilkeye indirgenebilir.
- D) Her algılananın var olduğu düŐünülemez.
- E) İnsan, varlığı ancak yaŐamına yaptığı katkı oranında bilebilir.

5. Thales'e göre , evrendeki her şey tek bir ana maddeden türemiştir. Anaximenes ve Anaksimandros, Thales'in bu görüşünü paylaşmakla birlikte, ana maddenin niteliği konusunda onunkinden çok farklı görüşler ortaya atmışlardır. Burada asıl önemli olan, Anaximenes ve Anaksimandros'un Thales'in savını herhangi bir otoriteye ters düştüğü gerekçesiyle reddetmek yerine, mantık ve deneyimlere aykırı olduğunu göstererek çürütmeye çalışmışlardır. Bu tavır o dönem için çok yenidir. Çünkü o güne kadar, evrenle ilgili her şey doğaüstü güçlere bağlanarak inanç konusu kabul edilmiş ve hiçbir zaman tartışılmıştır.

Bu parçaya göre, Anaximenes ve Anaksimandros aşağıdakilerden hangisine öncülük etmişlerdir?

- A) Akılcı gerekçelere ve olgulara dayalı eleştiriye
- B) Deneysel yöntemlerle yapılan araştırmalara
- C) Bilgiye değer veren toplum düzeni arayışlarına
- D) Devlet otoritesine karşı çıkan görüşlere
- E) Meslektaşlar arasında dayanışmaya

6. Vicdan, insanın kendi davranışlarının ahlakça değerli olup olmadığını karar vermesine yardımcı olan bir hakemdir. Bu yeti sayesinde insan, yapıp ettiklerinin toplumda var olan değerlere uygunluğu açısından yargıya varır.

Bu görüşe göre, vicdan aşağıdakilerden hangisi konusunda yargıya varılmasına yardımcı olur?

- A) Doğal veya doğa üstü olayı
- B) Güzel veya çirkin nesne
- C) Doğru veya yanlış bilgi
- D) İyi veya kötü eylem
- E) Basit veya karmaşık görüş

7. Deniz yolculuğuna çıkarken gemiyi, kaptanı ve mevsimi seçerim. Bu benim işimdir. Yolda bir fırtına koparsa asla umursamam. Bu, benim işim değildir. Ben kaptanı seçerim, fırtınayla kaptan uğraşır.

Epiktetos'un bu sözleri Stoacı düşünüşün hangi ilkesini örneklendirir?

- A) En yüce iyilik, erdemli olmak için çaba göstermektir.
- B) İnsanlar arasında eşitlik ve kardeşlik doğaya uygun yaşamakla sağlanır.
- C) Bilge kişi tutkudan kaçınabilmeli, ona karşı duyarsız olabilmelidir.
- D) Eğitimcinin görevi ispat etmek değil, ikna etmektir.
- E) Kişi elinde olan ve olmayanı bilmeli, ona göre davranmalıdır.

8. Realistlere göre, “Bu masa” gerçekten vardır. İnsan bilinci olsa da olmasa da “Bu masa” vardır. Bilinç, varlığın nedeni değil, sadece nesnel dünyayı algılayan ya da algılayacak olandır.

Realistlerin bu düşüncesinden aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Var olmak, algılanmış olmaktır.
- B) Varlığın gerçek niteliği bilinemez.
- C) Varlık, dinamik bir bütündür.
- D) Varlık insan bilincinin dışında var olandır.
- E) Varlıkla ilgili her düşünce sorgulanmalıdır.
9. Whitehead’a göre evrende ne tözler ne de kavramlar vardır. Evren mekanik ve soyut değil, dinamik ve sürekli değişim içindedir.

Whitehead’a göre varlığın bu niteliğini aşağıdaki kavramlardan hangisi ifade eder?

- A) Öz
- B) Madde
- C) İdea
- D) Oluş
- E) Düşünce

10. "Ahlak Felsefesi, ahlak olgusunu kuramsal, kavramsal ve mantıksal temellerde ele alıp inceler."

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi ahlak felsefesinin kavramlarından biri olamaz?

- A) Erdem
- B) İyilik
- C) Sorumluluk
- D) Sevap
- E) Kötülük